

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS
KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS IŠVADA
ŠILALĖS IR ŠILUTĖS RAJONŲ SAVIVALDYBIŲ BEI VISAGINO SAVIVALDYBĖS
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO PROCESUOSE
2026 m.

TURINYS

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI	2
2. ĮŽANGA	4
3. KORUPCIJOS RIZIKA ŠILALĖS IR ŠILUTĖS RAJONŲ SAVIVALDYBIŲ BEI VISAGINO SAVIVALDYBĖS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PROCESUOSE	6
3.1 <i>Korupcijos rizika dėl viešųjų pirkimų procesuose dalyvaujančių asmenų funkcijų neatskyrimo, galimos viešųjų ir privačių interesų konflikto regimybės (kita antikorupcinė pastaba)</i>	6
3.2. <i>Pirkimų organizavimas neskelbiamos apklausos būdu, sisteminis kreipimasis į vieną tiekėją kelia korupcijos riziką dėl dirbtinio pirkimų skaidymo siekiant išvengti atviro konkurso (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	12
3.3. <i>Savivaldybių pirkimuose tendencingai dominuoja tie patys tiekėjai, rinkos tyrimai neatliekami ir / ar nėra dokumentuojami, dėl ko kyla konkurencijos ribojimo ir nepagrįsto palankumo atskiriems tiekėjams rizika (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	19
3.4. <i>Itin detalūs bei galimai neproporcingi techninės specifikacijos reikalavimai kelia korupcijos pasireišimo tikimybę, nes gali eliminuoti platesnę tiekėjų konkurenciją pirkimuose (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	28
3.5. <i>Didelės apimties pirkimų objekto neskaidymas galėjo apriboti konkurenciją, suteikti naudą pirkimo procedūrose tiesiogiai nedalyvavusiems tiekėjams (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	43
3.6. <i>Viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimas jos vykdymo metu gali kelti korupcijos riziką (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	51
3.7. <i>Tiekėjai pateikia pasiūlymus, kurie iš esmės sutampa su perkančiosios organizacijos nustatyta maksimalia pirkimo kaina (kita antikorupcinė pastaba)</i>	55
3.8. <i>Pasiūlymų vertinimo kokybės kriterijų neapibrėžtumo, perteklinio detalumo ir ekspertinio vertinimo diskrecijos keliamą korupcijos riziką (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	59
3.9. <i>Korupcijos rizika Visagino savivaldybės viešuosiuose pirkimuose (kritinė antikorupcinė pastaba)</i>	68
4. PASTABOS IR REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI	74
ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA.....	84

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizės tikslas: antikorupciniu požiūriu įvertinti savivaldybių viešųjų pirkimų procesus, teisinį reglamentavimą, reguliuojantį šį procesą, nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas kontrolės procese dalyvaujantiems subjektams padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, pateikti rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus, skirtus nustatytai korupcijos rizikai sumažinti ir (ar) korupcijos rizikos veiksniams pašalinti, taip pat subjektų veiklai skaidrinti.

Korupcijos rizikos analizės uždaviniai: 1) nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti; 2) išanalizavus praktinį procedūrų vykdymą, nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija; 3) pasiūlyti korupcijos riziką ir (ar) jos veiksnius mažinančias priemones.

Objektas: Šilalės rajono, Šilutės rajono ir Visagino savivaldybių veiklos procesai, susiję su viešųjų pirkimų vykdymu.

Subjektai: Šilalės rajono savivaldybė, Šilutės rajono savivaldybė, Visagino savivaldybė (toliau kartu – Savivaldybės).

Analizuotas laikotarpis: 2023 m. sausio 1 d. – 2025 m. gruodžio 31 d.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė.
2. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo analizė.
3. Interviu metodas (KRA subjektams el. paštu¹ pateikti klausimai).
4. Viešai skelbiamos ir Specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) tvarkomos informacijos stebėjimas, analizavimas ir vertinimas.

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Išvados dėl korupcijos rizikos analizės 1 priede nurodyti teisės aktai, dokumentai ir informacija.
2. Galimybė vienam darbuotojui priimti sprendimus analizuojamose veiklos srityse.
3. Darbuotojų savarankiškumas priimant sprendimus, sprendimų priėmimo diskrecija.
4. Darbuotojų priežiūros ir kontrolės lygis.
5. Atliekamos veiklos dokumentavimo reikalavimai.
6. Kontrolės procesų praktiniai niuansai.
7. Analizuojamos veiklos informacijos viešumas ir prieinamumas visuomenei.
8. Subjektų interneto svetainėse ir kitose interneto svetainėse skelbiama informacija, susijusi su analizuojamomis veiklos sritimis.

¹ Informacija gauta el. paštu rokas.rimsa@stt.lt.

9. Elektroniniu paštu gauta informacija apie nagrinėjamoje srityje taikomą darbo praktiką.
10. Kita informacija, kurios reikia korupcijos rizikos analizei atlikti.

Jeigu subjektai prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nepateikė, buvo laikoma, kad jų nėra.

2. IŽANGA

Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – VPT) duomenimis², viešieji pirkimai sudaro reikšmingą šalies ūkio dalį – 2025 metais jų vertė siekė 12,5 procento šalies bendrojo vidaus produkto, o pastaraisiais metais įvykdytų pirkimų skaičius ir vertė nuosekliai didėjo (2022–2025 metais bendra įvykdytų pirkimų vertė išaugo nuo daugiau kaip 8 mlrd. iki apie 10,474 mlrd. Eur per metus). Nepaisant to, konkurencija viešuosiuose pirkimuose išlieka ribota. VPT duomenimis³, 2025 metais vidutinis pasiūlymų skaičius vienam pirkimui sudarė tik 3,3 (be centralizuotų pirkimų – viso labo 2,4), o „vieno tiekėjo“ pirkimų dalis (*neįskaitant centralizuotų pirkimų*) išlieka aukšta ir siekia apie 44 procentus. Per pastaruosius metus, kartu pastebima ženkli neviešinamų mažos vertės pirkimų (toliau – MVP) sutarčių vertės augimo tendencija: nuo ~33% 2022 metais iki beveik 47% 2024 metais. Kaip įtvirtinta Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 1 ir 17 straipsniuose, šio teisinio reguliavimo tikslas – užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą, lygiateisiškumą, racionalų valstybės ir savivaldybių lėšų naudojimą bei tiekėjų konkurenciją. Sąžininga konkurencija laikytina vienu iš svarbiausių skaidrių ir efektyvių viešųjų pirkimų veiksnių, todėl didelė neviešinamų mažos vertės ir „vieno tiekėjo“ pirkimų dalis antikorpociniu požiūriu vertintina kaip kelianti didelę korupcijos pasireišimo tikimybę, nes gali neigiamai paveikti konkurenciją, padidinti įsigyjamų prekių, paslaugų ir darbų kainas bei sumažinti galimybes racionaliai ir skaidriai naudoti viešąsias lėšas.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) inicijuoto sociologinio tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2025“ duomenimis⁴, gyventojų, įmonių vadovų ir valstybės tarnautojų nuomone, savivaldybių viešųjų pirkimų skyriai ir komisijos suvokiami kaip vieni labiausiai korumpuotų savivaldybių padalinių, o didelė dalis apklaustųjų situacijas, kai verslo subjektai laimi viešuosius pirkimus pasinaudodami asmeninėmis pažintimis ar ryšiais, aiškiai suvokia kaip korupciją. Reikšminga visuomenės dalis savivaldybių veiklą vertina kaip nepakankamai skaidrią. Atsižvelgiant į tai, ypač svarbu užtikrinti VPI 17 straipsnyje įtvirtintų skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir proporcingumo principų įgyvendinimą visose viešųjų pirkimų procedūrose, ypač savivaldybių, kuriose viešosios lėšos naudojamos bendruomenės poreikiams tenkinti.

Pažymėtina, kad viešųjų pirkimų vykdymo sritis, ypač savivaldybių veikloje, kurioje viešosios lėšos naudojamos įvairioms paslaugoms ir infrastruktūrai užtikrinti, turi didelę svarbą

² Prieiga internete:

https://vpt.lrv.lt/public/canonical/1778657477/21002/VPT_RODIKLIAI_FINAL_%201_compressed.pdf

https://vpt.lrv.lt/public/canonical/1778656412/21001/2025%20m.%20Veiklos%20ataskaita_compressed.pdf

³ Ten pat.

⁴ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorpocine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>

bendruomenės poreikių tenkinimui bei efektyviam viešojo turto ir lėšų valdymui. Pavyzdžiui, per 2025 m., STT gauta pranešimų apie įvairiose savivaldybėse galimus netinkamus viešųjų lėšų naudojimo atvejus (iš visų pranešimų dėl savivaldybėse egzistuojančių galimų nusikalstamų veikų 42 proc. buvo susiję su viešųjų lėšų netinkamu naudojimu). Iš visų šių pranešimų, net 22 proc. susiję su viešaisiais pirkimais, įskaitant galimą sąlygų sudarymą konkrečiam tiekėjui laimėti pirkimus, sutarčių vykdymo trūkumų toleravimą, nepagrįstai padidintas kainas ar nereikalingų darbų įsigijimą.

Poreikį atlikti KRA Šilalės, Šilutės rajonų ir Visagino savivaldybių viešųjų pirkimų procesų vykdymo srityje pagrindžia analizuojamų Savivaldybių 2023 - 2025 metų viešųjų pirkimų duomenys, iš kurių nustatyta, kad reikšminga pirkimų vertės dalis tenka palyginti nedideliame, dažnai pasikartojančiam tiekėjų ratui, ypač statybos, rangos ir susijusių paslaugų srityse. Poreikį pagrindžia ir kiti objektyvūs viešai skelbiami duomenys, tokie kaip pirkimų vertės koncentracija pasikartojantiems tiekėjams, mažos vertės neskelbiamų apklausų ir vieno tiekėjo pirkimų mastas, kurie gali indikuoti galinčias kilti korupcijos rizikas.

Atliekant KRA antikorpociniu požiūriu vertinti viešųjų pirkimų planavimo, inicijavimo, vykdymo ir sutarčių įgyvendinimo procesai. Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai susiję su pirkimo objekto formavimu ir neskaidymu, viešųjų pirkimų proceso dalyvių funkcijų atskyrimu, rinkos tyrimų atlikimu, taip pat su atskirų tiekėjų dominavimu ir galimo jų protegavimo rizika. Šie rizikos veiksniai detaliau aptariami atskiruose šios išvados skyriuose.

3. KORUPCIJOS RIZIKA ŠILALĖS IR ŠILUTĖS RAJONŲ SAVIVALDYBIŲ BEI VISAGINO SAVIVALDYBĖS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PROCESUOSE

Viešieji pirkimai dažnai laikomi viena iš rizikingiausių sričių korupcijos prevencijos požiūriu, todėl tinkamai parengtos ir skaidriai vykdomos viešųjų pirkimų procedūros užtikrina, kad savivaldybių įsigijamos prekės ir paslaugos būtų kokybiškos ir už konkurencingą kainą. Tai padeda išvengti lėšų švaistymo ir užtikrina ilgalaikę paslaugų ar infrastruktūros naudą visuomenei.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, vertindamas konkurencijos užtikrinimą viešuosiuose pirkimuose, ne kartą yra konstatavęs, kad „*nesuvaržyta tiekėjų konkurencija – tai iš Viešųjų pirkimų įstatymo implicitiškai išplaukiantis reikalavimas*“⁵. Tuo tarpu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat akcentavo konkurencijos užtikrinimo reikšmę viešuosiuose pirkimuose ir yra pažymėjęs, jog viešųjų pirkimų principų laikymasis „*garantuoja, kad bus pasiekti atliekamo viešo konkurso tikslai ir išvengta galimų nesąžiningos konkurencijos prielaidų viešo konkurso procedūroje*“⁶ ir „*perkančioji organizacija turi imtis veiksmų, jog būtų užtikrinta sąžininga tiekėjų konkurencija*“⁷.

Šioje KRA siekiama nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, kuriuos pašalinus būtų galima užtikrinti skaidresnį Savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo procesą. KRA buvo vertinta, kaip buvo užtikrintas viešųjų pirkimų teisiniame reglamentavime įtvirtintų principų įgyvendinimas, tiekėjų konkurencija, perkančiųjų organizacijų dedamos pastangos užtikrinti optimaliausią įsigyjamų prekių ir paslaugų kainą bei kt.

Atsižvelgiant į šiuos tikslus, žemiau pateikiame detalias pastabas bei pasiūlymus, skirtus korupcijos rizikos veiksnių šalinimui ir prevencijai.

3.1 Korupcijos rizika dėl viešųjų pirkimų procesuose dalyvaujančių asmenų funkcijų neatskyrimo, galimos viešųjų ir privačių interesų konflikto regimybės (kita antikorupcinė pastaba)

Dėl funkcijų diversifikavimo stokos.

KRA atlikimo metu, nustatyta, kad Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų procesuose dalyvaujančių asmenų funkcijos nėra pakankamai diversifikuojamos. Tai reiškia, kad tie patys asmenys arba tie patys savivaldybės administracijos padaliniai dalyvauja keliuose pirkimo etapuose: nustato pirkimo poreikį, rengia arba derina techninę specifikaciją, organizuoja pirkimą, dalyvauja viešojo pirkimo komisijos veikloje, vertina tiekėjų pasiūlymus, nagrinėja pretenzijas ir

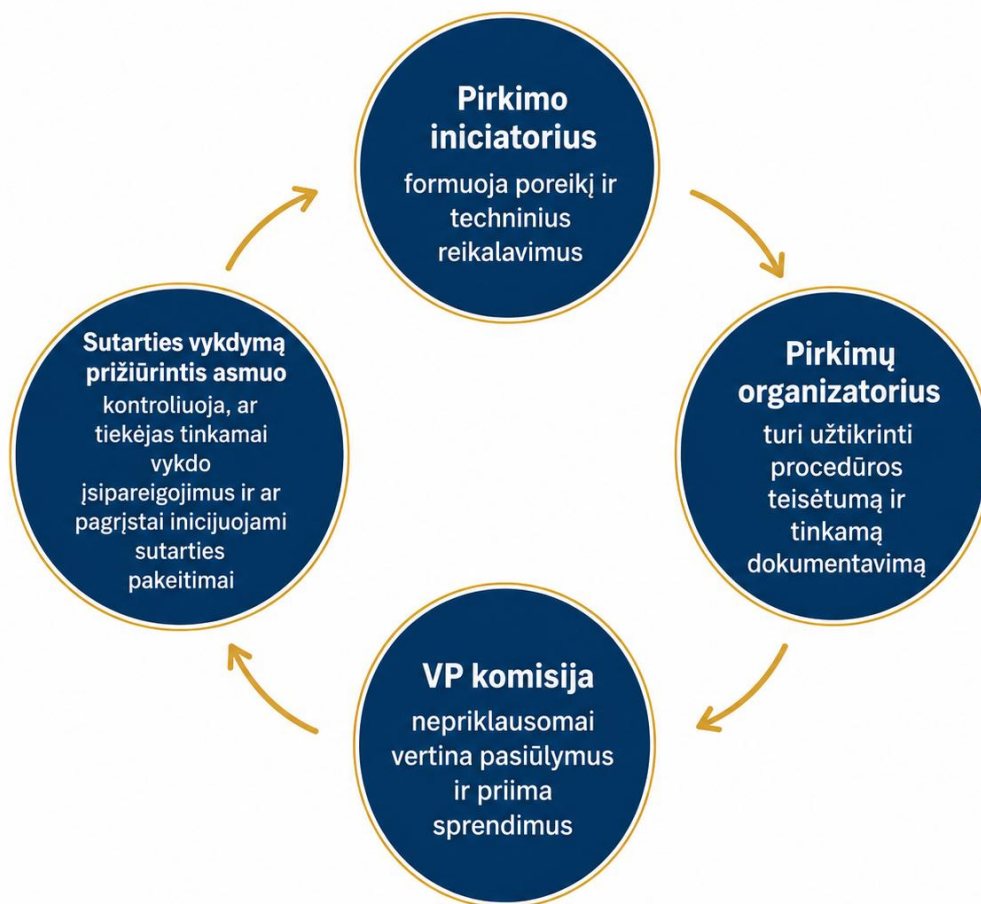
⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1458-14.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-520-280113.

vėliau prižiūri sutarties vykdymą. Tokia praktika *per se* nėra laikytina VPI pažeidimu, tačiau antikorpuciniu požiūriu ji reikšmingai silpnina vidaus kontrolę ir sudaro prielaidas subjektyviems, nepakankamai patikrintiems ar konkrečiam tiekėjui palankiems sprendimams.

Funkcijų atskyrimas viešųjų pirkimų procese yra svarbus todėl, kad skirtinguose pirkimo etapuose turėtų veikti tarpusavio kontrolės ir atsvarų mechanizmai:

Kai šios funkcijos sutelkiamos vieno asmens ar to paties administracijos skyriaus rankose, sumažėja galimybė nepriklausomai patikrinti, ar pirkimo poreikis pagrįstas, ar techninė specifikacija neriboja konkurencijos, ar pasiūlymai vertinami nešališkai, ar pretenzijos nagrinėjamos objektyviai, ir ar sutarties pakeitimai nėra palankūs laimėjusiam tiekėjui.

Šilalės rajono savivaldybės atveju nustatyta, kad viešųjų pirkimų funkcijos yra deleguotos siauram asmenų ratui. 2023 m. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu⁸ viešųjų pirkimų organizatoriais paskirti Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyriaus specialistai. Tuo pačiu metu⁹ pirkimų iniciatoriais paskirti įvairių skyrių darbuotojai, įskaitant ir tą patį Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyrių. Nuolatinės viešųjų pirkimų komisijos sudėtyje

⁸ Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2023 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. DĮT-43 (5.19 E).

⁹ Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2023 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. DĮT-49 (5.19 E).

taip pat dalyvauja šio skyriaus vedėjas, kaip komisijos pirmininkas, viena skyriaus specialistė kaip komisijos narė, o kiti specialistai pagal skirtingus pirkimus yra deleguojami.

Tai reikštų, jog viena šio skyriaus specialistė yra tuo pačiu metu ir viešųjų pirkimų organizatorė, viešųjų pirkimų iniciatorė ir nuolatinės viešųjų pirkimų komisijos narė - formaliai sutelktos trys skirtingos pirkimo proceso funkcijos. Antikorupciniu požiūriu tokia situacija mažina sprendimų nepriklausomumą, vidaus kontrolės galimybes. Šio skyriaus vedėjas kartu įvardytas kaip pirkimų iniciatorius ir nuolatinės viešųjų pirkimų komisijos pirmininkas. Be to, jo vadovaujamas skyrius pagal savivaldybės vidaus tvarką yra atsakingas už pirkimų organizavimą ir priežiūrą, o komisijoje dalyvauja šio skyriaus specialistės. Taip pat nustatyta, kad Centralizuoto buhalterinės apskaitos skyriaus darbuotoja yra pirkimų iniciatorė ir kartu nuolatinės viešųjų pirkimų komisijos narė.

Šią riziką iliustruoja 2024 m. gegužės mėn. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas dėl *Kvėdarnos miestelio Piliakalnio gatvės kapitalinio remonto darbų pirkimo*¹⁰. Investicijų ir statybos skyriaus vyriausioji specialistė kartu su pirkimų specialiste buvo deleguota komisijos nare vykdyti šį pirkimą, o tuo pačiu įsakymu Investicijų ir statybos skyriaus vyriausioji specialistė paskirta atsakinga už pirkimo sutarties vykdymą. Kadangi statybos darbų pirkimus inicijuoja ir technines užduotis paprastai rengia Investicijų ir statybos skyrius, tokia situacija reiškia, kad to paties skyriaus specialistė galėjo dalyvauti tiek poreikio ir techninių sąlygų formavimo, tiek pasiūlymų vertinimo, tiek sutarties vykdymo priežiūros etapuose.

Šilalės rajono savivaldybės viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše¹¹ apibrėžiamos pirkimo iniciatoriaus ir organizatoriaus funkcijos, taip pat numatomas nešališkumo deklaracijų ir konfidencialumo pasižadėjimų pasirašymas. Tačiau apraše neįtvirtinta, kad to paties pirkimo iniciatorius ir organizatorius turėtų būti skirtingi asmenys, kad techninės specifikacijos rengėjas nebūtų skiriamas to paties pirkimo komisijos nariu, ar kad konkretų pirkimą inicijavęs specialistas vėliau nebūtų atsakingas už sutarties pakeitimų ar vykdymo kontrolę. Nesant šio teisinio reguliavimo, aukščiau minėtos situacijos gali kartotis ir tolimesniuose pirkimuose.

Tos pačios tendencijos pastebimos ir Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose. Pavyzdžiui, pirkime Nr. 698751, susijusiame su *Šakūnėlių polderio rekonstravimo darbais*¹², Kaimo reikalų skyriaus darbuotojas pirkimo dokumentuose nurodomas kaip kontaktinis asmuo dėl pirkimo objekto ir techninės specifikacijos, t. y. faktiškai su pirkimo iniciavimu ir sąlygų aiškinimu susijęs asmuo, ir kartu kaip pretenzijų nagrinėjimo komisijos narys. Tokia situacija reiškia, kad pretenziją dėl pirkimo

¹⁰ Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2024-699306>

¹¹ Šilalės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas administracijos direktoriaus 2021 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. DĮV-94 (su visais pakeitimais).

¹² Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2023-610878>

sąlygų ar techninių reikalavimų gali nagrinėti asmuo, kuris pats šias sąlygas rengė, aiškino arba dalyvavo jas formuojant.

Šilutės pirkimuose taip pat nustatyta, kad dažnai kartojasi ta pati nuolatinė komisija ir tie patys atsakingi asmenys. Yra suprantama, jog gyventojų skaičiumi mažesnėse savivaldybėse tai gali būti susiję su ribotais savivaldybės žmogiškaisiais ištekliais, tačiau kai itin ribotas asmenų ratas nuolat dalyvauja reikšminguose pirkimuose, susidaro sąlygos potencialiems familiarumo santykiams tarp tiekėjų ir administracijos darbuotojų.

Pažymėtina, jog funkcijų neatskyrimo keliama korupcijos pasireiškimo tikimybė gali materializuotis į realias korupcijos rizikas, kadangi kai tas pats asmuo ar skyrius rengia techninę specifikaciją ir vėliau dalyvauja komisijoje, mažėja tikimybė, kad komisija kritiškai įvertins, ar specifikacija nėra per siaura, ar joje nėra konkrečiam tiekėjui palankių reikalavimų, ar pirkimo objektas pagrįstai neskaidomas į dalis. Kai tas pats asmuo prižiūri sutarties vykdymą, mažėja nepriklausoma kontrolė vertinant, ar papildomi darbai, terminų pratęsimai ar sutarties vertės pakeitimai kilo dėl objektyvių aplinkybių, ar dėl dar pirkimo metu netinkamai apibrėžtos pirkimo apimties.

Dėl privačių interesų konflikto regimybės.

Vadovaujantis Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, šio įstatymo nuostatos dėl privačių interesų deklaravimo taip pat taikomos perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto (toliau kartu – perkantysis subjektas) vadovams, perkančiojo subjekto pirkimų komisijų nariams, perkančiojo subjekto vadovo paskirtiems atlikti supaprastintus pirkimus asmenims, perkančiojo subjekto atliekamų pirkimų procedūrose dalyvaujantiems ekspertams, viešojo pirkimo <...> iniciatoriams.

Vertinant šią korupcijos riziką svarbu nustatyti, ar subjekte veikia kontrolės procedūros, kurios padeda valdyti viešųjų ir privačių interesų konfliktus. Manytina, jog ne mažiau svarbi ir egzistuojanti interesų konflikto regimybė. Todėl net ir tais atvejais, kai tiesioginis privačių interesų konfliktas nėra akivaizdus, t. y. negalima konstatuoti tokio pažeidimo, svarbu nustatyti, ar pati situacija gali kelti pagrįstų abejonių dėl sprendimo nešališkumo. Tokios abejonės atsiranda, kai sprendimą rengia, vertina ar priima asmuo, turintis ryšių su sprendimu suinteresuotais asmenimis, tiekėjais, pirkimų vykdytojais, kontroliuojamais subjektais ar kitais naudos gavėjais. Todėl rengiant KRA išvadą, vertintina ne tik tai, ar asmenys formaliai pateikė privačių interesų deklaracijas, bet ir tai, ar įstaiga užtikrina šių deklaracijų turinio kontrolę, interesų konfliktų prevenciją, nusišalinimų inicijavimą ir dokumentavimą. Jei deklaracijų duomenys nėra sistemiškai naudojami, o galimos interesų konflikto situacijos paliekamos pačių darbuotojų savikontrolei, didėja rizika, kad sprendimai bus priimami esant faktiniam ar regimam interesų konfliktui.

Šilutės rajono savivaldybėje patvirtintas pareigų ir funkcijų, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašas¹³. Manytina, jog šis reguliavimas leidžia identifikuoti deklaravimo pareigą turinčius asmenis ir užtikrina minimalų formalų kontrolės lygį, tačiau jame nėra nustatyta aiški deklaracijų turinio kontrolės procedūra. Tiksliau, neapibrėžta, kas konkrečiai atsakingas už deklaracijose pateiktų duomenų vertinimą, kokių periodiškumu deklaracijų turinys turi būti peržiūrimas ir ar tokia peržiūra atliekama tik formaliai, ar siekiant identifikuoti realias interesų konflikto rizikas.

Šilalės rajono savivaldybėje yra patvirtintas Privačių interesų deklaravimo ir nusišalinimo tvarkos aprašas¹⁴. Tvarkoje aiškiai nustatyta, kad yra paskirtas įgaliotas asmuo, atsakingas už privačių interesų deklaravimo kontrolę ir konsultavimą, o tai, manytina, gali padėti sistemingai koordinuoti deklaravimo procesą. Taip pat numatyta deklaracijų apskaita ir jų turinio analizė, kas reiškia, kad deklaracijos nėra tik formaliai renkami dokumentai, bet turi būti vertinamos. Papildomai nustatyta deklaracijų teikimo ir turinio stebėseną kartą per pusmetį, kas sudaro prielaidas periodinei kontrolei. Tvarkoje taip pat įtvirtintos tiesioginių vadovų pareigos – jie turi susipažinti su pavaldžių asmenų deklaracijomis, vertinti jose nurodytus duomenis ir neskirti užduočių, galinčių sukelti interesų konfliktą.

Nepaisant šių teigiamų aspektų, analizės metu nustatyta, kad vienos iš Šilalės rajono savivaldybės administracijos Veiklos administravimo skyriaus specialistės sutuoktinio motina yra UAB „Šilalės artojas“ akcininkė, o šis tiekėjas veikia kaip visuomenės informavimo priemonė, laimi Šilalės rajono savivaldybės organizuojamus pirkimus. Minėta specialistė inicijuoja pirkimus būtent šioje srityje, o šis ryšys **nėra deklaruotas**.

Privačių interesų konflikto ir jo regimybės problematiką pagrindžia ir tai, jog vienas iš savivaldybės tarybos narių turi ryšių su tiekėju UAB „Optita“. Nustatyta, kad tarybos narys yra šios įmonės akcininkas, o UAB „Optita“ aktyviai dalyvauja Šilalės rajono savivaldybės viešuosiuose pirkimuose. Su šia įmone sudaryta daugiau kaip 100 sutarčių, visos jos - neskelbiamos apklausos būdu. Nors UAB „Optita“ viešai nurodo vykdanči prekybą buitine technika ir tokio pobūdžio prekės sudaro reikšmingą sudarytų sutarčių dalį, nustatyta ir tokių atvejų, kai savivaldybės administracija iš šios įmonės neskelbiamos apklausos būdu įsigijo paslaugų, kurios nėra akivaizdžiai susijusios su įmonės įprasta veikla, pavyzdžiui, apgyvendinimo patalpų nuomos paslaugas. Tokios aplinkybės kelia pagrįstų abejonių dėl pirkimo objekto atitikties tiekėjo veiklos pobūdžiui, tiekėjo parinkimo pagrįstumo ir realios konkurencijos užtikrinimo. Papildomų rizikos požymių sukelia ir privačių interesų deklaravimo aplinkybės. Deklaracija, kurioje nurodyti tarybos nario ryšiai su UAB „Optita“, pateikta tik 2026 m. balandžio 13 d., o ankstesnių deklaracijos duomenų patikrinti nėra galimybės.

¹³ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/21417750601d11edbc04912defe897d1>

¹⁴ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/79d0bff0878411ed8df094f359a60216>

Todėl išlieka neaišku, ar šie ryšiai iki tol buvo tinkamai ir laiku deklaruoti, taip pat ar savivaldybėje buvo pakankamai veiksmingai identifikuojami ir valdomi galimi interesų konfliktai.

STT pažymi, kad pirmiau nurodytais atvejais **vien ryšio faktas savaime nesudaro pagrindo konstatuoti viešųjų ir privačių interesų konflikto**. Vis dėlto šios aplinkybės yra reikšmingos vertinant korupcijos pasireiškimo tikimybę, kadangi savivaldybės tarybos nariai ir / ar savivaldybės administracijos darbuotojai, turintys ryšių su savivaldybės viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančiais ūkio subjektais, gali turėti galimybę tiesiogiai ar netiesiogiai daryti įtaką sprendimams, susijusiems su pirkimų poreikio formavimu, inicijavimu, sąlygų nustatymu ar tiekėjų pasirinkimu.

Ši rizika ypač aktuali tais atvejais, kai pirkimai vykdomi neskelbiamos apklausos būdu, t. y. netaikant atviresnių konkurencijos užtikrinimo mechanizmų. Tokiose situacijose didėja tiekėjų pasirinkimo, pirkimų poreikio pagrindimo, techninių sąlygų nešališkumo ir sprendimų objektyvumo svarba. Todėl savivaldybė turėtų imtis maksimalių priemonių, kad tokios rizikos būtų laiku identifikuojamos, tinkamai valdomos, o visi sprendimai, susiję su minėtais pirkimais, būtų pagrįsti, dokumentuoti ir priimami užtikrinant realią konkurenciją bei viešųjų ir privačių interesų derinimą.

PASTABA: Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo, inicijavimo, techninių specifikacijų rengimo, pasiūlymų vertinimo, pretenzijų nagrinėjimo ir sutarčių vykdymo kontrolės funkcijos nėra pakankamai atskirtos. Praktikoje tie patys asmenys arba tie patys administracijos padaliniai dalyvauja keliuose to paties pirkimo proceso etapuose, todėl susilpnėja vidaus kontrolė, sumažėja sprendimų nepriklausomo patikrinimo galimybės ir didėja rizika, kad pirkimo sąlygos, tiekėjų pasiūlymų vertinimas ar sutarties vykdymo sprendimai gali būti nepakankamai objektyvūs. Kai pirkimo poreikį formuojantis ar techninę specifikaciją rengiantis asmuo vėliau dalyvauja komisijoje, nagrinėja pretenzijas arba prižiūri sutarties vykdymą, sumažėja galimybė objektyviai įvertinti, ar pirkimo sąlygos nebuvo pritaikytos konkrečiam tiekėjui, ar pirkimo objektas pagrįstai neskaidomas į dalis, ar sutarties pakeitimai ir papildomi darbai yra pagrįsti objektyviomis aplinkybėmis. Taip pat nustatyta, kad Šilalės rajono savivaldybėje egzistuoja viešųjų ir privačių interesų konflikto regimybės rizika dėl pirkimuose netiesiogiai dalyvaujančių asmenų ir tiekėjų, o Šilutės rajono savivaldybės teisiniame reguliavime nenumatytos aiškos procedūros privačių interesų kontrolei.

PASIŪLYMAI:**Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei*****Pagal galimybes atskirti viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių asmenų funkcijas:***

1. Pakeisti viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus (taisykles), nustatant, kad, kiek leidžia savivaldybės administracijos žmogiškieji ištekliai, to paties pirkimo iniciatoriaus, techninės specifikacijos rengėjo, pirkimo organizatoriaus, viešojo pirkimo komisijos nario, pretenzijų nagrinėjimo komisijos nario ir sutarties vykdymo priežiūrą atliekančio asmens funkcijos būtų atskirtos.

Šilalės rajono savivaldybei***Užtikrinti privačių interesų konflikto regimybės prevenciją:***

2. Užtikrinti privačių interesų kontrolės tinkamą vykdymą;

3. Patikslinti savivaldybės vidaus teisės aktus, nustatant aiškią nusišalinimo ir nušalinimo procedūrą viešųjų pirkimų procese, kai pirkime dalyvaujantis asmuo turi deklaruotų ar žinomų ryšių su tiekėju, jo vadovais, akcininkais, darbuotojais ar kitais naudos gavėjais.

Šilutės rajono savivaldybei***Tobulinti privačių interesų kontrolės procedūras:***

4. Pagal skirsnyje aprašytas aplinkybes tobulinti su privačių interesų konfliktų valdymu susijusį teisinį reguliavimą numatant jame atsakingus už deklaracijose pateiktų duomenų vertinimą asmenis, tokių vertinimų periodiškumą ir kt.

3.2. Pirkimų organizavimas neskelbiamos apklausos būdu, sisteminis kreipimasis į vieną tiekėją kelia korupcijos riziką dėl dirbtinio pirkimų skaidymo siekiant išvengti atviro konkurso (kritinė antikorupcinė pastaba)

Konkurencijos užtikrinimas yra vienas svarbiausių viešųjų pirkimų principų. VPT nuomone, būtent dėl šios priežasties atviras konkursas laikomas pagrindiniu ir dažniausiai taikomu pirkimo būdu¹⁵. Atviras konkursas gali būti vykdomas visais atvejais, o jo esmė yra ta, kad pasiūlymus gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, o dalyvių skaičius nėra ribojamas. Tokiu būdu sudaromos sąlygos visiems rinkos dalyviams vienodai varžytis dėl pirkimo sutarties sudarymo. Tokia procedūra laikoma geriausiai užtikrinančia viešųjų pirkimų principų įgyvendinimą, nes ji sudaro sąlygas

¹⁵ Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016427219--59-straipsnis-Atviro-konkurso-s%C4%85lygos-ir-vykdydas>
<https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016398680-17-straipsnis-Pagrindiniai-pirkim%C5%B3-principai>

pakankamai konkurencijai, leidžia gauti didesnę skaičių pasiūlymų ir padidina tikimybę pasirinkti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą¹⁶.

Taip pat pažymėtina, kad konkurencijos užtikrinimas yra glaudžiai susijęs su kitais viešųjų pirkimų principais - tiekėjų lygiateisiškumu, nediskriminavimu ir skaidrumu. Atviras konkursas leidžia visiems rinkos dalyviams vienodomis sąlygomis gauti informaciją apie pirkimą, pateikti pasiūlymus, o tai daro tiesioginę įtaką racionaliam viešųjų lėšų naudojimui.

Pagal Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. IS-97 patvirtintą *Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą*¹⁷, pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu, jei numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 15 000,00 Eur be PVM, ir tokia apklausa atliekama apklausiant pasirinktą skaičių tiekėjų. Nepaisant to, VPT rekomenduoja¹⁸ kreiptis į daugiau nei vieną tiekėją, kadangi tokiu būdu yra įgyvendinami viešųjų pirkimų principai ir sudaromos prielaidos konkurencijai vystyti. To paties *VPT Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo* 9 punkte, be kita ko, nustatyta, kad planuojant pirkimus ir jiems rengiantis, negali būti siekiama išvengti šiame apraše nustatytos tvarkos taikymo ar dirbtinai sumažinti konkurenciją, be to, perkančioji organizacija, planuodama pirkimo būdą, negali siekti išvengti didesnės pirkimo sutarties vertės, dėl ko eksplicitiškai sukuriamą pareigą suteikti prioritetą pirkimams atviru būdu. STT pažymi, jog savo ilgametėje praktikoje ne kartą yra teikusi rekomendacijas, jog siekiant užtikrinti tokių pirkimų skaidrumą, turėtų būti kreipiamasi į daugiau nei vieną tiekėją¹⁹.

KRA atlikimo metu vertinome kaip Savivaldybės, organizuodamos viešųjų pirkimų procedūras, užtikrino tiekėjų lygiateisiškumą, nediskriminavimą ir skaidrumą. Šiam tikslui buvo analizuojami Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiami mažos vertės pirkimų rodikliai²⁰ Pirkimų vykdytojų žemėlapyje „Švieslente“. Iš skelbiamų duomenų matyti, kad daugumoje Lietuvos Respublikos savivaldybių neviešinamų mažos vertės pirkimų skaičius 2025 m. paprastai neviršija maždaug vieno tūkstančio sutarčių. Pavyzdžiui, KRA atlikimo metu atsitiktine tvarka atrinktose savivaldybėse:

- Klaipėdos miesto savivaldybėje 2025 m. nustatyta apie 613 neviešinamų mažos vertės sutarčių;
- Kretingos rajono savivaldybėje – 579;

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a0f25f005ca411e79198ffdb108a3753/asr>

¹⁸ Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005398229-Kokiais-atvejais-perkan%C4%8Dioji-organizacija-gali-apklausti-tik-vien%C4%85-tiek%C4%97j%C4%85-atliekant-ma%C5%BEos-vert%C4%97s-pirkim%C4%85>

¹⁹ Žr. KRA išvados Ministerijų teisinių paslaugų teikimo sutarčių sudarymo ir vykdymo procesuose 3.1. skyrių (https://stt.lt/data/public/uploads/2026/04/d1_korupcijos-rizikos-analizes-ismada_ministeriju-teisines-paslaugos.pdf).

Žr. KRA išvados Trakų rajono savivaldybės administracijos vykdytų statybos ir remonto darbų viešųjų pirkimų srityje 3.3. skyrių (<https://stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act1144>).

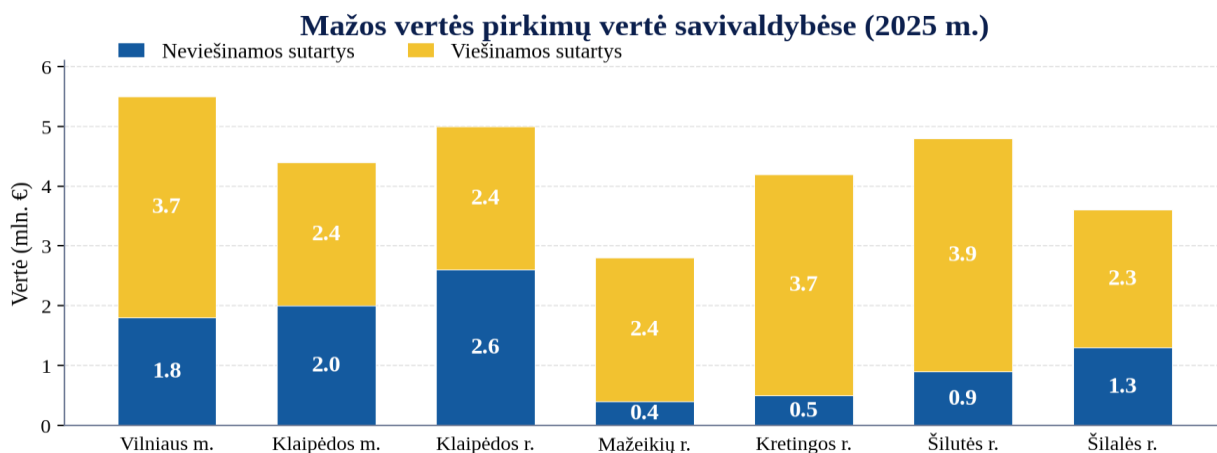
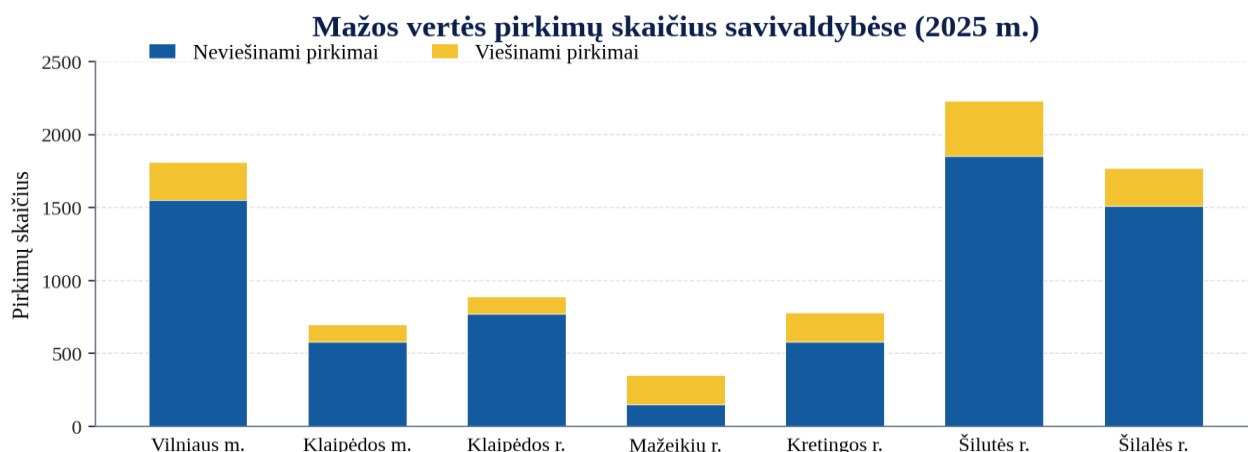
Žr. KRA išvados Klaipėdos apskrities asmens sveikatos priežiūros įstaigų viešųjų pirkimų srityse 2.10. skyrių (<https://stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act1054>) ir kt.

²⁰ Prieiga internete: <https://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/pirkimu-vykdytoju-zemelapis-svieslente-1/>

- Mažeikių rajono savivaldybėje – tik 178;
- Klaipėdos rajono savivaldybėje – 800.

Net ir Vilniaus miesto savivaldybėje, kuri pagal gyventojų skaičių ir pirkimų apimtį yra nepalyginamai didesnė už visas kitas savivaldybes, neviešinamų mažos vertės pirkimų skaičius siekia 1 570. Taigi, net ir didžiausiose savivaldybėse tokių pirkimų skaičius dažniausiai svyruoja nuo kelių šimtų iki maždaug 1 – 1,5 tūkst. Vis dėlto, iš šio konteksto akivaizdžiai išsiskiria KRA atlikimo metu analizuotos Šilutės ir Šilalės rajonų savivaldybės. 2025 m. Šilutės rajono savivaldybėje nustatyta **1 854** neviešinamos mažos vertės sutartys, o Šilalės rajono savivaldybėje – **1 536**. Tai reiškia, kad šiose, palyginti nedidelėse, savivaldybėse neviešinamų mažos vertės pirkimų skaičius yra panašus ar net didesnis nei kai kuriose gerokai didesnėse savivaldybėse.

Pavyzdžiui, Šilutės rajono savivaldybėje neviešinamų pirkimų skaičius yra daugiau kaip tris kartus didesnis nei Klaipėdos miesto savivaldybėje ir daugiau kaip dešimt kartų didesnis nei Mažeikių rajono savivaldybėje. Net lyginant su Vilniaus miesto savivaldybe, kuri turi gerokai didesnę gyventojų skaičių ir didesnę viešųjų pirkimų biudžetą (*tu pačiu ir paslaugų bei prekių poreikį*), Šilutės rajono savivaldybėje tokių pirkimų skaičius yra dar didesnis. Šių duomenų visumą (*pagal bendrą skaičių ir jų vertę*) palyginimui galima matyti čia:

1 pav. Šilalės ir Šilutės savivaldybių duomenys kitų atsitiktine tvarka atrinktų savivaldybių kontekste

Analizuojant šių savivaldybių duomenis taip pat svarbu pažymėti, kad tokia situacija nėra pavienis vieno metų rezultatas. Šilutės rajono savivaldybėje neviešinamų mažos vertės pirkimų skaičius 2023 m. siekė 1 437, 2024 m. – 1 387, o 2025 m. padidėjo iki 1 854. Taigi, per trejų metų laikotarpį neviešinamų pirkimų skaičius šioje savivaldybėje nuosekliai išlieka labai didelis ir 2025 m. dar labiau išaugo. Panaši situacija matoma ir Šilalės rajono savivaldybėje, kur 2023 m. nustatyta 1 646 neviešinamos mažos vertės sutartys, 2024 m. – 1 561, o 2025 m. – 1 536. Nors pastaraisiais metais skaičius šiek tiek mažėja, jis vis tiek išlieka itin aukštas ir stabiliai viršija daugumos kitų savivaldybių rodiklius.

Teigtina, jog tokia praktika gali kelti dirbtinio pirkimų skaidymo riziką, siekiant išvengti atviro konkurso. Šį teiginį sustiprina ir duomenys, kuriuos pateikė Savivaldybės. Pavyzdžiui:

- Šilutės rajono savivaldybės administracijos Ūkio skyrius 2024 m. perka Lopšelio darželio Ažuoliukas, adresu Kęstučio g. 5 Šilutėje, sanitarinių patalpų remontą, už 18150,00 Eur. 2025 m. perkami identiški darbai - Lopšelio darželio Ažuoliukas, adresu Kęstučio g. 5 Šilutėje, sanitarinių patalpų remontas, už 18150,00 Eur. Abu pirkimai vykdyti neskelbiamos apklausos būdu, o savivaldybės suvestinėje nenurodomi laimėję tiekėjai;
- Šilutės rajono savivaldybės administracijos Ūkio skyrius 2024 m. perka Lopšelio darželio, adresu Sodo g. 3, Švėkšna, Šilutės r. sav., vidaus patalpų remontą, už 18150,00 Eur. 2025 m. perkami identiški darbai - Lopšelio darželio, adresu Sodo g. 3, Švėkšna, Šilutės r. sav., patalpų remontas, už 18150,00 Eur. Abu pirkimai vykdyti neskelbiamos apklausos būdu, o savivaldybės suvestinėje nenurodomi laimėję tiekėjai;
- Toliau Šilutės rajono savivaldybėje stebimos tos pačios tendencijos:
- Šilutės rajono savivaldybės administracija 2024 m. perka *Švėkšnos ugniagesiams skirtą garažo statybos darbus* už 18 149,23 Eur, vienintelis pirkimo tiekėjas – UAB „Tima“. Tais pačiais metais perkamos *Švėkšnos ugniagesiams skirtą garažo statybai skirtos metalinės konstrukcijos* už 18 146,19 Eur, vienintelis tas pats tiekėjas – UAB „Tima“. 2025 m. vėl perkamos metalinės konstrukcijos tam pačiam objektui už 18 150,00 Eur ir garažo statybos darbai už 18 150,00 Eur, vienintelis tas pats tiekėjas – UAB „Tima“. Pirkimai susiję su tuo pačiu objektu – Švėkšnos ugniagesių garažu, tuo pačiu tiekėju ir pasikartojančiomis vertėmis, kurios artimos 18 150 Eur sumai.²¹

²¹ Savivaldybės teigimu, Švėkšnos ugniagesių garažo įrengimo poreikis skubiai atsirado įsigijus naują gaisrinį automobilį, kuris netilpo į esamą garažą ir kurį reikėjo apsaugoti nuo žemos temperatūros poveikio. Metalinės konstrukcijos ir statybos darbai buvo perkami atskirai dėl darbų etapų bei skirtingo jų pobūdžio, o ne siekiant išvengti konkurencingesnės viešojo pirkimo procedūros.

- Šilalės rajono savivaldybės administracija 2025 m. perka *Kabančio tilto, Gvaldų k., Kvėdarnos sen. Šilalės raj. sav. remonto darbus* už 13223,14 Eur, vienintelis pirkimo tiekėjas – UAB „Beržtoma“. Tais pačiais 2025 m. perkami *Kabančio tilto, Paragaudžio k., Kvėdarnos sen. Šilalės raj. sav. remonto darbai* už 11570,25 Eur iš to paties tiekėjo – UAB „Beržtoma“. Abiem atvejais pirkimai vykdyti neskelbiamos apklausos būdu;
- Šilalės rajono savivaldybės 2024 m. pirkimų plano eilutėje PU-570/2024 numatytas **atviras konkursas**, numatoma vertė – 70 000 Eur. Pagal Savivaldybės pateiktas pirkimų suvestines, galima matyti pagal šio metinio pirkimo plano eilutę, jog realiai įvykdyta 16 mažos vertės neskelbiamų pirkimų (raštu / žodžiu), **visur 1 pasiūlymas**, kartojasi tie patys tiekėjai (pvz., UAB „Danservis LT“, UAB „Beržtoma“ ir kt.).
- Šilalės rajono savivaldybės administracija 2024 – 2025 m. laikotarpiu iš Rasos Kurpeikienės II įsigijo 41 maitinimo paslaugą už daugiau kaip 66 tūkst. Eur. Visi pirkimai vykdyti neskelbiamos apklausos būdu.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, teigtina, jog Šilutės ir Šilalės rajonų savivaldybėse mažos vertės pirkimai dažnai organizuojami neskelbiamos apklausos būdu, kai apie pirkimą nėra viešai skelbiama ir / ar kviečiamas ribotas tiekėjų skaičius (*dažniausiai tai vienas tiekėjas*), o tiekėjas skirtinguose pirkimuose dažnai kartojasi. Praktikoje tai reiškia, kad reikšminga dalis pirkimų vykdoma be galimybės visiems suinteresuotiems tiekėjams pateikti pasiūlymus. Tokia praktika riboja konkurenciją, nes sumažina potencialių tiekėjų galimybes dalyvauti pirkimuose ir gali sudaryti prielaidas susiformuoti siauram nuolatinių tiekėjų ratui.

Panašias rizikas dėl pirkimų organizavimo praktikos buvo nustatę ir Viešųjų pirkimų tarnyba, atlikusi Šilutės rajono savivaldybės administracijos centrinės perkančiosios organizacijos 2023 m. vykdytų viešųjų pirkimų valdysenos proceso tikrinimą²². VPT konstatavo, jog Šilutės rajono savivaldybės administracijos centrinės perkančiosios organizacijos (toliau – CPO) pirkimų poreikių surinkimas nėra optimaliai koordinuojamas ir centralizuotas, nes poreikiai renkami tik dėl pirkimų, kurių numatoma sutarties vertė viršija 15 000 Eur be PVM. Toks reguliavimas ir praktika riboja CPO

STT nuomone, Savivaldybės pateiktas paaiškinimas dėl skubaus poreikio užtikrinti tinkamas naujo gaisrinio automobilio laikymo sąlygas savaime nepaneigia KRA nurodytų aplinkybių. Vertinant pirkimų organizavimą reikšmingas ne tik deklaruojamas jų atskyrimo tikslas, bet ir objektyvios aplinkybės, t. y. pakartotinės pirkimo procedūros, kurių tas pats objektas ir tiekėjas bei pirkimų vertės.

Šiuo atveju metalinių konstrukcijų įsigijimas ir statybos darbai buvo skirti tam pačiam galutiniam rezultatui – Švėkšnos ugniagesių garažui įrengti. Be to, analogiški pirkimai tam pačiam objektui iš to paties tiekėjo vykdyti ne tik 2024 m., bet ir 2025 m., o visų pirkimų vertės yra itin artimos viena kitai, t. y. apie 18 150 Eur. Savivaldybės paaiškiniame nepateikta aplinkybių, kurios pagrįstų, kodėl visas numatomas garažo įrengimo poreikis negalėjo būti suplanuotas ir jo bendra vertė įvertinta iš anksto, taip pat nepaaiškinama, kodėl analogiški pirkimai tam pačiam objektui buvo pakartotinai vykdomi ir kitais metais.

Todėl pateiktas paaiškinimas nekeičia KRA vertinimo, kad tokia pirkimų organizavimo praktika objektyviai sudaro prielaidas skaidyti tarpusavyje susijusį poreikį į mažesnės vertės pirkimus ir taip išvengti konkurencingesnių pirkimo procedūrų.

²² Prieiga internete: https://vpt.lrv.lt/lt/pirkimu-valdysena_2/tikrinimo-ataskaitos-2/2024-3/

galimybes matyti visą savivaldybės kontroliuojamų pirkimų vykdytojų poreikių apimtį, įvertinti panašių pirkimų konsolidavimo galimybes, tinkamai parinkti pirkimo būdą ir laiku identifikuoti galimo dirbtinio pirkimo objekto skaidymo požymius. VPT ataskaitoje kaip pavyzdį nurodė atvejį, kai Šilutės socialinių paslaugų centras 2023 m. vykdė dvi pagaminto valgio tiekimo paslaugų neskelbiamas apklausas, kurių pagrindu su tuo pačiu tiekėju UAB „Agsira“ buvo sudarytos dvi sutartys, kurių bendra vertė siekė 35 782,80 Eur su PVM. Tokia ydinga viešųjų pirkimų organizavimo praktika iš esmės sutampa su aukščiau nurodytais pavyzdžiais.

Taip pat, nustatytos ir platesnio pobūdžio centralizuotų pirkimų valdysenos problemos: CPO vidaus teisės aktuose nėra aiškiai nustatyti konkretūs asmenys, atsakingi už pirkimų poreikių surinkimą, centralizuotų pirkimų planavimą, inicijavimą, procedūrų vykdymą, pirkimų verčių skaičiavimą ir panašių pirkimų konsolidavimą; nėra tinkamai reglamentuota visų pirkimų vykdytojų poreikių teikimo ir vertinimo tvarka; trūksta kontrolės mechanizmų dėl poreikių surinkimo nustatytais terminais, pirkimų suvestinių paskelbimo, sudarytų sutarčių viešinimo, tinkamo ataskaitų pildymo ir pateikimo.²³

STT pažymi, jog mažos vertės pirkimai turi aiškų tikslą – supaprastinti nedidelės vertės pirkimų vykdymą ir sumažinti administracinę naštą, tačiau jų taikymas neturėtų tapti pagrindiniu perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų procedūrų būdu. Kai savivaldybėje kasmet fiksuojami tūkstančiai neviešinamų mažos vertės pirkimų, kyla pagrįstų abejonų dėl konkurencijos užtikrinimo ir pirkimų planavimo efektyvumo. Todėl teigtina, jog Šilutės ir Šilalės rajonų savivaldybių pirkimų praktikoje absoliutus neskelbiamų mažos vertės pirkimų skaičius yra neproporcingas jų dydžiui ir aiškiai rodo, kad galimai ne visais atvejais yra užtikrinama tinkama tiekėjų konkurencija. Tokia situacija antikorupciniu požiūriu yra vertintina itin neigiamai, kadangi sudaro prielaidas riboti tiekėjų galimybes dalyvauti pirkimuose ir mažina viešųjų pirkimų sistemos skaidrumą, viešųjų išteklių racionalų naudojimą, didina neteisėtų susitarimų rizikas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjų bei kelia kitas panašias korupcijos rizikas.

Šilutės rajono savivaldybė nurodė, jog vien absoliutus sudarytų sutarčių skaičius, nevertinant jų vertės, pobūdžio ir pirkimų vykdytojų struktūros, nėra pakankamas pagrindas išvada apie neproporcingą neskelbiamų pirkimų skaičių. Reikšmingą tokių pirkimų dalį sudaro nedidelės vertės, einamiesiems seniūnijų, įstaigų ir padalinių poreikiams tenkinti skirti pirkimai. 2025 m. iš 824 seniūnijose vykdytų neskelbiamų mažos vertės pirkimų: 388 pirkimų vertė neviršijo 100 Eur; 405 pirkimų vertė buvo didesnė kaip 100 Eur, bet neviršijo 500 Eur; 31 pirkimo vertė viršijo 500 Eur.

²³ Šilutės rajono savivaldybė nurodė, jog Savivaldybės CPO funkcijų apimtis nustatyta Savivaldybės vidaus teisės aktuose. Mažesnės vertės pirkimų inicijavimo, planavimo, rinkos tyrimo ir pirkimo vertės nustatymo atsakomybė yra priskirta konkrečioms pirkimų vykdytojams ir jų iniciatoriams, todėl CPO neatlieka kiekvieno mažos vertės pirkimo išankstinės kontrolės. Atsižvelgdama į STT pastebėjimą, Savivaldybė numato periodiškai atlikti mažos vertės pirkimų analizę pagal BVPŽ kodus, pirkimo objektus ir pirkimų vykdytojus, siekiant identifikuoti pasikartojančius poreikius ir įvertinti jų konsolidavimo ar centralizuoto pirkimo galimybes.

Taigi 793 iš 824 pirkimų, t. y. apie 96 proc., vertė neviršijo 500 Eur. Siūlo bendrą pirkimų skaičių vertinti kartu su jų vertės struktūra ir bendros viešųjų pirkimų vertės kontekstu.

STT pažymi, jog KRA vertinimas grindžiamas ne vien absoliučiu neskelbiamų mažos vertės pirkimų skaičiumi, bet jų organizavimo praktikos visuma, t. y. tokių pirkimų dideliu ir keletą metų išliekančiu skaičiumi, dažnu kreipimusi į vieną tiekėją, tų pačių tiekėjų pasikartojimu, analogiškų pirkimo objektų įsigijimu atskirais pirkimais bei konkrečiais atvejais nustatytomis pasikartojančiomis, prie neskelbiamos apklausos ribos artimomis pirkimų vertėmis. Pažymėtina ir tai, kad aplinkybė, jog atskirų pirkimų vertė yra nedidelė, savaime nepašalina rizikos, susijusios su pasikartojančių vienaarūšių poreikių planavimu, jų konsolidavimu ir tiekėjų konkurencijos užtikrinimu.

PASTABA: Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse reikšminga dalis pirkimų vykdoma neskelbiamos apklausos būdu, dažnai apklausiant vieną tiekėją, o tam tikrais atvejais tie patys tiekėjai sistemingai kartojasi panašaus objekto pirkimuose skirtingais laikotarpiais, panašiomis arba identiškais sumomis. Tai kelia pagrįstą abejonių dėl pirkimų planavimo, poreikio konsolidavimo, pirkimo būdo pasirinkimo ir dirbtinio pirkimų skaidymo. Neviešinamų mažos vertės pirkimų skaičius yra neproporcingai didelis, lyginant ne tik su panašaus dydžio, bet ir su gerokai didesnėmis savivaldybėmis. Sisteminiis neskelbiamos apklausos būdo taikymas ir dažnas kreipimasis tik į vieną tiekėją riboja tiekėjų konkurenciją, mažina pirkimų skaidrumą, sudaro prielaidas susiformuoti siauram nuolatinių tiekėjų ratui ir didina riziką, kad pirkimų poreikiai gali būti planuojami bei skaidomi taip, kad būtų išvengta atviresnių pirkimo procedūrų, kelia kitas perkančiosios organizacijos ir tiekėjų neteisėtų susitarimų rizikas.

PASIŪLYMAI:

Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei

Tobulinti neskelbiamos apklausos būdu vykdomų pirkimų tvarką ir praktiką:

1. *Teisiniame reglamentavime įtvirtinti papildomas kontrolės priemonės, siekiant periodiškai įvertinti VPI, savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo (taisyklių) principų bei nuostatų tinkamą įgyvendinimą neskelbiamos apklausos būdu atliekamų pirkimų procese.*

2. *Įtvirtinti pareigą papildomai motyvuoti atvejus, kai neskelbiamos apklausos būdu perkami pasikartojančio pobūdžio darbai, paslaugos ar prekės.*

3. *Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkose nustatyti, kad neskelbiamos apklausos būdu vykdant mažos vertės pirkimus paprastai būtų apklausiami ne mažiau kaip 3 tiekėjai, išskyrus aiškiai pagrįstus ir dokumentuotus atvejus.*

4. Nustatyti, kad kreipimasis tik į vieną tiekėją būtų galimas tik išimtiniais atvejais, kai tai objektyviai pagrįsta pirkimo objekto specifika, skubos aplinkybėmis, tiekėjo išimtinėmis teisėmis ir (ar) kitomis aplinkybėmis, dėl kurių tik šis tiekėjas gali suteikti prekę ar paslaugą.

5.

5. Tobulinti pirkimų poreikių konsolidavimo praktiką, nustatant sistemingą pasikartojančių, panašaus pobūdžio ar su tuo pačiu objektu susijusių pirkimų vertinimą ir, esant galimybei, jų konsolidavimą, kai tai sudarytų sąlygas taikyti konkurencingesnę pirkimo procedūrą ir racionaliau naudoti savivaldybės lėšas.

3.3. Savivaldybių pirkimuose tendencingai dominuoja tie patys tiekėjai, rinkos tyrimai neatliekami ir / ar nėra dokumentuojami, dėl ko kyla konkurencijos ribojimo ir nepagrįsto palankumo atskiriems tiekėjams rizika (kritinė antikorupcinė pastaba)

Kaip minėta, pagal VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo ir proporcingumo principus, perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad viešieji pirkimai būtų vykdomi sudarant sąlygas tiekėjų konkurencijai ir racionaliam lėšų naudojimui. Konkretų tiekėjų pasikartojantis laimėjimas savivaldybių pirkimuose savaime nelaikytinas viešųjų pirkimų teisės pažeidimu, nes toks rezultatas gali būti nulemtas objektyvių rinkos aplinkybių, tiekėjo patirties, pajėgumų, kainos ar teikiamų paslaugų kokybės. Tačiau tais atvejais, kai atskirose pirkimų srityse sistemingai dominuoja tie patys tiekėjai, pirkimuose dažnai gaunamas vienas pasiūlymas arba reali konkurencija apsiriboja siauru tiekėjų ratu, tokios situacijos laikytinos keliančiomis korupcijos pasireiškimą tikimybę.

Būtent dėl to, vertinant minėtas situacijas svarbu nustatyti, ar tiekėjų dominavimas susiformavo natūraliai dėl objektyvaus jų konkurencinio pranašumo, ar jį galėjo lemti perkančiosios organizacijos praktika, kiti išorės veiksniai, pavyzdžiui:

- nepakankamas pasirengimas pirkimams ir rinkos tyrimas;
- pasikartojantis tų pačių tiekėjų kvietimas mažos vertės pirkimuose;
- nepakankamai pagrįstas pirkimo objekto (ne)skaidymas į dalis;
- neaiškūs ar pertekliniai pirkimo dokumentų reikalavimai, specifinės techninės sąlygos, trumpi pasiūlymų pateikimo ar darbų atlikimo terminai;
- tiekėjų neteisėti susitarimai dėl dalyvavimo atskiruose pirkimuose ar jų dalyse ir t. t.

Tokios aplinkybės gali sudaryti prielaidas ribotam tiekėjų ratui išlaikyti pranašumą (pvz. informacinį ar techninį) kitų tiekėjų atžvilgiu ir mažinti kitų rinkos dalyvių galimybes realiai konkuruoti.

Siekiant užtikrinti tinkamą tiekėjų konkurenciją pirkimuose, manytina, jog perkančiosios organizacijos turi dėti maksimalias pastangas atlikti kokybiškus rinkos tyrimus. Tiek Šilalės, tiek

Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašuose (taisyklėse)²⁴ rinkos tyrimas įtvirtintas kaip pirkimo iniciatoriaus funkcija. Rinkos tyrimas turi padėti nustatyti potencialius tiekėjus, pagrįsti numatomą pirkimo vertę, įvertinti kainų ribas, pirkimo galimybes, ankstesnių sutarčių vertes, panašių pirkimų praktiką ir rinkos pokyčius. Taigi rinkos tyrimas yra ne vien formalus procesas, įtvirtintas VPI pasirengimo pirkimui procedūroje, o viena pagrindinių priemonių patikrinti, ar pirkimo vertė, tiekėjų ratas ir pirkimo sąlygos yra objektyviai pagrįstos²⁵.

Šilutės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklių 5.10 punkte rinkos tyrimas apibrėžiamas kaip kokybinės ir kiekybinės informacijos apie prekių, paslaugų ir darbų pasiūlą, tiekėjus, jų tiekiamas prekes, teikiamas paslaugas, atliekamus darbus ir kainas rinkimas, analizė ir apibendrintų išvadų rengimas, skirtas sprendimams, susijusiems su pirkimais, priimti. Taisyklių 19.1 punkte nustatyta, kad pirkimų iniciatorius rinkos tyrimą atlieka žodžiu arba raštu, o raštu atliktą rinkos tyrimą įrodantys dokumentai turi būti saugomi. Taisyklių 19.1.1 punkte taip pat nurodyta, kad rinkos tyrimo poreikis ir apimtis nustatomi atsižvelgiant į pirkimo objekto specifiką, apimtį ir numatomą pirkimo vertę, o planuojant mažos vertės pirkimus, atliekamus neskelbiamos apklausos būdu, kurių vertė ne didesnė kaip 5 000 Eur be PVM, rinkos tyrimas gali būti atliekamas žodžiu. Iš šių nuostatų darytina išvada, kad didesnės vertės, sudėtingesniuose ar specializuotuose pirkimuose raštu atliktas ir dokumentais pagrįstas rinkos tyrimas yra ypač reikšmingas pirkimo sprendimų pagrįstumui užtikrinti.

Šilutės rajono savivaldybės administracijos taisyklių 26.2 punkte nustatyta, kad pirkimų iniciatorius, prieš teikdamas pirkimų sąrašą, privalo atlikti rinkos tyrimą, reikalingą potencialiems tiekėjams ir numatomi pirkimo vertei nustatyti. Pagal Taisyklių 19.1.2 punktą, atliekant rinkos tyrimą naudojamosi sudarytu potencialių tiekėjų sąrašu, atsižvelgiama į prieš tai vykdytų pirkimų istoriją, analizuojama viešai prieinama informacija, įskaitant tiekėjų interneto svetaines, CVP IS paskelbtus pirkimus, laimėtojus, sudarytas sutartis ir kliūtis. Šilutės rajono savivaldybės CPO vykdomų centralizuotų viešųjų pirkimų tvarkos taisyklių 7 punkte papildomai įtvirtinta, kad pirkimo iniciatorius, prieš pateikdamas DVS informaciją apie poreikį įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, vadovaudamasis Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, turi savarankiškai, be Šilutės rajono savivaldybės CPO veiksmų, nustatyti pirkimo vertę, remdamasis

²⁴ Šilalės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas administracijos direktoriaus 2021 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. DĮV-94 (su visais pakeitimais).

Šilalės rajono centrinės perkančiosios organizacijos vykdomų centralizuotų viešųjų pirkimų tvarkos taisyklės (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1e87a716dc0111f08918e1adc7c5b1ec>).

Šilutės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės, patvirtintos administracijos direktoriaus 2023 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. A1-30 (su visais pakeitimais).

Šilutės rajono centrinės perkančiosios organizacijos vykdomų centralizuotų viešųjų pirkimų tvarkos taisyklės, patvirtintos administracijos direktoriaus 2023 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. A1-10 (su visais pakeitimais).

²⁵ Plačiau apie rinkos tyrimo / rinkos konsultacijos procedūrą: https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/mokymai/Pasirengimas%20pirkimui_2023_VPT%20puslapiui.pdf

skaičiuojamosiomis kainomis, panašių pirkimų praktika, rinkos ir kitais tyrimais, o už nustatytą pirkimo vertę ir kitos DVS pateiktos informacijos teisingumą atsako pati perkančioji organizacija.

Šilalės rajono savivaldybės viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše rinkos tyrimas taip pat apibrėžiamas plačiai: kaip informacijos apie realių ir potencialių tiekėjų pasiūlą, tiekėjus, jų prekes, paslaugas, darbus, užimamą rinkos dalį ir kainas rinkimas, analizė bei apibendrintų išvadų rengimas. Šio aprašo 18.1 papunktyje rinkos tyrimas tiesiogiai įvardytas kaip pirkimų iniciatoriaus funkcija. Aprašo 31.1 papunktyje nurodyta, kad rengdamas pirkimų sąrašą iniciatorius turi atlikti rinkos tyrimą potencialiems tiekėjams, numatomai pirkimo vertei ir galimybei pirkimą atlikti iš VPI 23 ir 24 straipsniuose nurodytų subjektų nustatyti. Aprašo 43 punkte papildomai nustatyta, kad prieš pirkimą pirkimo iniciatorius turi išsiaiškinti pirkimo objekto savybes, kiekius, apimtį, maksimalią planuojamos sutarties vertę, asignavimus, eksploatavimo išlaidas ir atlikti rinkos tyrimą pirkimo vertei nustatyti.

Visgi, susipažinus su Savivaldybių pateiktais pirkimų dokumentais, galima matyti, kad juose nėra aiškios rinkos tyrimo dokumentavimo praktikos: potencialiems tiekėjams siųstų užklausų, preliminarinių kainų palyginimų, kitų savivaldybių analogiškų pirkimų analizės, ankstesnių sutarčių kainų palyginimo, rinkos apžvalgų ar kitų dokumentų, kurie pagrįstų numatomą pirkimo vertę ir tiekėjų rato pasirinkimą. Tai leidžia daryti išvadą, kad nors savivaldybių vidaus tvarkose rinkos tyrimas formaliai numatytas kaip pirkimo iniciatoriaus pareiga, faktiškai pateiktuose pirkimų dokumentuose ši pareiga nebuvo atliekama ir (ar) tinkamai dokumentuojama.

Rinkos tyrimo neatlikimas ir (ar) netinkamas dokumentavimas didina korupcijos riziką dėl kelių priežasčių:

- 1) nėra aišku, kaip buvo nustatyta numatoma pirkimo vertė ir (ar) ji atitiko realias rinkos kainas;
- 2) nėra aišku, kokie potencialūs tiekėjai buvo identifikuoti ir (ar) pirkimo sąlygos buvo pritaikytos egzistuojančiai rinkai;
- 3) nėra galimybės patikrinti, ar savivaldybė įvertino alternatyvas, pirkimo objekto skaidymo galimybes, CPO ar kitų pirkimo būdų taikymą;
- 4) jei pirkimo vertė ar riba nėra pagrįsta rinkos tyrimu, o vėliau tiekėjų pasiūlymai labai tiksliai priartėja prie šios ribos, didėja tikimybė, jog paslauga ar prekė bus įsigyjama už ją permokant.

Vertinant Savivaldybėse šias aukščiau įvardintas rizikas, galima matyti, jog keletu metų pirkimų praktikoje yra susiformavęs dominuojančių tiekėjų ratas. Pavyzdžiui, tik vertinant 2023 – 2025 m. KRA analizuojamo laikotarpio duomenis, Šilalės rajono savivaldybės vykdytų pirkimų²⁶

²⁶ **PASTABA.** Šiame skyriuje pateikiami duomenys ir pirkimų statistiką išimtinai suformuota pagal Savivaldybių pateiktą informaciją.

identifikuota ne mažiau 5 600 su laimėtoju (tiekejū), o iš jų ne mažiau 1070 atskirų tiekejū. Šilutės rajono savivaldybės pateiktuose duomenyse identifikuota 5 492 pirkimai su laimėtoju (tiekejū), o iš jų 949 atskiri tiekėjai²⁷. Nors tiekejū skaičius formaliai atrodo didelis, bendros pirkimų vertės suponuoja, jog viešųjų pirkimų biudžetas paskirstomas per pirkimus, kuriuos laimi siauras tiekejū ratas.

Ypač reikšminga aplinkybė yra tai, kad didžioji dalis pirkimų vyko esant labai ribotai konkurencijai. Šilalės rajono savivaldybės pateiktais duomenimis, apie 94 proc. visų pirkimų buvo nurodytas tik vienas pasiūlymas. Šilutės rajono savivaldybės seniūnijų duomenimis dalyje seniūnijų vieno pasiūlymo pirkimai sudarė iš esmės 100 proc. visų pirkimų. Pavyzdžiui, Juknaičių seniūnijoje nurodyti 177 pirkimai, Žemaičių Naumiesčio seniūnijoje – 242 pirkimai, Vainuto seniūnijoje – 291 pirkimas, Švėkšnos seniūnijoje – 307 pirkimai, kuriuose faktiškai dalyvavo vienas tiekėjas. **Pažymėtina, jog šios procentinės išraiškos pateikiamos įvertinus ir mažos vertės pirkimų (kartu ir neskelbiamų apklausų) duomenis.**

Pažymėtina ir tai, jog Šilalės rajone vienas tiekėjas laimėjo pirkimus, kurių suma sudaro apie **14 proc.** visos pirkimų vertės, trys tiekėjai sudaro apie **31 proc.**, penki tiekėjai sudaro apie **41 proc.**, o dešimt tiekejū – apie **55 proc.** visos 2023 - 2025 m. pirkimų vertės. Šilutės rajone šios tendencijos kartojasi, kadangi vienas tiekėjas laimėjo pirkimų, kurių suma sudaro apie **18 proc.** visos pirkimų vertės, trys tiekėjai sudaro **36 proc.**, penki tiekėjai sudaro apie **48 proc.**, o dešimt tiekejū – **58 proc.**

2023 - 2025 m. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų duomenys rodo, kad abiejose savivaldybėse reikšminga pirkimų vertės dalis koncentruojasi pas ribotą tiekejū skaičių.

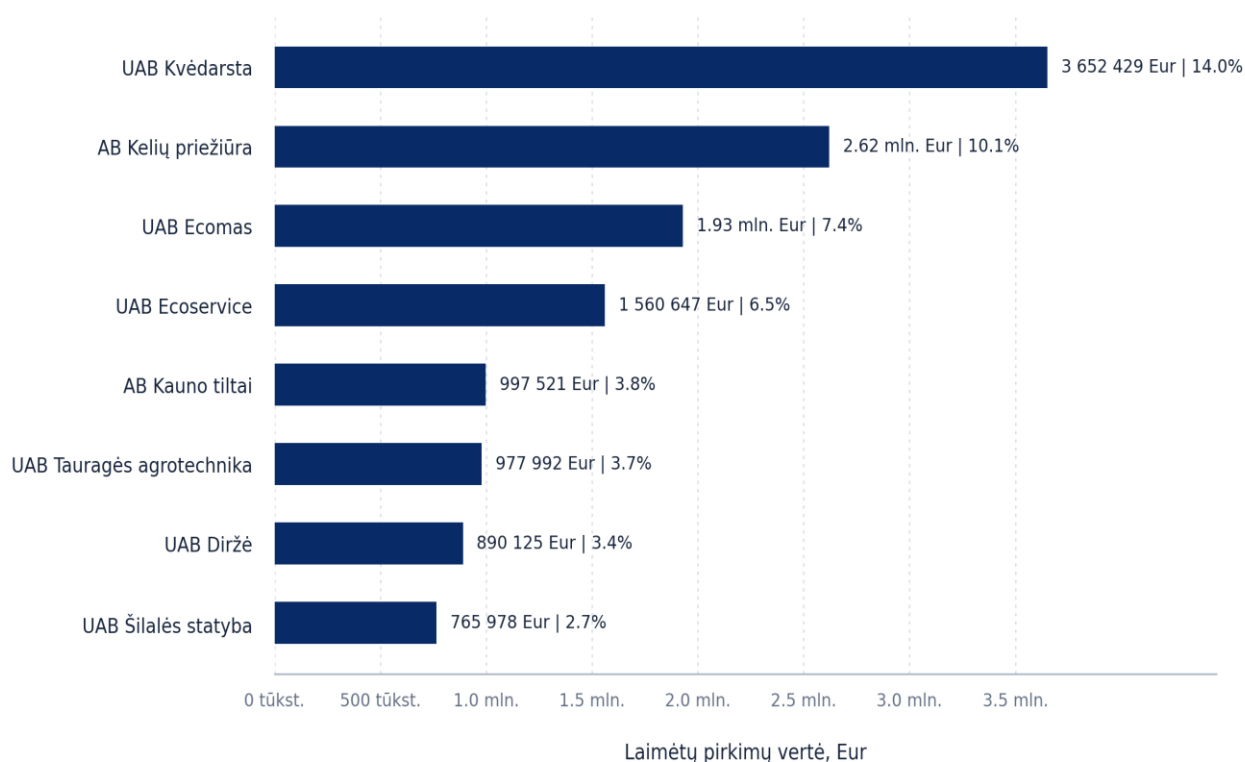
Pavyzdžiui:

Šilalės rajono savivaldybėje didžiausią 2023 - 2025 m. pirkimų vertės dalį surinko UAB „Kvėdarsta“. Šio tiekėjo laimėtų pirkimų vertė sudarė apie 3,65 mln. Eur (arba apie 14 proc. visos analizuotos pirkimų vertės). UAB „Kvėdarsta“ laimėjo 24 pirkimus, todėl šio tiekėjo dominavimas matomas pirmiausia pagal bendrą pirkimų vertę.

Kiti, taip pat reikšmingi tiekėjai, pavaizduoti apačioje:

²⁷ Vartojama sąvoka „ne mažiau“, kadangi Savivaldybių pateiktose Excel suvestinėse negalima visiškai tiksliai nustatyti šių skaičių, praktikoje tikėtina jie gali minimaliai varijuoti. Manytina, kai kur kartojasi pirkimo eilutės, nes pateikiama, pavyzdžiui, su tuo pačiu paraiškos Nr.

Šilalė: tiekėjai pagal pirkimų vertę (2023-2025 m.)

Vertinant šiuos duomenis bendrai, matyti, kad Šilalės rajone didžiausia pirkimų vertės dalis teko statybos, rangos, kelių priežiūros ir komunalinių paslaugų tiekėjams. Vien UAB „Kvėdarsta“ surinko beveik šeštadalį visos pirkimų vertės, o kartu su kitais pagrindiniais tiekėjais sudaro reikšmingą savivaldybės lėšų koncentracijos dalį. Tai rodo, kad savivaldybės pirkimuose bendros pirkimų vertės aspektu dominuoja keli pasikartojantys tiekėjai. Pažymėtina, kad didesnė statybos, remonto, kelių priežiūros ar kitų infrastruktūros pirkimų vertė savaime gali būti objektyviai paaiškinama šių pirkimų pobūdžiu, todėl vien pirkimų vertės koncentracija konkrečiam tokioje srityje veikiančiam tiekėjui savaime nėra pakankamas pagrindas konstatuoti netinkamą praktiką. Tačiau antikorpuciniu požiūriu reikšminga tai, ar konkrečiame didelės vertės pirkimų segmente užtikrinama reali konkurencija, ar pirkimo sąlygos nebuvo pritaikytos siauram tiekėjų ratui, ar buvo sudaromos sąlygos kitiems tiekėjams ir t.t.

Tuo tarpu Šilutės rajono savivaldybėje didžiausią vertę surinko UAB „Stamela“ – apie 11,84 mln. Eur (arba 18 proc. visos pirkimų vertės). Šis tiekėjas taip pat išsiskiria statybos, rangos pirkimuose.

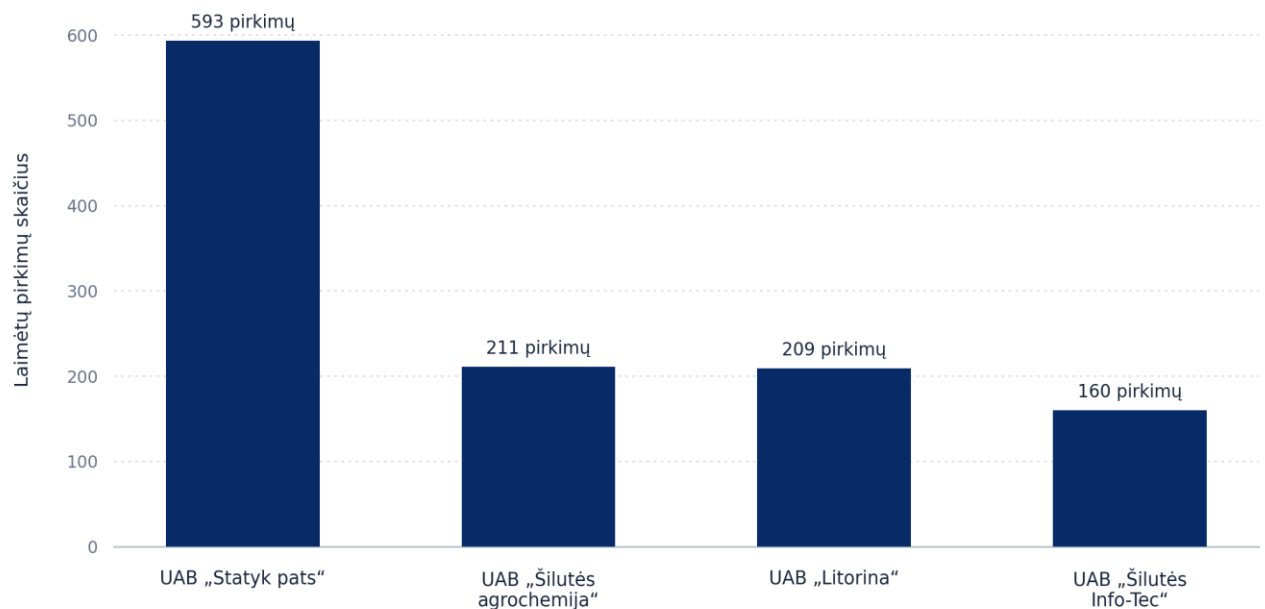
Kiti, taip pat reikšmingi tiekėjai, pavaizduoti apačioje:

Šilutė: tiekėjai pagal pirkimų vertę (2023-2025 m.)

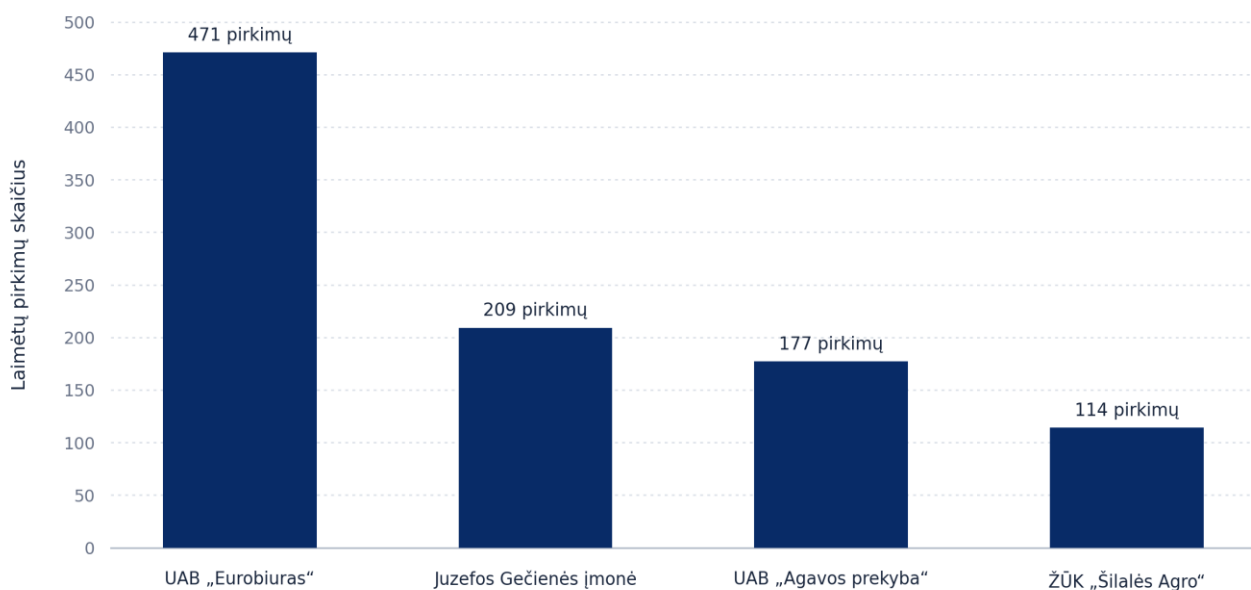

Atskirai vertintinas ir Savivaldybių tiekėjų dominavimas pagal pirkimų skaičių:

Šilutė: tiekėjai pagal pirkimų skaičių

Šilalė: tiekėjai pagal pirkimų skaičių

Tokios pirkimų tendencijos rodo, kad Savivaldybių mažos vertės pirkimų praktikoje susiformavę „patogūs“ tiekėjai, iš kurių nuolat perkamos prekės, paslaugos ar darbai. Tokia praktika savaime nėra neteisėta²⁸, jeigu ji pagrįsta objektyviomis rinkos sąlygomis ir (ar) geriausia kaina. Tačiau kai tie patys tiekėjai per sąlyginai trumpą 2 – 3 metų laikotarpį laimi šimtus vienerūšių pirkimų, ypač neskelbiamų apklausų būdu ir dažnai esant vienam pasiūlymui, kyla rizika, kad pirkimų poreikiai nebuvo konsoliduojami, nebuvo sudaromos galimybės platesnei konkurencijai, o pirkimai galėjo būti skaidomi arba organizuojami taip, kad būtų išlaikomas tas pats tiekėjų ratas.

Pavyzdžiui, Šilutės rajono savivaldybėje (Katyčių seniūnijoje) 2024 m. iš UAB „Statyk pats“ atlikta 40 atskirų statybinių medžiagų pirkimų. Tokia praktika kelia klausimą, ar pasikartojantis to paties pobūdžio prekių poreikis neturėjo būti planuojamas ir perkamas centralizuotai, skelbiant atvirą konkursą. Kai vienerūšiai pirkimai iš to paties tiekėjo kartojasi daug kartų, jie gali sudaryti prielaidas „apeiti“ atviresnes konkurenciniu požiūriu viešųjų pirkimų procedūras, išlaikyti priklausomybę nuo konkretaus tiekėjo ir sumažinti pirkimų skaidrumą. Taip pat pastebėta, jog šis tiekėjas dominuoja neskelbiamuose pirkimuose ir kitose Šilutės rajono savivaldybei pavaldžiose įstaigose, pavyzdžiui, **vien tik per 2025 m., šis tiekėjas sudarė virš tūkstančio sutarčių įvykus viešųjų pirkimų procedūroms neskelbiamos apklausos būdu.**

Šilalės rajone septyni didžiausi tiekėjai – UAB „Kvėdarsta“, UAB „Ecomas“, UAB „Diržė“, UAB „Šilalės statyba“, AB „Kauno tiltai“, AB „Kelių priežiūra“ ir UAB „Ecoservice“, laimėjo tik apie 100 pirkimų, t. y. apie 2,7 proc. visų pirkimų pagal skaičių, tačiau šių pirkimų vertė sudarė apie

²⁸ Kaip minėta, VPT Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše viena iš sąlygų, kai pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu – jei numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 15 000,00 Eur be PVM, ir tokia apklausa atliekama apklausančiam pasirinktą skaičių tiekėjų.

55 proc. visos Šilalės rajono savivaldybės pirkimų vertės. Kitaip tariant, labai maža dalis pirkimų pagal skaičių generavo daugiau kaip pusę visos vertės, o šią vertę surinko tik keli tiekėjai. Todėl šis rodiklis pagrindžia teiginį, kad Šilalės rajono pirkimuose didžiausių pirkimų (darbų / paslaugų) rinką faktiškai kontroliuoja ribotas tiekėjų ratas.

Šilutės rajone iš esmės analogiška situacija – UAB „Stamela“, UAB „Žibai“, UAB „Šilutės polderiai“, UAB „Ecoservice“, UAB „Inkomsta“, UAB „Šilutės komunalininkas“ ir UAB „Eurovia Lietuva“ – laimėjo 235 pirkimus, t. y. apie 4 proc. visų pirkimų pagal skaičių, tačiau šių pirkimų vertė sudarė apie 30 mln. Eur. Tai rodo, kad tiek stambių darbų, tiek smulkių prekių ir paslaugų pirkimų segmentuose Šilutėje yra susiformavusios aiškios tiekėjų grupės, kurioms tenka didžioji dalis savivaldybės pirkimų lėšų. Pažymėtina ir tai, jog pagal viešai prieinamus duomenis²⁹, laikotarpiu 2023–2025 m. UAB „Stamela“ pardavimo pajamos iš viso siekė 19 515 814 Eur. Kaip minėta, tuo pačiu laikotarpiu Šilutės rajono savivaldybė pagal bendrovės laimėtus viešuosius pirkimus jai išmokėjo 11,84 mln. Eur. Taigi Savivaldybės išmokėtos lėšos sudarė apie **61 proc. visų bendrovės pardavimo pajamų**, todėl Šilutės rajono savivaldybės pirkimai vertintinu laikotarpiu buvo itin reikšmingas UAB „Stamela“ pajamų šaltinis.

Tokia situacija leidžia daryti išvadą, kad tiekėjų dominavimas Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse yra sisteminis. Jis pasireiškia skirtinguose pirkimų segmentuose: stambiuose rangos ir infrastruktūros pirkimuose, komunalinių paslaugų pirkimuose, projektavimo ar kitose paslaugose, taip pat smulkiuose pasikartojančiuose mažos vertės pirkimuose. Dominuojančių tiekėjų ratas išlieka panašus nepriklausomai nuo pirkimo būdo: tiek neskelbiamose apklausose, tiek skelbiamuose konkursuose. Tai rodo, kad problema nėra vien atskirų pirkimų pavieniai procedūriniai trūkumai, o platesnė savivaldybių pirkimų planavimo, rinkos tyrimo, sąlygų formulavimo ir sutarčių vykdymo praktika.

Tokios aplinkybės vertintinos kaip reikšminga skaidrumo, konkurencijos, lygiateisiškumo ir racionalaus lėšų naudojimo rizika. Kai didžioji savivaldybių pirkimų vertės dalis nuosekliai tenka nedideliame tiekėjų ratui, o didžioji pirkimų dalis vykdoma faktiškai be konkurencijos, atsiranda prielaidos priklausomybei nuo konkrečių tiekėjų, jų pranašumui, galimam išankstiniam pirkimų sąlygų pritaikymui, pasikartojančiam tų pačių tiekėjų kvietimui, pirkimų poreikių dirbtiniam skaidymui ir sutarčių vykdymo metu atsirandančių papildomų darbų ar vertės didinimo tendencijoms, neteisėtiems perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susitarimams ir kt. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas Šilutės seniūnijų mažos vertės pirkimams, kuriuose fiksuojamas sistemingas UAB „Statyk pats“ dominavimas, taip pat Šilalės pirkimams, kuriuose stambiųjų darbų tiekėjų grupė, sudaranti mažiau nei 1 proc. tiekėjų, surenka daugiau nei pusę visos pirkimų vertės.

²⁹ Prieiga internete: https://rekvizitai.vz.lt/imone/stamela_liepio_firma/apyvarta/

Įvertinus šių daugiausiai Savivaldybių pirkimų laiminčių tiekėjų pirkimus, matomos kylančios korupcijos rizikos³⁰. Pavyzdžiui:

Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose:

- UAB „Stamela“ laimėjimai Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose kartojasi ne pavieniuose, o reikšmingos vertės rangos, infrastruktūros, hidrotechnikos, kultūros paveldo ir teritorijų tvarkymo pirkimuose. Savivaldybės pateiktuose ir analizuotuose pirkimuose šis tiekėjas pakankamai nuosekliai laimi reikšmingos vertės pirkimus;
- Dalis šių pirkimų baigėsi realios konkurencijos susiaurėjimu iki vieno tinkamo pasiūlymo arba apskritai buvo gautas tik vienas pasiūlymas;
- Tiekėjo pirkimuose kartojasi sąlygos, galėjusios suteikti pranašumą (pvz. žr. šios KRA 3.4, 3.5, 3.8. skirsnius) pirkimo objektą, savivaldybės praktiką ar techninius niuansus geriau žinantiems tiekėjams. Tai neapibrėžtos darbų apimtys, objektų apžiūros neorganizavimas, pirkimo objektų neskaidymas ir kt.;
- UAB „Stamela“ kai kuriuose pirkimuose reikšmingą balų dalį sudarė kokybiniai kriterijai, tokie kaip laiko planavimas ar pajėgumų paskirstymo planas, kuriuos vertino savivaldybės darbuotojai ir pagal kuriuos UAB „Stamela“ gavo maksimalius arba aukštesnius balus nei kiti tiekėjai.

Šilalės rajono savivaldybės pirkimuose:

- UAB „Kvėdarsta“ yra didžiausią pirkimų vertę Šilalės rajone surinkęs tiekėjas – apie 3,65 mln. Eur, arba 14 proc. visos 2023–2025 m. savivaldybės pirkimų vertės, iš maždaug 24 pirkimų;
- Kai kuriuose pirkimuose gautas vienas pasiūlymas, kituose konkurentai atmesti dėl neatskleistos maksimalios vertės arba kitų formalių priežasčių.

PASTABA: Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse viešųjų pirkimų bendra vertė koncentruojasi siaurame tiekėjų rate, o didelė dalis pirkimų vykdoma esant itin ribotai konkurencijai, dažnai gaunant tik vieną pasiūlymą. Nors pasikartojantis tų pačių tiekėjų laimėjimas savaime nėra viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimas, nustatytų aplinkybių visuma rodo sisteminę skaidrumo, konkurencijos ir racionalaus lėšų naudojimo riziką. Pirkimų dokumentuose nebuvo nustatyta pakankamai duomenų, pagrindžiančių, kad prieš pirkimus buvo atliekami ir dokumentuojami kokybiški rinkos tyrimai, leidžiantys patikrinti numatomos pirkimo vertės ir tiekėjų rato pasirinkimo pagrįstumą. Tai sudaro prielaidas neobjektyviai nustatyti pirkimo vertę, pritaikyti pirkimo sąlygas rinkoje dominuojantiems ar savivaldybei gerai žinomiems tiekėjams. Šių aplinkybių visuma kelia

³⁰ Pažymėtina, jog apie atskiras korupcijos rizikas, kylančias Savivaldybių organizuojuose viešuosiuose pirkimuose plačiau dėl galimai netinkamai atliekamų rinkos tyrimų yra aprašoma kituose šios KRA skyriuose.

korupcijos riziką dėl galimų hipotetinių neteisėtų susitarimų, permokant už prekes, paslaugas, o tai mažina viešųjų pirkimų proceso skaidrumą ir visuomenės pasitikėjimą savivaldybių veikla.

PASIŪLYMAI:

Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei

Tobulinti rinkos tyrimo dokumentavimo tvarką ir praktiką:

1. *Pakeisti viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus, įtvirtinant, kad rinkos tyrimas turi būti ne tik atliekamas, bet ir dokumentuojamas, išskyrus aiškiai apibrėžtus atvejus.*

2. *Parengti ir patvirtinti standartizuotą rinkos tyrimo formą, nustatant, kad rinkos tyrimo dokumentuose būtų nurodomi identifikuoti potencialūs tiekėjai, jų siūlomos ar viešai skelbiamos kainos, ankstesnių panašių pirkimų kainos, rinkos kainų intervalai ir numatomos pirkimo vertės nustatymo pagrindimas.*

Stiprinti pirkimų planavimą ir pasikartojančių poreikių konsolidavimą, šių procesų kontrolę:

3. *Nustatyti pirkimų iniciatorių pareigą prieš inicijuojant pirkimą patikrinti, ar analogiškų arba panašių prekių, paslaugų ar darbų poreikis nėra pasikartojantis kituose savivaldybės padaliniuose, seniūnijose ar pavaldžiose įstaigose.*

4. *Įtvirtinti pareigą konsoliduoti pasikartojančius pirkimus, kai tai leistų pritraukti daugiau tiekėjų, taikyti konkurencingesnę procedūrą ar gauti ekonomiškai naudingesnę pasiūlymą.*

5. *Kai pirkime dalyvauja arba yra kviečiamas pasikartojantis tiekėjas, papildomai vertinti pirkimo sąlygų pagrįstumą, tiekėjo pasirinkimo motyvus, rinkos tyrimo kokybę ir konkurencijos užtikrinimo priemones ir kt.*

6. *Periodiškai atnaujinti potencialių tiekėjų sąrašus pagal atskiras pirkimų kategorijas, įtraukiant ne tik ankstesnius tiekėjus, bet ir naujus rinkos dalyvius, kitų savivaldybių pirkimuose dalyvavusius tiekėjus, CPO kataloge esančius tiekėjus ir viešai prieinamuose šaltiniuose identifikuotus subjektus.*

3.4. Itin detalūs bei galimai neproporcingi techninės specifikacijos reikalavimai kelia korupcijos pasireiškimo tikimybę, nes gali eliminuoti platesnę tiekėjų konkurenciją pirkimuose (kritinė antikorupcinė pastaba)

Pagal VPĮ 37 straipsnio 3 dalį techninė specifikacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų, todėl perkančioji organizacija, apibrėždama pirkimo objektą, turi nustatyti tik tokius reikalavimus, kurie yra susiję su pirkimo objektu, būtų proporcingi jo vertei ir tikslams bei

nesudaro nepagrįstų kliūčių tiekėjams dalyvauti pirkime. VPT pažymi³¹, kad techninės specifikacijos parengimas yra viena atsakingiausių perkančiosios organizacijos užduočių, nes technine specifikacija konkurencija gali būti tiek padidinama, tiek iš esmės apribojama. Pažymima, kad konkurencijos ribojimas gali pasireikšti ne tik tiesiogiai nurodant konkretų modelį, tiekimo šaltinį, prekių ženklą, patentą, kilmę ar konkretų procesą, bet ir nustatant formaliai teisėtus reikalavimus, kurių visuma ar derinys faktiškai pritaiko pirkimo sąlygas vienam tiekėjui, gamintojui ar labai siauram jų ratui. Atsižvelgiant į tai, rengiant technines specifikacijas svarbu remtis tinkamu pasirengimu pirkimui – atliktu rinkos tyrimu, prireikus rinkos konsultacijomis ar techninės specifikacijos projekto paskelbimu, kartu užtikrinant, kad konsultacijų metu gauta informacija nesuteiktų nepagrįsto pranašumo konkrečiam tiekėjui ir nebūtų panaudota konkurencijai iškreipti ar ją apriboti.

KRA atlikimo metu nustatyti galimai pertekliniai, pernelyg detalūs, nepakankamai pagrįsti ar tarpusavyje susiję reikalavimai, sudarantys prielaidas galimai riboti tiekėjų konkurenciją, mažinti pirkimų atvirumą ir sudaryti palankesnes sąlygas iš anksto žinomiems ar konkrečius techninius sprendinius siūlantiesiems tiekėjams.

Žemiau pateikiami konkretūs pavyzdžiai Savivaldybių vykdytų pirkimų, kuriuose šios korupcijos rizikos galėjo materializuotis:

➤ **Gyvenamosios paskirties pastato Šilalės r. sav., Laukuvos mstl., Eitvydaičių g. 9, Dalios Grinkevičiūtės namo – muziejaus ekspozicijų įrengimo darbų pirkimas**

Vertintas pirkimas buvo skirtas gyvenamosios paskirties pastato, esančio Šilalės r. sav., Laukuvos mstl., Eitvydaičių g. 9, Dalios Grinkevičiūtės namo–muziejaus ekspozicijų įrengimo darbams³². Šilalės Viešųjų pirkimų komisijos protokole nurodyta, kad pirkimui buvo skirta 171 000 Eur su PVM. Tame pačiame protokole taip pat nurodyta, kad pasiūlymams pateikti buvo skirtos 9 kalendorinės dienos, o pirkimui skirta lėšų suma pirkimo sąlygose nebuvo viešinama.

Manytina, jog pagrindinė korupcijos riziką kelianti pirkimo aplinkybė yra ta, kad pirkimo techninėje specifikacijoje tiesiogiai įvardytas subjektas, kuris vėliau tapo pirkimo laimėtoju. Techninės specifikacijos 2 punkte nustatyta, kad darbai atliekami pagal UAB „Ekspobalta“ 2023 m. parengtą ekspozicijos projektą „*Dalios Grinkevičiūtės namas – muziejus Ekspozicijos projektas*“. Toliau, 3 punkte nurodyta, kad projekto autorius turi išimtinę teisę į kūrinio neliečiamybę ir interesą, jog kūrinys būtų prieinamas visuomenei toks, kokį jį sukūrė autorius, o „*fiziškai įrengti ir pagaminti detales arba organizuoti tokio pobūdžio darbus, gali tik ekspozicijos projektą sukūręs autorius*“. Tokia formuluotė iš esmės sudaro prielaidas manyti, kad pirkimo dokumentai ne tik rėmėsi konkretaus tiekėjo parengtu projektu, bet ir patį ekspozicijos įrengimą susiejo su šio projekto

³¹ Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016399100-37-straipsnis-Technin%C4%97-specifikacija>

³² Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2024-606112>

autoriumi. Kadangi projekto autorius buvo UAB „Ekspobalta“, kuri vėliau pripažinta pirkimo laimėtoja, tai galėjo sudaryti šiam tiekėjui reikšmingą konkurencinį pranašumą kitų tiekėjų atžvilgiu.

Papildomą riziką kelia tai, kad techninės specifikacijos 4 punkte tiekėjams nurodyta įsivertinti, ar jie gali įrengti ekspoziciją, kurios metu teks kūrybiškai pritaikyti projekto sprendinius konkrečiai erdvei, o projekto sprendiniai ekspozicijos įrengimo metu galės būti papildomi, detalizuojami, sukonkretinami ir modifikuojami, nekeičiant ekspozicijos koncepcijos ir esamų detalių. Esant tokiai situacijai, teigtina, jog projekto autorius objektyviai turi daugiau informacijos apie projekto koncepciją, autorines teises ir realius įgyvendinimo kaštus nei kiti rinkos dalyviai.

Reikšminga ir tai, kad techninės specifikacijos 6 punkte nustatyta, jog vykdytojas **įsipareigoja sudaryti autorines sutartis ir atlyginti priklausantį autorinį atlygį projekto autoriams**. Tokia sąlyga, vertinant kartu su techninės specifikacijos nuostata, kad darbai atliekami pagal UAB „Ekspobalta“ parengtą projektą ir kad fizinis detalių įrengimas ar tokių darbų organizavimas siejamas su ekspozicijos projekto autoriumi, galėjo lemti kitų tiekėjų priklausomybę nuo projekto autorių. Kitaip tariant, kiti tiekėjai, norėdami pateikti konkurencingą pasiūlymą, turėjo įsivertinti ne tik darbų kainą, bet ir autorinių sutarčių sudarymo, autorinio atlygio bei galimų derinimų su projekto autoriumi sąlygas, kurios pačiam projekto autoriui buvo geriausiai žinomos.

Techninės specifikacijos 5 punkte taip pat nustatytas reikalavimas, kad dalyvis būtų įgyvendinęs ir įrengęs **ne mažiau kaip 2 ekspozicijas per pastaruosius 3 metus**. Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad UAB „Ekspobalta“ įvykdytų sutarčių sąrašė pateikė tris susijusias sutartis – Molėtų rajono savivaldybės administracijos, Lietuvos liaudies buities muziejaus ir BĮ Neringos muziejai užsakymus, susijusius su ekspozicijų ar koncepcijų sukūrimu ir įgyvendinimu. Taigi, techninėje specifikacijoje įtvirtintas patirties reikalavimas pagal savo pobūdį atitiko tiekėjo, kuris parengė ekspozicijos projektą ir veikia ekspozicijų projektavimo bei įrengimo srityje, profilį.

Pasiūlymų vertinimo protokole³³ nurodyta, kad kito tiekėjo pasiūlymo kaina buvo 229 295 Eur su PVM, todėl šis pasiūlymas atmestas kaip viršijantis pirkimui numatytas lėšas – 171 000 Eur su PVM. Tuo tarpu UAB „Ekspobalta“ pasiūlymo kaina buvo **169 884 Eur su PVM, t. y. 1 116 Eur** mažesnė už pirkimui numatytą, tačiau skelbime neviešintą, lėšų sumą. Vien pateikto pasiūlymo tikslumas numatytam biudžetui savaime nepatvirtina pirkimo sąlygų pritaikymo konkrečiam tiekėjui, tačiau kartu su aplinkybe, kad laimėtojas buvo ekspozicijos projekto autorius, o techninėje specifikacijoje fizinis ekspozicijos detalių įrengimas ar tokių darbų organizavimas susietas su projekto autoriumi, laikytina papildomu rizikos indikatoriumi.

³³ 2024 m. gegužės 28 d. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. DĮT-2 (5.19 E) „Dėl Šilalės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų nuolatinės komisijos sudarymo“ sudarytos viešojo pirkimo komisijos protokolas.

VP komisijos protokole³⁴ buvo konstatuota, kad buvo gautas vienas pasiūlymas, atitinkantis pirkimo sąlygų reikalavimus, todėl pasiūlymų eilė nesudaryta, atidėjimo terminas netaikytas, o UAB „Ekspobalta“ pasiūlymas pripažintas laimėtoju. Šių aplinkybių visuma suponuoja, jog reali konkurencija pirkime buvo galimai ribota.

➤ **Šilalės rajono Šiauduvos kadastro vietovės griovių ir statinių juose remonto darbų pirkimas**

Šilalės rajono savivaldybės administracija 2024 m. vykdė pirkimą Nr. 713338 „Šilalės rajono Šiauduvos kadastro vietovės griovių ir statinių juose remonto darbai“³⁵. Paraiškoje nurodyta, kad pirkimo objektas – melioracijos darbai, pirkimo vertė – 99 404,36 Eur su PVM. Techninėje specifikacijoje pirkimo apimtis apibrėžta kaip 4,649 km griovių, 2 vnt. pralaidų ir 48 vnt. žiočių remonto darbai Šiauduvos kadastro vietovėje.

Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad darbai perkami pagal techninį darbo projektą Nr. 23-03-11-TDP-MS.D „Šilalės rajono Šiauduvos kadastro vietovės griovių ir statinių juose remontas“. Komisija, pasirinkdama pirkimo būdą, konstatavo³⁶, kad CPO kataloge nėra pirkimo, atitinkančio pirkimo sąlygų technines specifikacijas, neviešinti pirkimui skirtos darbų sumos ir pasiūlymų pateikimui skirti 7 darbo dienas nuo paskelbimo apie pirkimą dienos.

Pažymėtina, jog techniniame darbo projekte, pagal kurį turėjo būti atliekami darbai, buvo nurodyta, jog betono atliekos vežamos į UAB „Kvėdarsta“ teritoriją, t. y. į šio pirkimo laimėtojo teritoriją:

Technologinis procesas	Pavadinimas	Kiekis t/d t/m		Agregatinis būvis	Kodas pagal atliekų sąrašą	Statistinės klasifikacijos kodas	Pavojingumas	Laikymo sąlygos	Didž. kiekis	Numatomi atliekų tvarkymo būdai
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Senų žiočių ir pralaidų elementų demontavimas	Betonas	0,20		Kietas	17 01 01	17 01 01	Nepavojingas	Lauke iki išvežimo	34t	Suvežti į UAB „Kvėdarsta“, bazę perdirbinui į skaldą ir užpildus

Ištrauka iš pirkimo dokumentų techninio darbo projekto

Kitas tiekėjas pateikė klausimą, prašydamas patikslinti atliekų pristatymo adresus, nes tiekėjo teigimu, projekte buvo nurodyta, kad betono atliekos turi būti suvežtos į UAB „Kvėdarsta“

³⁴ Tos pačios viešojo pirkimo komisijos 2024 m. gegužės 31 d. protokolas.

³⁵ Prieiga internete: <https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/755253/0/0?returnUrl=&b=PP>

³⁶ 2023 m. vasario 2 d. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. DĮT-2 (5.19 E) „Dėl Šilalės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų nuolatinės komisijos sudarymo“ sudarytos viešojo pirkimo komisijos 2024 kovo 18 d. protokolas Nr. PKP-10 (7.65 E) „Šilalės rajono Šiauduvos kadastro vietovės griovių ir statinių juose remonto darbai“.

teritoriją, o krūmai ir medžiai išvežti į UAB „Šilumos tinklai“ katilinę Šilalėje. Perkančioji organizacija atsakyme betono atliekas **peradresavo** į kitą, galimai su šiuo tiekėju nesusijusį, adresą – Gūbrių g. 9, Balsių k.

Manytina, kad tai reikšminga korupcijos rizikos požįriu, nors savaime nėra neteisėta. Visgi, STT nuomone, šios aplinkybės didina riziką, kad geriausias galimybes įsivertinti darbų logistiką, atliekų transportavimo kaštus, vietovės specifiką, darbų seką ir vykdymo terminus turėjo vietinis tiekėjas, kurio infrastruktūra ar teritorija buvo minima pirkimo dokumentuose. Šią riziką didina ir kita aplinkybė, jog pasiūlymų pateikimo terminas - 7 darbo dienos, nors tiekėjams reikėjo įvertinti techninį darbo projektą, darbų kiekių žiniaraščius, lokalines sąmatas, darbų grafiką, atliekų vežimo sprendinius, tręšimo reikalavimus ir brėžinius. Galutiniame rezultate buvo gautas **tik vienas pasiūlymas**. Komisija pasiūlymų eilės nenustatė ir UAB „Kvėdarsta“ pripažino laimėtoja³⁷.

➤ **Šilalės rajono savivaldybės administracijos medicininės įrangos pirkimai:**

1) Šilalės rajono savivaldybės administracija 2025 m. vykdė tarptautinį atvirą konkursą „*Įrangos pirkimas*“ (pirkimo Nr. 1463618)³⁸, kurio bendra vertė – 317 530,81 Eur su PVM. Pirkimas, vadovaujantis VPI 28 straipsniu, buvo suskaidytas į 5 dalis (*elektroninės funkcinės lovos, hidromasažinės vonios, medicininių atliekų nukenksminimo ir smulkinimo aparatas, procedūrinės kėdės, sausos druskos generatorius*), kiekvienai daliai nustatant maksimalią pasiūlymo kainą³⁹.

Susipažinus su pirkimo dokumentais, konstatuotina, jog daugumoje pirkimo dalių konkurencija buvo itin ribota. Iš pirkimo protokolų matyti, kad 1 pirkimo daliai (funkcinės lovos) gautas 1 pasiūlymas, 2 daliai (hidromasažinė vonia) – 1 pasiūlymas, 3 daliai (medicininių atliekų aparatas) – 1 pasiūlymas, o 5 daliai (sausos druskos generatorius) nebuvo gauta nė vieno pasiūlymo. Realioji konkurencija buvo tik 4 pirkimo dalyje (procedūrinės kėdės), kuriai pateikti keturi pasiūlymai:

³⁷ 2023 m. vasario 2 d. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. DĮT-2 (5.19 E) „Dėl Šilalės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų nuolatinės komisijos sudarymo“ sudarytos viešojo pirkimo komisijos 2024 m. balandžio 18 d. protokolas Nr. PKP-42 (7.65 E) „Šilalės rajono Šiauduvos kadastro vietovės griovių ir statinių juose remonto darbai“.

³⁸ Prieiga internete: <https://viesiejiirkimai.lt/epps/cft/viewContractNotices.do?resourceId=1463618&isContract=>

³⁹ 2023 m. vasario 2 d. Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. DĮT-2 (5.19 E) „Dėl Šilalės rajono savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų nuolatinės komisijos sudarymo“ sudarytos viešojo pirkimo komisijos 2025 m. vasario 28 d. protokolas Nr. PKP-78 (7.65 E) „Įrangos pirkimas“.

Eil. Nr.	Pirkimo dalies pavadinimas	UAB „Meda LT“	UAB „Sversa Medicina“	UAB „2Nojus“	UAB „Asanmeda“	UAB „Polisa“	UAB „Sentios“	Maksimali pirkimo kaina Eur su PVM
1	1 dalis: Elektrinių funkcinių lovų pirkimas 27 vnt.				83488,19			111699,00
2	2 dalis Hidromasažinė vonia 2 vnt.	26999,99	-	-	-	-	-	38937,80
3	3 dalis Medicininių atliekų nukenksminimo ir smulkinimo aparatas	-	-	-	107690,00	-	-	107690,00
4	4 dalis Procedūrinės kėdės 12 vnt.		64526,88	34412,40		32815,20	35486,88	44604,00
5	5 dalis Sausos druskos generatorius	-	-	-	-	-	-	14600,01

3 pirkimo dalyje (medicininių atliekų nukenksminimo ir smulkinimo aparatas) vienintelio tiekėjo UAB „Asanmeda“ pasiūlyta kaina (107 690,00 Eur su PVM) sutapo su šiai pirkimo daliai nustatyta maksimalia pirkimo kaina. Šios pirkimo dalies techninė specifikacija yra detali ir sudaryta iš daugybės itin konkrečių, tarpusavyje susietų parametrų (pvz. *kompaktiška sistema su integruotu smulkinimu ir sterilizavimu mikrobangomis, išankstinis sukamasis smulkinimas iki 1500 aps./min, konkretūs gabaritai 170 × 120 × 100 cm su leistinomis paklaidomis, galutinių atliekų kaloringumas iki 14 MJ/kg, mikrobu inaktyvacija iki 8 log iš 10 ir pan.*), kurie būdingi konkrečiam gamintojo gaminiui. Vienintelio dalyvio pasiūlymas, kuris iš esmės atitinka maksimalią pirkimo vertę, kartu su tokia detalia specifikacija, gali suponuoti, jog galimai tokia aplinkybių visuma galėjo būti pritaikyta konkrečiam tiekėjui.

Vienintelėje konkurencingoje 4 pirkimo dalyje (procedūrinės kėdės) techninėje specifikacijoje reikalauta, kad visi kėdės reguliavimo mechanizmai (aukštis, atlošas, sėdynė) būtų elektriniai, tačiau kojų atramos atskiras 10 punktas reikalavo reguliavimo „*mechaniniu būdu*“; būtent dėl šio vienintelio mechaninio reikalavimo buvo atmestas kito tiekėjo pasiūlymas. Tuo pat metu laimėjusiam UAB „2Nojus“ pasiūlymui buvo nustatyti galimi gaminio matmenų neatitikimai (pagal viešai skelbiama informaciją siūlyto modelio ilgis – 200 cm, o reikalauta 215 ± 5 cm; plotis – 57 cm, o reikalauta ne mažiau kaip 60 cm), tačiau po paaiškinimo jis pripažintas laimėtoju. Kitas tiekėjas pretenzijoje nurodė, kad tą patį modelį (FD-K01) siūlė ir kitas tiekėjas, o jo pasiūlymo kaina buvo 1 597,20 Eur su PVM mažesnė. Dėl 4 dalies vertinimo buvo gautos dvi tiekėjų pretenzijos.

2) Po to, kai pirkime Nr. 1463618 sausos druskos generatoriaus pirkimo daliai (5 dalis) nebuvo gauta nė vieno pasiūlymo, Šilalės rajono savivaldybės administracija tą pačią prekę įsigijo atskiru pirkimu Nr. 2244118, vykdytu pagal tą pačią paraišką užduotį Nr. PU-1222/2025. Šio pirkimo vertė – tik 14 600,01 Eur su PVM, tačiau jis buvo vykdomas tarptautinio atviro konkurso būdu. Pirkime gautas vienintelis tiekėjo UAB „Meda LT“ pasiūlymas, kurio kaina – 14 400,00 Eur su PVM, t. y. apie 98,6 proc. nustatytos maksimalios 14 600,01 Eur su PVM kainos. Kaip ir pirkime Nr. 1463618, komisija nutarė skelbime apie pirkimą neviešinti pirkimui skirtos lėšų sumos.

3) Šilalės rajono savivaldybės administracija 2025 m. vykdė atvirą konkursą „Medicininės įrangos pirkimas“ (pirkimo Nr. 3448489)⁴⁰, kurio vertė – 498 705,14 Eur su PVM. Pirkimas apėmė šešias dalis (*endoskopinės sistemos komplektas, lazerinės venų operacijos sistema, portatyvinis rentgeno aparatas, stacionarus rentgeno aparatas, transportuojamas ultragarso aparatas, ultragarsinis aparatas su 3 davikliais*).

Susipažinus su pirkimo dokumentais, nustatyta, jog stacionaraus rentgeno aparato (4 pirkimo dalies) techninės specifikacijos reikalavimai buvo kitų tiekėjų ginčijami kaip pernelyg siauri ar pritaikyti, o specifikacija dėl to taisyta kelis kartus. Pretenzijas dėl pirkimo sąlygų pateikė daug tiekėjų, o visos pretenzijos atmestos, tačiau dalis reikalavimų vis dėlto pakeista. Iš tiekėjų klausimų ir perkančiosios organizacijos atsakymų matyti, kad: reikalavimas stalo aukščiui (5.5 punktas „nuo 50 cm iki 56 cm“) tiekėjų įvardytas kaip galimai ribojantis konkurenciją ir buvo sušvelnintas pašalinant apatinę ribą („ne daugiau kaip 56 cm“); reikalavimas stalui rentgenografijai pateikti 2 detektorius (t. y. iš viso tris) tiekėjų įvardytas kaip „perteklinis reikalavimas“ ir buvo sumažintas iki 1 detektoriaus. Tai rodo, kad galimai pradinė specifikacija buvo siauresnė, nei objektyviai būtina, ir galėjo riboti konkurenciją.

Stacionaraus rentgeno aparato detektoriaus pikselio dydžio vertinimo skalė pakeista iš pradinės schemos (geriausias balas už „124,99 μm ir mažiau“) į naują trijų pakopų schemą su slenksčiais ties 140 / 145 / 150 μm ir didesniu maksimaliu balų skaičiumi. Tokie itin tikslūs, su konkrečių gaminių parametrais susiję techniniai niuansai suponuoja, jog techninė specifikacija galėjo būti pritaikyta konkrečiam gaminiui.

➤ Šilutės rajono savivaldybės autobusų pirkimai:

KRA atlikimo metu įvertinti trys Šilutės rajono savivaldybės administracijos vykdyti autobusų pirkimai⁴¹: du pirkimai dėl M3 klasės tarpmiestinio tipo mokyklinių autobusų, įskaitant

⁴⁰ Prieiga internete: <https://viesiejiirkimai.lt/epps/cft/listContractDocuments.do?resourceId=3448489>

⁴¹ M3 klasės tarpmiestinio tipo mokyklinių autobusų pirkimas. Prieiga internete:

<https://pirkimai.eviesiejiirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/769065?B=PPO>

M3 klasės tarpmiestinio tipo keleivinių mokyklinių autobusų su neįgaliojo vietomis pirkimas. Prieiga internete:

<https://viesiejiirkimai.lt/epps/cft/prepareViewCfTWS.do?resourceId=2112493>

autobusus su vietomis neįgaliesiems, ir vienas pirkimas dėl 3 elektrinių M3 klasės mokyklinių autobusų. Visi trys pirkimai buvo vykdyti atviro tarptautinio konkurso būdu, tačiau juose identifiкуotos rizikos kartoja:

- **trumpi pristatymo terminai**, galėję riboti tiekėjų, kurie neturi iš anksto parengtų ar konkrečiai pirkimui pritaikytų autobusų, galimybes dalyvauti pirkime;
- **reikalavimas jau pasiūlymo pateikimo metu pateikti konkrečių siūlomų autobusų duomenis**, tokius kaip nuotraukas, techninius dokumentus, kėbulo numerius;
- **detalūs ribiniai techniniai parametrai**, kurie galėjo susiaurinti galimų pasiūlymų ratą;
- **siūlomų autobusų parametrų sutapimas su pirkimo sąlygose nustatytais parametrais**, keliantis abejonių, ar techninės sąlygos nebuvo pritaikytos konkretiems autobusams ar konkrečiam tiekėjui;
- **susidariusi ribota konkurencija**, t. y. kiekviename pirkime buvo gautas ir / arba vertintas tik vienas pasiūlymas.

Šios aplinkybės leidžia vertinti, kad techninės specifikacijos galėjo būti parengtos pagal tokius parametrus, kad realią galimybę dalyvauti turėtų tiekėjai, jau disponavę konkrečiais, pirkimo sąlygoms artimais autobusais. Šiuos teiginius detaliau pagrindžia žemiau nustatyti faktai:

1) Pirmuoju pirkimu savivaldybė siekė įsigyti 2 vnt. M3 klasės tarpmiestinio tipo mokyklinių autobusų. Pirkimo sąlygose buvo nustatyta, kad autobusai turi būti nauji ir nenaudoti, pagaminti ne anksčiau kaip 2024 m., vieno modelio, ne žemagrindžiai, turėti ne mažiau kaip 21 sėdimą vietą ir ne mažiau kaip 6 stovimas vietas. Be šių funkcinių reikalavimų, techninėje specifikacijoje buvo nustatyti konkretūs techniniai parametrai: bendroji masė – ne didesnė kaip 6000 kg, rida – ne didesnė kaip 3000 km, ilgis – ne daugiau kaip 7500 mm, plotis – ne daugiau kaip 2200 mm, aukštis – ne daugiau kaip 3200 mm, kuro sąnaudos – ne daugiau kaip 13 l / 100 km, kuro bako talpa – ne mažiau kaip 60 l, variklio galia – ne daugiau kaip 120 kW, darbinis tūris – ne daugiau kaip 2000 cm³, pavarų dėžė – automatinė. Pirkimo dokumentuose taip pat reikalauta pateikti autobusų nuotraukas iš priekio, abiejų šonų, galo, salono, vairuotojo vietos, bagažo skyriaus, tachografo rodmenų, taip pat autobusų nuosavybę patvirtinančius dokumentus arba COC sertifikatų kopijas su matomu kėbulo numeriu ir kitais techniniais duomenimis. Tai reikštų, kad tiekėjas jau pasiūlymo pateikimo metu turėjo disponuoti konkrečiomis transporto priemonėmis arba turėti galimybę pateikti jų tikslius duomenis.

Šio pirkimo laimėtoja UAB „Verslo alėja“ (*vienintelis dalyvavęs tiekėjas*) pasiūlė 2 vnt. MAN 5.160 TGE, M3 klasės, tarpmiestinio tipo, 2024 m. naujus autobusus. Pasiūlyta bendra kaina buvo 273 460 Eur su PVM, t. y. apie 97,7 proc. planuotos pirkimo vertės – 280 000 Eur su PVM. Siūlomų autobusų techniniai duomenys itin tiksliai atitiko pirkimo sąlygose nustatytas ribas, pvz. jie

turėjo 120 kW galios variklius, kai reikalauta ne daugiau kaip 120 kW; 1968 cm³ darbinį tūrį, kai riba buvo 2000 cm³; 6000 kg bendrąją masę, kai reikalauta ne daugiau kaip 6000 kg ir kt.:

Techninės specifikacijos / pirkimo sąlygų reikalavimai	UAB „Verslo alėja“ pasiūlymo duomenys / atitikimas
Pirkimo objektas – 2 vnt. M3 klasės tarpmiestinio tipo mokykliniai autobusai.	Pasiūlyta 2 vnt. MAN 5.160 TGE, M3 klasės, tarpmiestinio tipo autobusų.
Autobusai turi būti nauji ir nenaudoti, pagaminti ne anksčiau kaip 2024 m., vieno modelio.	Pasiūlyti 2024 m. nauji, vieno modelio MAN 5.160 TGE autobusai.
Autobusai – ne žemagrindžiai.	Pasiūlyti MAN 5.160 TGE autobusai atitiko šį reikalavimą pagal pateiktą pasiūlymą.
Ne mažiau kaip 21 sėdima vieta ir ne mažiau kaip 6 stovimos vietos.	Pasiūlymas pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas; laimėtojo pasiūlymas vertintas kaip atitinkantis vietų skaičiaus reikalavimus.
Bendroji masė – ne didesnė kaip 6000 kg.	Bendroji masė – 6000 kg. Reikalavimo riba pasiekta tiksliai.
Rida – ne didesnė kaip 3000 km.	Pasiūlytų autobusų rida – 1522 km ir 1656 km. Abu rodikliai patenka į leidžiamą ribą.
Ilgis – ne daugiau kaip 7500 mm.	Ilgis – 7391 mm. Rodiklis patenka į nustatytą ribą.
Plotis – ne daugiau kaip 2200 mm.	Plotis – 2069 mm. Rodiklis patenka į nustatytą ribą.
Aukštis – ne daugiau kaip 3200 mm.	Aukštis – 3127 mm. Rodiklis patenka į nustatytą ribą.
Kuro sąnaudos – ne daugiau kaip 13 l / 100 km.	Pasiūlymas pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas; pasiūlymo duomenys neviršijo nustatytos ribos.
Kuro bako talpa – ne mažiau kaip 60 l.	Pasiūlymas pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas; kuro bako talpa atitiko ne mažesnę kaip 60 l ribą.
Variklio galia – ne daugiau kaip 120 kW.	Variklio galia – 120 kW. Reikalavimo riba pasiekta tiksliai.
Darbinis tūris – ne daugiau kaip 2000 cm ³ .	Darbinis tūris – 1968 cm ³ . Rodiklis labai artimas nustatytai ribai ir jos neviršija.
Pavarų dėžė – automatinė.	Pasiūlymas pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas; pasiūlyti autobusai atitiko automatinės pavarų dėžės reikalavimą.
Panoraminės keleivių durys: ne mažiau kaip 70 proc. stiklo, valdomos oru arba elektra, atsidarančios iš kairės pusės link galinės ašies.	Laimėtojo pasiūlyme akcentuota MAN TGE komplektacija – panoraminės elektrinės durys keleivių įlipimui / išlipimui. Reikalavimas sutapo su pasiūlyta komplektacija.
Pasiūlymo metu turėjo būti pateiktos autobusų nuotraukos iš priekio, abiejų šonų, galo, salono, vairuotojo vietos, bagažo skyriaus ir tachografo rodmenų.	Reikalavimas suponavo, kad tiekėjas jau pasiūlymo pateikimo metu disponavo konkrečiomis transporto priemonėmis arba galėjo pateikti tikslus jų duomenis.
Turėjo būti pateikti autobusų nuosavybę patvirtinantys dokumentai arba COC sertifikatų kopijos su matomu kėbulo numeriu ir kitais techniniais duomenimis.	Pasiūlyme buvo identifikuoti konkretūs autobusai ir jų techniniai parametrai, todėl pasiūlymas galėjo būti tiesiogiai sugretintas su techninės specifikacijos ribomis.
Planuota pirkimo vertė – 280 000 Eur su PVM.	Pasiūlyta bendra kaina – 273 460 Eur su PVM, t. y. apie 97,7 proc. planuotos pirkimo vertės.

2) Antruoju pirkimu savivaldybė siekė įsigyti 2 vnt. M3 klasės tarpmiestinio tipo keleivinių mokyklinių autobusų su neįgaliojo vietomis. Šiame pirkime techninė specifikacija buvo dar detalesnė: autobusai turėjo būti 2025 m. arba naujesni, M3 klasės, tarpmiestinio tipo, vienos markės ir vieno modelio, ne žemagrindžiai, turėti ne mažiau kaip 21 sėdimą vietą, ne mažiau kaip 6 stovimas vietas ir ne mažiau kaip 1 vietą neįgaliojo vežimėliui. Neįgalieji keleiviai turėjo būti įkeliami per autobuso galą, naudojant mechaninę arba elektrinę vidinę rampą / liftą, ne siauresnį kaip 900 mm, o galinės sėdynės turėjo būti su greito nuėmimo funkcija, kad vairuotojas vienas galėtų jas demontuoti ir sumontuoti. Taip pat nustatyti konkretūs parametrai: ilgis – ne mažiau kaip 7400 mm, plotis – ne mažiau kaip 2200 mm, aukštis – ne daugiau kaip 3200 mm, bendra masė – ne daugiau kaip 6000 kg, rida – ne didesnė kaip 3000 km, kuro tipas – dyzelinas, variklio galia – ne daugiau kaip 120 kW, variklio darbinis tūris – ne daugiau kaip 2000 cm³, pavarų dėžė – automatinė.

Šiame pirkime riziką dėl apribotos konkurencijos ypač sustiprino tiekėjo pateiktas klausimas, ar konkursas nėra pritaikytas jau pagamintiems ir registruotiems autobusams, nes pagal techninės specifikacijos 2.55 ir 2.56 punktus prašoma pateikti autobusų nuotraukas ir dokumentus. Komisijos atsakymas iš esmės patvirtino, kad pirkimas buvo siejamas su konkrečios prekės turėjimu: nurodyta, jog prekės dokumentų reikia tam, kad perkančioji organizacija įsitikintų, jog pardavėjas turi prekę ir gali ją pristatyti per nurodytą terminą. Tokia formuluotė rodo, kad pirkimo sąlygos buvo orientuotos ne tik į tiekėjo gebėjimą ateityje pateikti reikalavimus atitinkančius autobusus, bet ir į tai, kad tiekėjas jau pasiūlymo pateikimo metu turėtų konkrečias transporto priemones.

Antrajame pirkime taip pat laimėjo UAB „Verslo alėja“, pateikusi vienintelį pasiūlymą, kurio bendra kaina buvo 280 526,40 Eur su PVM. Tiekėjas pasiūlė 2 vnt. MAN TGE Mercus 5.160, 2025 m. M3 klasės tarpmiestinio tipo mokyklinius autobusus su neįgaliojo vietomis. Vertinamojoje medžiagoje nurodyta, kad vieno autobuso rida buvo 2325 km, kito – 926 km, o gamintojo „Mercus“ išraše teisės į konkrečius autobusus buvo nurodytos UAB „Verslo alėja“. Siūlomų autobusų konfigūracija taip pat tiksliai atitiko esminę techninių sąlygų visumą: 120 kW variklis, 1968 cm³ darbinis tūris, automatinė pavarų dėžė, 21 sėdima ir 7 stovimos vietos, 2 vietos neįgaliųjų vežimėliams, 6000 kg masė, rampa ir greito nuėmimo sėdynės:

Techninės specifikacijos / pirkimo sąlygų reikalavimai	UAB „Verslo alėja“ pasiūlymo duomenys / atitikimas
Pirkimo objektas – 2 vnt. M3 klasės tarpmiestinio tipo keleiviniai mokykliniai autobusai su neįgaliojo vietomis.	Pasiūlyta 2 vnt. MAN TGE Mercus 5.160, 2025 m. M3 klasės tarpmiestinio tipo mokyklinių autobusų su neįgaliojo vietomis.
Autobusai turi būti 2025 m. arba naujesni, M3 klasės, tarpmiestinio tipo, vienos markės ir vieno modelio.	Pasiūlyti 2025 m., vienos markės ir vieno modelio MAN TGE Mercus 5.160 autobusus.
Autobusai – ne žemagrindžiai.	Pasiūlyti MAN TGE Mercus 5.160 autobusus atitiko šį reikalavimą pagal pateiktą pasiūlymą.

Ne mažiau kaip 21 sėdima vieta, ne mažiau kaip 6 stovimos vietos ir ne mažiau kaip 1 vieta neįgaliojo vežimėliui.	Pasiūlyta 21 sėdima ir 7 stovimos vietos, 2 vietos neįgalųjų vežimėliams.
Neįgalieji keleiviai turi būti įkeliami per autobuso galą, naudojant mechaninę arba elektrinę vidinę rampą / liftą, ne siauresnį kaip 900 mm.	Pasiūlyme nurodyta rampa neįgalųjų įkėlimui / iškėlimui; konfigūracija vertinta kaip atitinkanti šį reikalavimą.
Galinės sėdynės turi būti su greito nuėmimo funkcija, kad vairuotojas vienas galėtų jas demontuoti ir sumontuoti.	Pasiūlytos greito nuėmimo sėdynės, pritaikytos neįgaliojo vežimėlio vietai įrengti.
Ilgis – ne mažiau kaip 7400 mm.	Ilgis – 7391 mm. Rodiklis 9 mm mažesnis nei nustatyta minimali riba; galimas neatitikimas techninei specifikacijai.
Plotis – ne mažiau kaip 2200 mm.	Plotis – 2069 mm. Rodiklis 131 mm mažesnis nei nustatyta minimali riba; galimas neatitikimas techninei specifikacijai.
Aukštis – ne daugiau kaip 3200 mm.	Aukštis – 3127 mm. Rodiklis atitiko nustatytą ribą.
Bendra masė – ne daugiau kaip 6000 kg.	Bendra masė – 6000 kg. Maksimali riba pasiekta tiksliai.
Rida – ne didesnė kaip 3000 km.	Vieno autobuso rida – 2325 km, kito – 926 km. Abu rodikliai patenka į leidžiamą ribą.
Kuro tipas – dyzelinas.	Pasiūlyti autobusai – dyzeliniai.
Variklio galia – ne daugiau kaip 120 kW.	Variklio galia – 120 kW. Reikalavimo riba pasiekta tiksliai.
Variklio darbinis tūris – ne daugiau kaip 2000 cm ³ .	Darbinis tūris – 1968 cm ³ . Rodiklis labai artimas nustatytai ribai ir jos neviršija.
Pavarų dėžė – automatinė.	Pasiūlyta automatinė pavarų dėžė.

Papildomas šio pirkimo rizikos aspektas yra galimas laimėtojo pasiūlymo neatitikimas techninei specifikacijai. Techninėje specifikacijoje buvo reikalaujama, kad autobuso ilgis būtų ne mažiau kaip 7400 mm, o plotis – ne mažiau kaip 2200 mm. Tačiau pirkimo dokumentuose nurodyta, kad UAB „Verslo alėja“ techninėje lentelėje pateikė 7391 mm ilgį ir 2069 mm plotį, t. y. atitinkamai 9 mm ir 131 mm mažiau nei reikalaujama. Tuo pat metu aukštis 3127 mm atitiko reikalavimą „ne daugiau kaip 3200 mm“, o bendra masė 6000 kg tiksliai atitiko maksimalią leidžiamą ribą.

3) Trečiuoju pirkimu savivaldybė siekė įsigyti 3 vnt. elektrinių M3 klasės mokyklinių autobusų, susijusių su projektu „Šilutės rajono bendrojo ugdymo mokyklų aplinkos pritaikymas įtraukiamam ugdymui (neįgaliesiems)“. Specialiosiose sąlygose nustatyta, kad prekės turi būti pristatytos per 1 mėnesį nuo sutarties įsigaliojimo dienos, numatant galimybę terminą pratęsti vieną kartą dar vienam mėnesiui⁴² - toks terminas objektyviai buvo palankus tiekėjui, jau disponuojančiam konkrečiais autobusais.

Elektrinių autobusų pirkime techninė specifikacija taip pat buvo itin detali. Reikalaujama, kad autobusai būtų 2025 m. arba naujesni, rida – ne didesnė kaip 3000 km, vienos markės ir vieno

⁴² Vykdymo pirkimo „Specialiosios sąlygos 2025-06-06“, ir jų 2.4.1 p.

modelio, ne žemagrindžiai tarpmiestinio tipo, turėtų ne mažiau kaip 21 sėdimą vietą, ne mažiau kaip 3 stovimas vietas, ne mažiau kaip 2 vietas neįgaliųjų vežimėliams, vidinį pilnai elektrinį liftą, greito nuėmimo galines sėdynes, ilgį ne mažesnę kaip 7400 mm, plotį ne didesnę kaip 2200 mm, bendrą masę ne didesnę kaip 6000 kg, traukos baterijos talpą ne mažesnę kaip 110 kWh, papildomą ne mažesnę kaip 500 Ah / 24 V bateriją, saulės fotovoltinį modulį ir kt.

Trečiajame pirkime rinkos dalyviai tiesiogiai kėlė pastabas dėl konkurencijos ribojimo. Dėl pristatymo termino tiekėjai nurodė, kad naujų autobusų gamyba, komplektavimas pagal konkrečius reikalavimus ir logistika įprastai trunka 6–12 mėnesių, todėl 1 mėnesio terminas sudaro sąlygas dalyvauti tik tiekėjui, kuris iš anksto turėjo paruoštų autobusų arba iš anksto žinojo apie būsimą pirkimą. Dėl 6000 kg bendrosios masės ribos buvo nurodyta, kad M3 klasės elektrinių autobusų masė paprastai prasideda nuo 7000–8000 kg, todėl 6000 kg riba gali būti būdinga tik vienetiniams ar specialiai lengvesniems modeliams. Taip pat keltos pastabos dėl ne mažesnio kaip 7400 mm ilgio ir 330 km nuvažiuojamo atstumo E-SORT SORT-2 ciklu, nurodant, kad kasdieniams mokinių vežimo maršrutams galėtų pakakti trumpesnio atstumo, o toks reikalavimas gali eliminuoti dalį rinkos dalyvių, kurių modeliai SORT-2 ciklu nuvažiuoja 200–280 km, tačiau atitinka realų mokinių vežimo poreikį. Šie tiekėjų keliami klausimai rodo, kad pirkimo sąlygų proporcingumo ir konkurencijos užtikrinimo problema buvo identifikuota dar pirkimo procedūrų metu.

Trečiojo pirkimo laimėtoja buvo UAB „Jogis“, su kuria sudaryta sutartis dėl 3 vnt. Mercedes-Benz Sprinter Mercus, 2025 m. elektrinių M3 klasės mokyklinių autobusų. Šiame pirkime taip pat dalyvavo tik vienas tiekėjas. Sutartyje nurodyti konkretūs visų trijų autobusų identifikaciniai numeriai, bendra sutarties kaina – 714 674,40 Eur su PVM. Pirkimo dokumentuose taip pat nurodyta, kad laimėtojas pasiūlė jau egzistuojančius autobusus su konkrečia rida – 708 km, 7 km ir 379 km. Šių autobusų techninės charakteristikos atitiko esminę techninių sąlygų visumą: 21 sėdima vieta, 3 stovimos vietos, 2 vietas neįgaliųjų vežimėliams, elektrinis variklis, 6000 kg masės riba, 330 km E-SORT SORT-2 ciklo reikalavimas, papildoma baterija, saulės modulis ir 9 kW šildymo / klimato kontrolės sprendiniai. Tai leidžia pagrįstai kelti klausimą, ar techninė specifikacija nebuvo suformuota pagal konkrečią jau turimą transporto priemonių konfigūraciją:

Techninės specifikacijos / pirkimo sąlygų reikalavimai	UAB „Jogis“ pasiūlymo duomenys / atitikimas
Pirkimo objektas – 3 vnt. elektrinių M3 klasės mokyklinių autobusų, susijusių su projektu „Šilutės rajono bendrojo ugdymo mokyklų aplinkos pritaikymas įtraukiajam ugdymui (neįgaliesiems)“.	Sudaryta sutartis dėl 3 vnt. Mercedes-Benz Sprinter Mercus, 2025 m. elektrinių M3 klasės mokyklinių autobusų.

Prekės turi būti pristatytos per 1 mėnesį nuo sutarties įsigaliojimo dienos, numatant galimybę terminą pratęsti vieną kartą dar vienam mėnesiui.	Laimėtojas pasiūlė jau egzistuojančius autobusus su konkrečia rida – 708 km, 7 km ir 379 km, todėl pristatymo terminas buvo palankus tiekėjui, disponuojančiam konkrečiomis transporto priemonėmis.
Autobusai turi būti 2025 m. arba naujesni, M3 klasės, vienos markės ir vieno modelio, ne žemagrindžiai tarpmiestinio tipo.	Pasiūlyti 2025 m. Mercedes-Benz Sprinter Mercus elektriniai M3 klasės mokykliniai autobusai.
Rida – ne didesnė kaip 3000 km.	Pasiūlytų autobusų rida – 708 km, 7 km ir 379 km. Visi rodikliai patenka į leidžiamą ribą.
Ne mažiau kaip 21 sėdima vieta, ne mažiau kaip 3 stovimos vietos ir ne mažiau kaip 2 vietos neįgaliųjų vežimėliams.	Pasiūlyta 21 sėdima vieta, 3 stovimos vietos ir 2 vietos neįgaliųjų vežimėliams.
Neįgalieji keleiviai turi būti įkeliami / iškeliami naudojant vidinį pilnai elektrinį liftą.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko vidinio pilnai elektrinio lifto reikalavimą.
Bendra masė – ne didesnė kaip 6000 kg.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko 6000 kg masės ribą.
Nuvažiuojamas atstumas E-SORT SORT-2 ciklu – ne mažesnis kaip 330 km.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko 330 km E-SORT SORT-2 ciklo reikalavimą.
Papildoma baterija – ne mažesnė kaip 500 Ah / 24 V.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko papildomos baterijos reikalavimą.
Turi būti saulės fotovoltinis modulis.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija turėjo saulės modulį.
Keleivių klimato kontrolė – ne mažesnė kaip 9 kW.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko 9 kW klimato kontrolės sprendinį.
Salono šildymo sistema – ne mažesnė kaip 9 kW.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko 9 kW šildymo sprendinį.
Tiekėjai turėjo pateikti techninius duomenis patvirtinančius dokumentus, COC sertifikatų ar techninių pasų kopijas su aiškiai matomu kėbulo numeriu.	Sutartyje nurodyti konkretūs visų trijų autobusų identifikaciniai numeriai, todėl pasiūlymas buvo siejamas su konkrečiomis transporto priemonėmis.
Tiekėjai turėjo pateikti sertifikuotus dokumentus dėl ne mažesnio kaip 330 km nuvažiuojamo atstumo E-SORT SORT-2 ciklu.	Pasiūlyta autobusų konfigūracija atitiko 330 km E-SORT SORT-2 ciklo reikalavimą; atitiktis turėjo būti pagrįsta sertifikuotais dokumentais.

Manytina, jog dar svarbus šių Šilutės rajono savivaldybės vykdytų autobusų pirkimų rizikos aspektas yra šių laimėjusių tiekėjų tarpusavio ryšiai. UAB „Verslo alėja“ vadovės⁴³ sutuoktinio dėdė yra UAB „Jogis“ vienintelis akcininkas ir vadovas. Šių aplinkybių visuma neleidžia konstatuoti

⁴³ Iki 2021 m. spalio 18 d. buvo ir vienintelė akcininkė, nuo minėtos datos akcijos perleistos vadovės motinai.

galimų teisės aktų pažeidimų, tačiau teoriškai gali suponuoti išankstinių susitarimų rizikas, kadangi visuose pirkimuose dalyvavo tik vienas tiekėjas, o pateikti pasiūlymai itin sutapo su nustatytais reikalavimais techninėse specifikacijose.

Net šių dviejų tiekėjų pirminis autobusų pardavėjas (tiekėjas) sutapo - „**Mercus-Bus**“ Sp. z o.o. Pagal viešai prieinamą informaciją, tai 2013 m. įregistruota Lenkijos įmonė, veikianti Urszulino gyvenvietėje netoli Varšuvos, adresu Urszulin 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki. Viešai skelbiama, jog įmonė gamina autobusus, atlieka komercinių transporto priemonių pertvarkymą į keleivinius ir specialiosios paskirties autobusus, įrengia jų salonus bei vykdo apdailos darbus. Įmonės buveinė, pardavimo, gamybos, finansavimo ir garantinio aptarnavimo padaliniai viešai nurodomi tuo pačiu adresu. Svarbu, jog tai nėra didelė tarptautinė automobilių ar autobusų gamybos bendrovių grupė. Viešuose šaltiniuose nenustatyta, kad įmonė turėtų gamyklų, filialų ar nuolatinių veiklos padalinių skirtingose valstybėse - jos veikla koncentruojama vienoje Lenkijoje esančioje vietoje.

Šiame kontekste dėmesį atkreipia aplinkybė, kad dviejuose Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose dalyvavę skirtingi tiekėjai transporto priemonės įsigijo arba ketino įsigyti iš to paties pirminio pardavėjo – specializuotos Lenkijos įmonės. Pakartotinai pažymėtina, jog vien ši aplinkybė nepatvirtina tiekėjų neteisėtų susitarimų ar kitų pažeidimų, tačiau kartu su kitomis aplinkybėmis, manytina, indikuoja apie galimas korupcijos rizikas:

Gamintojo „Mercus“ techninė informacija apie autobusą:

Mercedes-Benz eSprinter Mercus Nr.::

W1V4VCHZ5RP676139

Teisės į autobusą priklauso įmonei:

UAB „Jogis“

Mercus-Bus Sp. z o.o.
Urszulin 20
05-825 Grodzisk Mazowiecki
REGON: 146952470
NIP: 5342494723

Sąd Rejonowy dla M. St. Warszawy w Warszawie XIV Wydz. Gospodarczy KRS
nr w KRS: 0000488199 kapitał zakładowy: 9.565.350,00 PLN
OBOWIĄZEK INFORMACYJNY

30.6.2025 Grodzisk Mazowiecki

Pagaminimo metai:	2025 (pirma registracija) / NAUJAS
Variklis:	Elektrinis 150 kW
Variklio baterija:	113 kWh ličio geležies fosfato baterija
Papildomas baterijų komplektas:	4 x baterijos LiFePo4 po 200ah 24v + 450W saulės foto modulis
Kilometrai nuvažiuoti vienu įkrovimas pagal SORT 2 testą:	338 km („Bosmal“ bandymų laboratorijos sertifikatas)
Pavarų dėžė:	Automatinė E-Gear
Bendra masė, kg:	5800 kg / M3 klasė
Autobuso ilgis, plotis, aukštis mm:	7417/ 2150/ 2800 mm
Sėdimosios / stovimos vietos:	S.1: 21 / S.2: 3
Sėdimų vietų skaičius pritaikytas neįgaliesiems keleiviams su vežimėliais:	2
Tachografas:	atitinkantis reglamentą (ES) 2016/799, įgyvendinantis Reglamentą

UAB „Jogis“ pateikto pasiūlymo priedas

Gamintojo "Mercus" informacija apie autobusą:

MAN TGE Mercus 5.160 ID Nr.:

WMA12VUY5R9013575

Teisės į autobusą priklauso įmonei:

UAB „Verslo alėja“

Mercus-BusSp. z o.o.
Urszulín 20
05-825 Grodzisk Mazowiecki
REGON: 146952470
NIP: 5342494723

Sąd Rejonowy dla M. St. Warszawy w Warszawie XIV Wydz. Gospodarczy KRS,
nr w KRS: 0000488199 kapitał zakładowy: 9.565.350,00 PLN
[OBOWIĄZEK INFORMACYJNY](#)

2.5.2024 Grodzisk Mazowiecki

Autobuso gamintojo pavadinimas	MERCUS
Pagaminimo metai:	2025/ Naujas
Tipas:	SYM22 (<i>atsparus korozijai</i>)
Variklis:	1968 cm3 120 kW
Kuro rūšis/ kuro bako talpa	dyzelinas / 75 l.
Kuro sąnaudos 100 km	13l/100km
CO2 emisijos norma:	EURO 6 E
Pavarų dėžė:	automatinė
Stabdžių sistema/ vairas:	diskiniai su stiprintuvu _ABS / vairo stiprintuvas

UAB „Verslo alėja“ pateikto pasiūlymo priedas

Apibendrinant, vertintuose trijuose Šilutės rajono savivaldybės autobusų pirkimuose nustatytos pasikartojančios tendencijos: perkančioji organizacija formaliai vykdė atvirus tarptautinius konkursus, tačiau techninių, komplektacijos ir procedūrinių reikalavimų visuma galėjo lemti tai, kad realiai konkurencingą pasiūlymą galėjo pateikti tik tiekėjai, jau turėję konkrečias pirkimo sąlygas atitinkančias transporto priemones. Rizika pasireiškė ne per tiesioginį gamintojo ar modelio nurodymą, bet per ribinių parametrų, trumpo pristatymo termino, dokumentų su VIN / kėbulo numeriais reikalavimo, leidžiamos nedidelės ridos, detalių salono, durų, šildymo, kondicionavimo, neįgaliųjų įkėlimo ir kitų komplektacijos reikalavimų visumą. Tokia praktika gali sudaryti prielaidas riboti tiekėjų konkurenciją, neužtikrinti pakankamo lygiateisiškumo ir skaidrumo, sudaryti pranašumą iš anksto pasirengusiems ar konkrečias transporto priemones jau turintiems tiekėjams.

PASTABA: Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų techninių specifikacijų rengimo praktikoje nustatyta, jog dalyje pirkimų buvo taikomi itin detalūs, tarpusavyje susiję ir galimai ne visais atvejais objektyviai pagrįsti techniniai bei kiti reikalavimai, galėję nepagrįstai riboti konkurenciją ir sudaryti palankesnes sąlygas konkretiems tiekėjams ar techniniams sprendiniams.

Pirkimuose techninės sąlygos buvo siejamos su konkrečiam gaminiui, modeliui, projekto autoriui ar siauram tiekėjų ratui būdingomis charakteristikomis. Kai kuriuose pirkimuose buvo gautas tik vienas pasiūlymas, taip pat nustatyti požymiai, rodantys galimą techninių specifikacijų pritaikymą iš anksto žinomoms prekėms. Šių aplinkybių visuma leidžia indikuoti korupcijos riziką dėl techninių specifikacijų rengimo neatlikus arba tinkamai nedokumentavus rinkos tyrimų, neįvertinus alternatyvių sprendinių ir nepakankamai užtikrinant konkurenciją. Dėl to gali būti sudaromos sąlygos konkrečių tiekėjų pranašumui, mažinamas viešųjų pirkimų skaidrumas ir racionalaus savivaldybių lėšų naudojimo galimybės.

PASIŪLYMAI:

Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei

Peržiūrėti techninių specifikacijų rengimo procesą ir jo kontrolę:

- 1. Užtikrinti, jog techninėje specifikacijoje nėra perteklinių, pernelyg detalių, tarpusavyje nepagrįstai susietų ar konkrečiam tiekėjui, gamintojui, modeliui, projekto autoriui ar techniniam sprendiniui būdingų reikalavimų.*
- 2. Vengti nepagrįstų ribinių parametrų, tokių kaip itin tikslūs matmenys, svoris, galia, tūris, našumo intervalai, konkretūs techniniai ciklai, komplektacijos elementų deriniai ar kitos charakteristikos, jeigu jos nėra būtinos objektyviam pirkimo tikslui pasiekti.*
- 3. Jeigu konkretus parametras yra būtinas, pirkimo dokumentuose nurodyti jo objektyvų pagrindimą ir paaiškinti, kodėl negali būti taikomas platesnis intervalas arba lygiavertis sprendinys.*
- 4. Prieš vykdant didesnės vertės ar specializuotus medicininės įrangos, transporto priemonių, atliekų tvarkymo, rangos, melioracijos ir infrastruktūros pirkimus, svarstyti galimybę vykdyti išankstines rinkos konsultacijas, siekiant įvertinti, ar planuojami techniniai reikalavimai atitinka realią rinkos pasiūlą ir nepagrįstai neriboja konkurencijos.*
- 5. Papildomai įsivertinti / peržiūrėti pirkimus, kuriuose nustatyti galimo techninių specifikacijų pritaikymo požymiai: vienas pasiūlymas, labai tikslus pasiūlymo parametrų sutapimas su techninės specifikacijos ribomis, kaina, artima neviešintai maksimaliai vertei, dažnos pretenzijos dėl sąlygų arba pasikartojantys tie patys laimėtojai. Nustačius tokius pirkimus, tolimesniuose pirkimuose dėti maksimalias pastangas išvengti tokių situacijų pasikartojimo.*

3.5. Didelės apimties pirkimų objekto neskaidymas galėjo apriboti konkurenciją, suteikti naudą pirkimo procedūrose tiesiogiai nedalyvavusiems tiekėjams (kritinė antikorupcinė pastaba)

Pagal VPĮ 28 straipsnį pirkimo objekto skaidymas į dalis yra viena iš konkurencijos užtikrinimo priemonių, ypač reikšminga vykdant didesnės apimties, sudėtinius ar skirtingų darbų, paslaugų bei prekių elementus apimančius pirkimus. VPT pažymi, kad šiuo reguliavimu siekiama

didinti tiekėjų konkurenciją, skatinti smulkiojo ir vidutinio verslo dalyvavimą bei užtikrinti VPI 17 straipsnyje įtvirtintų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo ir proporcingumo principų laikymąsi⁴⁴. Tarptautinių pirkimų atveju pirkimo objektas privalo būti skaidomas į dalis, išskyrus atvejus, kai perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad skaidymas sumažintų konkurenciją, pirkimo sutarties vykdymą padarytų per brangų ar techniškai sudėtingą, sukeltų skirtingų dalių tiekėjų koordinavimo riziką ar egzistuoūt kitos konkrečios ir pagrįstos aplinkybės. VPT taip pat akcentuojamas principas „skaidyk arba pagrįsk“, reiškiantis, kad sudėtiniai ir plačios apimties pirkimai paprastai turėtų būti skaidomi į dalis, o neskaidymas turi būti ne formalus, bet realiai, išsamiai ir konkrečiai pagrįstas⁴⁵. Pagal nuo 2023 m. sausio 1 d. VPI 28 straipsnio galiojančioje redakcijoje, perkančioji organizacija priima sprendimą dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis, dėl kiekvienos iš jų numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką

Tinkamas VPI 28 straipsnio įgyvendinimas yra svarbus antikorpuciniu požiūriu, nes nepagrįstai neskaidant pirkimo objekto gali būti dirbtinai susiaurinamas galimų tiekėjų ratas ir sudaromos palankesnės sąlygos tik didesniems, vietoje veikiantiems ar platesnį paslaugų / darbų spektrą galintiems pasiūlyti tiekėjams. Tokiais atvejais mažesni ar specializuoti ūkio subjektai, kurie galėtų atlikti atskiras darbų ar paslaugų dalis, gali būti priversti jungtis su kitais subjektais, pasitelkti subrangovus arba apskritai nedalyvauti pirkime. VPT pažymi, kad pirkimo neskaidymas negali būti grindžiamas vien perkančiosios organizacijos patogumu, administracinių ar žmogiškųjų išteklių stoka ar vien teorine tiekėjų galimybe kooperuotis. Pagrindimas turi būti paremtas konkrečiais duomenimis, techniniais paaiškinimais, skaičiavimais ar rinkos analizės rezultatais.

Atsižvelgiant į tai, KRA metu vertintini atvejai, kai perkančiosios organizacijos neskaidė pirkimo objekto, nors pirkimai galimai apėmė skirtingo pobūdžio darbus, paslaugas, teritorijas, etapus ar specializuotas veiklas, o neskaidymo pagrindimai buvo deklaratyvūs arba nepakankamai susieti su konkrečiomis pirkimo aplinkybėmis. Tokia praktika gali sudaryti prielaidas riboti konkurenciją, mažinti tiekėjų dalyvavimo galimybes, didinti pirkimo kainą ir sudaryti palankesnes sąlygas iš anksto pasirengusiems ar platesnius pajėgumus turintiems tiekėjams. Todėl sprendimas pirkimo objekto neskaidyti turi būti vertinamas ne formaliai, o pagal tai, ar jis buvo būtinas ir proporcingas konkrečiam pirkimo tikslui pasiekti, ar buvo apsvaistytos mažiau konkurenciją ribojančios alternatyvos ir ar perkančioji organizacija realiai įvertino tokio sprendimo poveikį tiekėjų konkurencijai.

Vertinant galimas korpucijos rizikas šiuo aspektu, buvo įvertinti šie pirkimai: pirkimas Nr. 3740651 *dėl Šilalės miesto Dariaus ir Girėno, Žemaitės ir Kovo 11-osios gatvių kvartalo*

⁴⁴ Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016399180--28-straipsnis-Pirkimo-objekto-skaidymas-dalis>

⁴⁵ Ten pat.

rekonstravimo⁴⁶, kurį laimėjo UAB „Ecomas“ už 899 998,08 Eur su PVM; pirkimas Nr. 574411 *dėl parko / gatvės statybos darbų*⁴⁷, kurį UAB „Ecomas“ laimėjo už 999 955,74 Eur su PVM; pirkimas Nr. 670913 *dėl K. Jauniaus ir Drungeliškės g. II etapo rekonstravimo*⁴⁸, kurį laimėjo UAB „Kvėdarsta“ už 586 666,66 Eur su PVM; pirkimas Nr. 672299 *dėl universalių sporto aikštelių įrengimo*⁴⁹, kurį laimėjo UAB „Šilutės polderiai“ už 167 219,25 Eur su PVM; pirkimas Nr. 713338 *dėl Šiauduvos kadastro vietovės melioracijos griovių remonto*⁵⁰, kurį laimėjo UAB „Kvėdarsta“ už 79 666,67 Eur su PVM; pirkimas Nr. 733133 *dėl Švėkšnos Bažnyčios g. akmenų atraminės sienos tvarkybos*⁵¹, kurį laimėjo UAB „Šilutės polderiai“ už 48 480,57 Eur be PVM; ir pirkimas Nr. 743600 *dėl Dvaro g. kapitalinio remonto*⁵², kurį laimėjo AB „Kauno tiltai“ už 638 427,46 Eur su PVM.

Analizuotų pirkimų dokumentai rodo, kad Savivaldybių pateikti argumentai dėl pirkimo objekto neskaidymo galėjo būti ir nepakankami. Pirkimuose Nr. 3740651, Nr. 672299 ir Nr. 733133 specialiosiose sąlygose nurodyta tik tai, kad pirkimo objektas į dalis neskaidomas, tačiau nepateikta jokių platesnių argumentų, kodėl objektas negalėtų būti skaidomas pagal darbų pobūdį, teritorijas, etapus ar darbų grupes. Pirkimuose Nr. 574411 ir Nr. 713338 pateikta iš esmės identiška šabloninė formuluotė, kad perkami vienos rūšies darbai, kurie tarpusavyje glaudžiai susiję, o galutinis rezultatas yra vieningas ir nedalus, tačiau įvertinus pačius pirkimų dokumentus, galima išvelgti, jog buvo sujungti ne vienos, o kelių skirtingų rūšių darbai ir paslaugos.

Pavyzdžiui, pirkime Nr. 3740651 dėl Šilalės miesto kvartalo rekonstravimo vienu neskaidomu objektu buvo apimti gatvių, automobilių aikštelių, pėsčiųjų takų, lietaus nuotekų, apšvietimo, želdinių, kadastrinių matavimų ir darbo projekto parengimo darbai. Manytina, jog tai nėra vienos rūšies darbai, o atskiros jų dalys priklauso skirtingoms specializacijoms ir galėtų būti vykdomos atskirų tiekėjų. Analogiškai pirkime Nr. 574411 viename objekte sujungti statybos darbai, darbo projekto parengimas, fontano įrengimas, apželdinimas ir geodeziniai darbai. Pirkime Nr. 672299 kartu pirkti žemės darbai, segmentinė tvora, liejama EPDM danga ir dirbtinės žolės įrengimas. Pirkime Nr. 743600 vienu objektu apimti susisiekimo komunikacijų ir melioracijos įrenginių pertvarkymo darbai pagal du atskirus projektus.

Toks skirtingų darbų grupių sujungimas galėjo riboti specializuotų tiekėjų galimybes dalyvauti savarankiškai. Pavyzdžiui:

Pirkime Nr. 672299 dėl universalių sporto aikštelių įrengimo gautas tik vienas pasiūlymas – UAB „Šilutės polderiai“. Pirkime Nr. 713338 dėl Šiauduvos melioracijos griovių remonto taip pat

⁴⁶ Prieiga internete: <https://viesiejiirkimai.lt/epps/cft/viewContractNotices.do?resourceId=3740651>

⁴⁷ Prieiga internete: <https://viesiejiirkimai.lt/epps/cft/viewContractNotices.do?resourceId=574411>

⁴⁸ Prieiga internete: <https://pirkimai.eviesiejiirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/707071/0/0?returnUrl=>

⁴⁹ Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejiirkimai.lt/Notice/Details/2023-625996>

⁵⁰ Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejiirkimai.lt/Notice/Details/2024-678878>

⁵¹ Prieiga internete: <https://pirkimai.eviesiejiirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/776240/0/0?returnUrl=>

⁵² Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejiirkimai.lt/Notice/Details/2024-623236>

gautas tik vienas pasiūlymas – UAB „Kvėdarsta“, nors kitas tiekėjas domėjosi galimybe pateikti pasiūlymą. Pirkime Nr. 670913 dėl K. Jauniaus ir Drungeliškės g. rekonstravimo vienintelis kitas tiekėjas, pasiūlęs 780 571 Eur, buvo atmetas dėl per didelės kainos, todėl UAB „Kvėdarsta“, pasiūliusi 586 666,66 Eur, liko vieninteliu tinkamu tiekėju. Šie pavyzdžiai rodo, kad neskaidytuose pirkimuose reali konkurencija kai kuriais atvejais faktiškai nesusiformavo.

Pirkimuose Nr. 3740651 ir Nr. 574411 darbo projekto parengimas buvo įtrauktas į tą patį neskaidomą pirkimo objektą kartu su statybos darbais. Kadangi šiuose pirkimuose neskaidymo pagrindimas nebuvo pateiktas arba buvo formalus, kyla klausimas, ar buvo pagrįstai sujungtos projektavimo paslaugos ir statybos darbai. Toks sujungimas galėjo apriboti projektavimo paslaugų teikėjų galimybes dalyvauti savarankiškai.

Svarbu pažymėti, kad pirkimų neskaidymas gali turėti įtakos ne tik tiekėjų skaičiui, bet ir darbų kokybei, kitoms nenumatytoms rizikoms. Kai technine prasme sudėtingas objektas perkamas kartu su įvairiais kitais darbais, perkančioji organizacija iš esmės perkelia specializuotų darbų organizavimą pagrindiniam rangovui – pirkimo laimėtojui. Tokiu atveju specializuoti (sub)tiekėjai pasitelkiami ne tiesiogiai per viešojo pirkimo procedūras, o dalį naudų gauna netiesiogiai per konkursą laimėjusį tiekėją.

Tokia praktika ypač reikšminga pirkimuose, kuriuose po sutarties sudarymo buvo išviešinti ar pasitelkti specializuoti subtiekėjai. Tai rodo, kad atskiros darbų dalys rinkoje buvo atskiriamos ir realiai vykdomos specializuotų subjektų. Todėl perkančioji organizacija, priimdama sprendimą neskaidyti pirkimo objekto, turėjo įvertinti, ar tokios dalys negalėtų būti perkamos atskirai, sudarant sąlygas platesnei konkurencijai ir tiesioginiam specializuotų tiekėjų dalyvavimui. Tai mažina pirkimo skaidrumą, nes perkančioji organizacija ne visada tiesiogiai vertina, kokiomis sąlygomis ir kokia kaina bus perkami atskiri specializuoti darbai. Manytina, kyla sekančios rizikos:

1) kai pirkimo objektas neskaidomas, specializuoti darbai, kurie rinkoje objektyviai gali būti atliekami atskirų ūkio subjektų, lieka įtraukti į bendrą pagrindinio rangovo pasiūlymą. Todėl specializuoti tiekėjai, pavyzdžiui, projektavimo, elektrotechnikos, geodezinių matavimų ar kitų siauresnių darbų tiekėjai, į viešojo pirkimo procedūras gali patekti tik netiesiogiai – kaip subtiekėjai, subrangovai ar subjektai, kurių pajėgumais remiamasi. Tai reiškia, kad dalis ekonominės naudos gali būti paskirstoma ne per tiesioginę konkurenciją viešajame pirkime, o per pagrindinio rangovo pasirinktus sutartinius santykius su kitais subjektais arba pavyzdžiui hipotetiniu atveju – per neteisėtus perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susitarimus;

2) Tokia praktika gali mažinti viešojo pirkimo skaidrumą, nes perkančioji organizacija ne visada tiesiogiai įvertina, kokiomis sąlygomis, kokia apimtimi ir už kokią kainą bus vykdomi atskiri specializuoti darbai. Pavyzdžiui, Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose nustatyta, kad UAB „Stamela“ pirkimuose Nr. 829656 *dėl Laisvės alėjos ir aikštelių rekonstravimo bei Nr. 4649358 dėl*

polderių sistemų eksploatacijos, priežiūros ir remonto darbų elektrotechnikos darbams nuosekliai pasitelkė tą patį subrangovą – UAB „Itampa“⁵³. Pirmuoju atveju šiam subrangovui buvo perduoti elektrotechnikos darbai, susiję su apšvietimo įrengimu, antruoju – elektros įrenginių iki 1000 V eksploataavimo darbai. Sutartyse subrangovui perduodamų darbų vertė atskirai nebuvo įvardyta, nurodytas tik darbų pobūdis ir subrangovas. Tai rodo, kad specializuota darbų dalis realiai buvo atskirta nuo pagrindinių rangos darbų ir vykdyta kito ūkio subjekto, tačiau viešojo pirkimo procedūroje dėl jos nebuvo sudarytos savarankiškos konkurencijos sąlygos.

Manytina, kad šios aplinkybės yra reikšmingos antikorupcinių požiūriu, nes šis subrangovas aktyviai dalyvauja Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose savarankiškai (sudaryta virš šimto sutarčių su šiuo tiekėju), o šios įmonės buvęs akcininkas (*kuris turi giminystės ryšių su dabartiniu akcininku*) vienu laikotarpiu buvo Šilutės rajono savivaldybės mero pavaduotojas;

3) Analogiška rizika matyti projektavimo ir techninio pobūdžio paslaugų atvejais. Šilutės rajono savivaldybės pirkime Nr. 4079250 *dėl Liepų g. 16 mokslo pastato kapitalinio remonto ir keltuvo statybos*⁵⁴ UAB „Žibai“ darbo projekto parengimui pasitelkė UAB „Progresyvūs projektai“. Be to, kituose Šilutės pirkimuose nustatyti atvejai, kai laimėtojų pasiūlymuose buvo deklaruoti specialistai, susiję su UAB „Šilutės matas“ ir UAB „Ecolando“. Nors tokie subjektai ne visais atvejais laikytini formaliais subteikėjais, jų pasitelkimas rodo, kad atskiroms pirkimo objekto dalims įvykdyti buvo reikalingi papildomi specializuoti pajėgumai. Tai sustiprina abejones, ar neskaidant pirkimo objekto buvo tinkamai įvertinta galimybė tam tikras projektavimo, matavimų, geodezines ar kitas specializuotas paslaugas pirkti atskirai;

4) Šilalės rajono savivaldybės pirkimuose taip pat nustatyti atvejai, kai laimėtojas specializuotoms darbų dalims pasitelkė ar planavo pasitelkti kitus subjektus. Pirkime Nr. 722488 *dėl namo, naudojamo muziejaus veiklai, kapitalinio remonto darbų* UAB „Kvėdarsta“ darbo projekto parengimui pasitelkė UAB „Nemuno deltos projektai“, o šios paslaugos vertė sudarė 17 545 Eur.

Pažymėtina, jog UAB „Nemuno deltos projektai“ vienintelė akcininkė yra UAB „Stamela“ pagal Juridinių asmenų registro duomenis⁵⁵, kuri kaip nurodyta kituose KRA skyriuose⁵⁶, dominuoja Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose. Pirkime Nr. 667729 *dėl rangos darbų* UAB „Kvėdarsta“ pasiūlyme buvo nurodžiusi UAB „Geožemė“, kuriai numatyta perduoti trasos nužymėjimo, kadastrinių bylų ir išpildomųjų nuotraukų parengimo darbus, sudarančius 1 proc. sutarties vertės;

5) Nors dalis nustatytų subteikėjų buvo nurodyti ne laimėtojų, o kitų pirkimų dalyvių pasiūlymuose, šie duomenys taip pat reikšmingi vertinant rinkos struktūrą ir neskaidymo poveikį

⁵³ Pagal 2025 m. birželio 4 d. rangos darbų sutartį Nr. R5-487 ir pagal 2025 m. lapkričio 7 d. Šilutės rajono polderių sistemų eksploatacijos, priežiūros ir remonto darbų rangos sutartį Nr. R5-946.

⁵⁴ Prieiga internete: <https://viesiejiirkimai.lt/epps/cft/prepareViewCfTWS.do?resourceId=4079250>

⁵⁵ Informacija tikrinta 2026 m. birželio 11 d.

⁵⁶ Pavyzdžiui, 3.3. skyriuje

konkurencijai. Šilalės rajono savivaldybės pirkimuose nustatyta, kad UAB „Diržė“ savo pasiūlymuose elektrotechnikos darbams atlikti nuosekliai nurodė tą patį subtiekęją – UAB „Elvaradas“: pirkime Nr. 2658754 dėl rekonstrukcijos darbų ir pirkime Nr. 3740651 dėl rekonstrukcijos darbų. Pirkime Nr. 2658754 elektrotechnikos darbų vertė sudarė 36 216,82 Eur, o pirkime Nr. 3740651 subtiekęjas taip pat buvo nurodytas pasiūlyme. Nors šie pasiūlymai nebuvo laimėję, pasikartojantis to paties dalyvio ir to paties specializuoto elektrotechnikos darbų subtiekęjo ryšys rodo, kad tokios darbų dalys rinkoje egzistuoja kaip atskiri specializuoti segmentai ir gali būti vykdomos savarankiškų subjektų, o šio subtiekęjo savarankiškas dalyvavimas Šilalės rajono savivaldybės pirkimuose tai patvirtina;

6) Tokia situacija gali sudaryti prielaidas perkančiajai organizacijai nepakankamai įvertinti realią rinkos konkurenciją. Jeigu pirkimo objektas būtų skaidomas pagal darbų pobūdį, pavyzdžiui, atskiriant elektrotechnikos, projektavimo, geodezinius, matavimų, apželdinimo, dangų įrengimo ar kitus specializuotus darbus, tokie tiekėjai galėtų dalyvauti tiesiogiai, jų pasiūlymai būtų vertinami pagal viešojo pirkimo procedūrų taisyklės, o perkančioji organizacija galėtų palyginti jų kainas, kvalifikaciją ir pasiūlymų sąlygas. Taip pat, laimėtojų (tiekėjų) subtiekęjai dažnai kartojasi – tai savaime neįrodo neteisėtų susitarimų ar neskaidrių veiksmų, tačiau antikorpociniu požiūriu yra reikšminga aplinkybė, nes neskaidant pirkimo objektų tokie subjektai gali nuosekliai gauti ekonominę naudą ne tiesiogiai konkuruodami viešajame pirkime, o per pagrindinių rangovų pasiūlymus ir jų pasirinktus sutartinius ryšius.

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad analizuotuose pirkimuose pirkimo objekto neskaidymas galėjo sudaryti prielaidas riboti ne tik tiesioginę tiekėjų konkurenciją, bet ir specializuotų tiekėjų galimybes savarankiškai dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose. Nustatyti subtiekęjų (subrangovų ir kvazisubtiekęjų) pasitelkimo atvejai rodo, kad atskiros darbų dalys rinkoje buvo identifikuojamos ir realiai vykdomos specializuotų subjektų. Todėl perkančiosios organizacijos, priimdamos sprendimus pirkimo objektų neskaidyti, turėjo pareigą ne tik formaliai nurodyti neskaidymo aplinkybę, bet ir pagrįsti, kodėl tokios specializuotos darbų dalys negalėjo būti perkamos atskirai. To nepadarius, kyla rizika, kad neskaidomi pirkimai sudarė palankesnes sąlygas didesniems ar vietoje veikiantiems pagrindiniams rangovams, o specializuoti tiekėjai ekonominę naudą galėjo gauti netiesiogiai. Antikorpociniu požiūriu ši rizika laikytina reikšminga, nes mažina pirkimo proceso atvirumą, apsunkina subtiekęjams perduodamų darbų apimtį ir vertės kontrolę, riboja galimybes palyginti specializuotų darbų kainas rinkoje, sudaro sąlygas pasikartojantiems tiekėjų tarpusavio ryšiams ir gali lemti, kad viešojo pirkimo nauda paskirstoma siauresniam subjektų ratui, nei būtų galima užtikrinti skaidant pirkimo objektą į dalis. Todėl neskaidymo praktika šiuose pirkimuose vertintina kaip reikšmingas konkurencijos ribojimo ir korupcijos rizikos veiksnys, reikalaujantis detalesnio perkančiųjų organizacijų pirkimo objektų formavimo, skaidymo pagrindimo ir kt.

KRA atlikimo metu, Šilutės rajono savivaldybė nurodė, jog Viešųjų pirkimų įstatymas nustato pareigą skaidyti pirkimus tik vykdant tarptautinius konkursus. Rangos darbų pirkimai dažniausiai perkami pagal parengtus techninius (techninius darbo) projektus, todėl sprendimas dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis turi būti vertinamas individualiai, atsižvelgiant į konkretaus objekto technologinį vientisumą, darbų tarpusavio priklausomybę, jų atlikimo eiliškumą, garantinę atsakomybę, skirtingų rangovų koordinavimo poreikį, galimą poveikį darbų terminams ir kainai. Vien aplinkybė, kad vieną statybos objektą sudaro kelių specializacijų darbai, Savivaldybės vertinimu, savaime nereiškia, kad toks pirkimas privalėjo būti skaidomas į atskiras dalis. Sprendimas dėl skaidymo turi būti vertinamas individualiai, atsižvelgiant į konkretaus objekto technologinį vientisumą, darbų tarpusavio priklausomybę, jų atlikimo eiliškumą, bendrą rangovo atsakomybę už rezultatą ir garantinius įsipareigojimus, skirtingų rangovų koordinavimo poreikį bei galimą įtaką darbų terminui ir kainai.

STT sutinka, kad Viešųjų pirkimų įstatymas nenustato bendros pareigos kiekvieną rangos darbų pirkimą skaidyti į dalis ir kad sprendimas dėl pirkimo objekto skaidymo turi būti priimamas individualiai, įvertinus konkretaus objekto technologinį vientisumą, darbų tarpusavio priklausomybę, rangovų koordinavimo, atsakomybės, terminų, kainos ir kitas reikšmingas aplinkybes. Tačiau būtent tokio individualaus ir konkrečiomis aplinkybėmis pagrįsto vertinimo trūkumas ir yra KRA pastabos esmė. STT pažymi, jog KRA nėra daroma išvada, kad pirkimo objektas privalėjo būti skaidomas vien todėl, kad apėmė skirtingų specializacijų darbus. Nustatyta, kad dalyje analizuotų pirkimų sprendimo neskaidyti pagrindimai apskritai nepateikti arba apsiribota bendro pobūdžio šabloninėmis formuluotėmis, neatskleidžiant, ar buvo realiai vertintos skaidymo alternatyvos ir galimas jų poveikis konkurencijai. Šios aplinkybės reikšmingos ir dėl to, kad analizuotuose pirkimuose buvo sujungtos rinkoje atskirai teikiamos specializuotos darbų ar paslaugų dalys, o po sutarčių sudarymo daliai jų vykdyti buvo pasitelkiami atskiri subtiektai ar kiti specializuoti subjektai. Kai kuriuose neskaidytuose pirkimuose taip pat buvo gautas tik vienas pasiūlymas. Todėl STT pažymi kylančią korupcijos riziką, kad sprendžiant dėl neskaidymo nebuvo pakankamai įvertintas jo poveikis tiekėjų konkurencijai ir specializuotų tiekėjų galimybėms dalyvauti pirkime tiesiogiai.

PASTABA: Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių dalyje pirkimų pirkimo objektas nebuvo skaidomas į dalis, nors apėmė skirtingo pobūdžio darbus, paslaugas, teritorijas, etapus ar specializuotas veiklas. Nustatytais atvejais pirkimo objekto neskaidymo pagrindimai buvo formalūs, deklaratyvūs arba apskritai nepateikti, todėl nėra aišku, ar savivaldybės realiai vertino neskaidymo poveikį pirkimo konkurencijai. Tokia praktika galėjo riboti mažesnių ar specializuotų tiekėjų galimybes savarankiškai dalyvauti pirkimuose ir sudaryti palankesnes sąlygas didesniems, platesnius pajėgumus turintiems ar vietoje veikiantiems rangovams. Po sutarčių sudarymo atskiroms darbų

dalims buvo pasitelkiami subtiekejai ar kiti specializuoti subjektai, o tai rodo, kad šios darbų dalys rinkoje gali egzistuoti savarankiškai, o tokie subjektai ekonominę naudą gauna ne tiesiogiai konkuruodami viešojo pirkimo procedūrose, o per pagrindinio rangovo pasirinktus sutartinius santykius. Tai mažina pirkimo proceso skaidrumą, apsunkina subtiekejams perduodamų darbų vertės ir apimties kontrolę bei riboja galimybes perkančiajai organizacijai palyginti specializuotų darbų kainas rinkoje. Tokia praktika taip pat gali didinti pirkimų kainą, mažinti racionalaus lėšų naudojimo galimybes ir sudaryti prielaidas neskaidriems pagrindinių rangovų bei subtiekejų tarpusavio susitarimams.

PASIŪLYMAI:

Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei

Pirkimų praktikoje išsamiau pagrįsti pirkimo objekto neskaidymo motyvus:

1. *Pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius techninius, ekonominius, organizacinius ar rinkos tyrimu pagrįstus argumentus, kodėl pirkimo objekto skaidymas būtų netikslingas.*
2. *Jeigu pirkimas neskaidomas dėl skirtingų darbų koordinavimo, kainos padidėjimo ar techninio sudėtingumo rizikų, šias rizikas pagrįsti konkrečiais duomenimis, skaičiavimais ar ekspertiniu vertinimu.*
3. *Ateityje papildomai vertinti atvejus, kai viename pirkime jungiami projektavimo, statybos, elektrotechnikos, geodeziniai, kadastriniai, apželdinimo, dangų įrengimo, melioracijos ar kiti specializuoti darbai, pirkimo paraiška būtų papildomai tikrinama konkurencijos užtikrinimo aspektu.*

Didinti tiekėjų galimybes dalyvauti pirkimuose:

4. *Planuojant pirkimus sudaryti sąlygas specializuotiems tiekėjams savarankiškai dalyvauti dėl atskirų darbų, paslaugų ar prekių dalių.*
5. *Pirkimo objektą skaidyti taip, kad mažesni tiekėjai galėtų teikti pasiūlymus dėl konkrečių specializuotų dalių, nebūdami priklausomi nuo pagrindinio rangovo pasirinkimo.*

Įteisinti papildomą subtiekejų pasitelkimo kontrolę:

6. *Nustatyti, kad kai neskaidomame pirkime tiekėjas numato pasitelkti subtiekejus ar specialistus atskiroms darbų dalims, pirkimo dokumentuose būtų aiškiai nurodoma subtiekejams perduodamų darbų rūšis, apimtis ir, kai įmanoma, vertė.*
7. *Periodiškai stebėti ar tie patys subtiekejai sistemingai pasitelkiami tų pačių pagrindinių rangovų, kokių darbų dalims jie pasitelkiami ir kokia ekonominė nauda jiems tenka.*

3.6. Viešojo pirkimo sutarties sąlygų keitimas jos vykdymo metu gali kelti korupcijos riziką (kritinė antikorupcinė pastaba)

Viešojo pirkimo sutarties keitimas jos vykdymo metu gali kelti korupcijos pasireiškimo tikimybę, nes po pirkimo procedūrų sudaryta sutartis turi atitikti jau įvykusio pirkimo metu pasiektą rezultatą – pirkimo dokumentuose nustatytas sąlygas ir laimėjusio tiekėjo pasiūlyme priištus įsipareigojimus. Rizika kyla tada, kai jau sudarytos sutarties sąlygos vėliau keičiamos taip, kad tiekėjas įgyja papildomą naudą, kurios negalėjo įvertinti ar dėl kurios negalėjo konkuruoti kiti potencialūs tiekėjai. Tokiais atvejais gali būti iškreipiama pirkimo esmė ir jo rezultatas. Pirkimo sąlygos iš pradžių sąžiningiems tiekėjams gali atrodyti nepatrauklios ar ekonomiškai nepagrįstos, todėl jie gali apskritai nedalyvauti pirkime. Sudarius sutartį su tiekėju galimai esant išankstiniam susitarimui, sutarties vykdymo metu jos sąlygos gali būti pakeistos tiekėjo naudai – didinama sutarties vertė, plečiama darbų ar paslaugų apimtis, pratęsimi terminai, mažinami reikalavimai ar kitaip keičiami esminiai įsipareigojimai. Taip tiekėjui faktiškai sudaromos gerokai palankesnės sąlygos nei tos, kurios buvo paskelbtos pirkimo metu, o kiti potencialūs tiekėjai netenka galimybės dėl tokių sąlygų sąžiningai konkuruoti.

Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnis leidžia keisti viešojo pirkimo sutartį tik nustatytais atvejais. Todėl kiekvienu atveju svarbu vertinti ne vien formalią pakeitimo vertę ar tai, ar pakeitimas neviršija įstatyme nustatytų procentinių ribų, bet ir tikrąsias pakeitimo priežastis. Esminę reikšmę turi tai, ar pakeitimo poreikis kilo dėl objektyviai nenumatytų aplinkybių, ar dėl nepakankamo pirkimo planavimo, netiksliai apibrėžto pirkimo objekto, neaiškių techninių reikalavimų ar iš anksto neįvertintų darbų ir paslaugų apimčių.

Korupcijos rizikos požymiai ypač išryškėja tada, kai sutarties vykdymo metu tam pačiam tiekėjui be atskirų pirkimų pavedami papildomi darbai, didinama sutarties kaina ar keičiamos apimtys, nors tokį poreikį buvo galima numatyti dar rengiant pirkimo dokumentus. Tokia praktika gali sudaryti prielaidas situacijai, kai tiekėjas pirkimą laimi pasiūlęs mažesnę kainą, o reali sutarties vertė padidinama vėlesniais pakeitimais. Todėl vertinant viešojo pirkimo sutarčių keitimus svarbu nustatyti, ar pakeitimas nepakeitė sutarties ekonominės pusiausvyros tiekėjo naudai, ar reikšmingai nepadidino sutarties apimties, ar nebūtų galėjęs pritraukti kitų tiekėjų, jeigu tokios sąlygos būtų buvusios žinomos pradinio pirkimo metu. Jei tokie požymiai nustatomi, sutarties keitimas, manytina, gali būti vertinamas kaip pažeidžiantis viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir sąžiningos konkurencijos principus.

KRA atlikimo metu nustatyta, kad dalyje Šilalės rajono savivaldybės viešųjų pirkimų sutarčių, jų vykdymo laikotarpiu buvo keičiamos taip, kad laimėjusiam tiekėjui buvo suteikiama papildoma ekonominė ir kitokia nauda: didinama sutarties vertė, įtraukiami papildomi darbai, keičiamos darbų apimtys, atsisakoma dalies darbų arba pratęsimi terminai. Tokie pakeitimai

savaime nėra draudžiami, jeigu jie atitinka VPI 89 straipsnyje nustatytas sąlygas. Tačiau antikorupciniu požiūriu rizika kyla tada, kai sutarties pakeitimai yra pagrįsti ne visiškai objektyviomis aplinkybėmis ir tampa būdu kompensuoti pradinės pirkimo apimties neapibrėžtumą, pirkimo dokumentų trūkumus arba tiekėjo pasiūlytą mažą kainą. Pavyzdžiui:

Pirkime Nr. 608819 dėl kraštovaizdžio formavimo Šilalės miesto Orvydų g. esančioje teritorijoje darbų⁵⁷ buvo gautas tik vienas pasiūlymas – UAB „Kvėdarsta“, kurios kaina sudarė **425 844,53 Eur su PVM**, t. y. apie 99,7 proc. planuotos 427 152,03 Eur vertės. Objektas nebuvo skaidomas į dalis, buvo perkama tik dalis techninio projekto, o techninėje specifikacijoje paliktos plačios formuluotės dėl „*palydinčių darbų*“, kompleksiškai vertintinų darbų ir pėsčiųjų takų ilgių, kuriuos rangovas turėjo įsivertinti ir vėliau derinti su užsakovu.

Šio pirkimo sutartis jos vykdymo metu buvo keičiama **net šešiais** papildomais susitarimais. Pirmuoju susitarimu pakeista augalų rūšis – vietoje krukų numatyti kiti augalai, motyvuojant sezoniškumu. Antruoju susitarimu į sutartį įtraukti papildomi Šilo g. atšakos vandentiekio, nuotekų ir apšvietimo darbai už 36 663,20 Eur su PVM. Trečiuoju susitarimu pratęstas darbų atlikimo terminas dėl papildomų darbų. Ketvirtuoju susitarimu tikslinti projekto sprendiniai – atsisakyta drenažo, įtrauktos lietaus nuotekos. Penktuoju susitarimu įtraukti papildomi tako atkarpos ir latakų darbai už 3 993,85 Eur su PVM. Šeštuoju susitarimu keisti papildomi ir nevykdomi darbai po geodezinių matavimų. Galutinė sutarties vertė sudarė 442 312,74 Eur su PVM, t. y. padidėjo apie 3,87 proc. nuo pradinės vertės. Nors galutinis pirkimo Nr. 608819 sutarties padidėjimo procentas formaliai nėra didelis, esmę sudaro ne vien galutinis procentinis pokytis, o pats sutarties itin dažnas keitimas. Sutarties vykdymo metu dalis darbų buvo keičiami, išimami, įtraukiami iš naujo, koreguojami pagal faktinius matavimus. Šio pirkimo pasitarimų protokoluose buvo pristatyta tiekėjo pozicija, jog šių darbų nebuvo galima numatyti, tačiau iš protokolų turinio, platesnių argumentų dėl šių teiginių tikslumo iš Savivaldybės atstovų pusės⁵⁸ nebuvo pateikta. Tai kelia klausimą, ar tokie darbai neturėjo būti įtraukti į pradinę pirkimo apimtį arba perkami atskirai, o ne vėliau pridedami vieninteliam pirkimo dalyviui.

Kitas reikšmingas atvejis nustatytas pirkime Nr. 2658754 dėl Kvėdarnos sen., Grimzdų k., K. Jauniaus g. (Nr.Kv-16) ir Drungeliškės g. (III etapas) rekonstravimo darbų⁵⁹ pirkimo, kurį laimėjo UAB „Šilalės statyba“. Šiame pirkime buvo gauti šeši pasiūlymai, o laimėtojo pasiūlyta kaina sudarė 789 998,74 Eur su PVM. Keturi tiekėjai buvo atmesti dėl neatskleistos 820 000 Eur maksimalios pirkimui skirtos sumos viršijimo. UAB „Šilalės statyba“ pasiūlymas buvo apie 26,3 tūkst. Eur

⁵⁷ Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2022-688331>

⁵⁸ Protokolai pateikiami prie Susitarimo Nr. 4 dėl 2022 m. rugpjūčio 3 d. Kraštovaizdžio formavimo Šilalės miesto Orvydų g. esančioje teritorijoje darbų pirkimo sutarties Nr. B6(B)-122 (7.64 E) pakeitimo (Sutartis Nr. B6(B)-159(7.64E)) ir Susitarimo Nr. 5 dėl 2022 m. rugpjūčio 3 d. Kraštovaizdžio formavimo Šilalės miesto Orvydų g. esančioje teritorijoje darbų pirkimo sutarties Nr. B6(B)-122 (7.64 E) pakeitimo (Sutartis Nr. B6(B)-188(7.64E)) priedų.

⁵⁹ Prieiga internete: <https://viesiejipirkimai.lt/epps/cft/prepareViewCfTWS.do?resourceId=2658754>

pigesnis už antroje vietoje buvusio UAB „Vigatas“ pasiūlymą, kuris sudarė 816 262,82 Eur. Tačiau sutarties vykdymo metu jos vertė buvo padidinta iki 813 417,86 Eur su PVM, remiantis VPĮ 89 straipsnio 2 dalies de minimis nuostata ir darbų keitimo protokolu⁶⁰. Po šio pakeitimo UAB „Šilalės statyba“ kainos pranašumas prieš UAB „Vigatas“ sumažėjo nuo maždaug 26,3 tūkst. Eur iki vos apie **2,8 tūkst. Eur**. Kadangi ir po pakeitimo sutarties vertė liko mažesnė už UAB „Vigatas“ pasiūlytą kainą, vien šie duomenys neleidžia teigti, kad pakeitimas būtų pakeitęs pirkimo laimėtoją ar pasiūlymų eilę. Vis dėlto beveik visą laimėtojo kainos pranašumą panaikinęs sutarties vertės padidėjimas yra reikšmingas antikorupeiniu požiūriu. Pačiame sutarties pakeitime nenurodyta, kokių konkrečių darbų atsisakyta, kokie darbai įtraukti papildomai, dėl kokių objektyvių aplinkybių atsirado jų poreikis, kas inicijavo pakeitimą ir kaip buvo nustatyta pakeistų darbų kaina. Kvestionuotina, ar pakeitimai nebuvo susiję su nepakankamu pradinės darbų apimties suplanavimu, ar pakeistų darbų poreikis negalėjo būti nustatytas iki pirkimo paskelbimo, ar jų kainos atitiko rangovo pasiūlyme ir sutartyje nustatytus įkainius bei rinkos kainas, taip pat ar nebuvo atsisakyta rangovui mažiau pelningų darbų, vietoje jų įtraukiant ekonomiškai palankesnius darbus.

Pirkimą Nr. 732993 *dėl Šilalės r. sav., Kaltinėnų sen., Gineikių k., D. Poškos gatvės dalies ties pk3+30 kapitalinio remonto darbų*⁶¹ laimėjo UAB „Diržė“. Pirkime dalyvavo trys tiekėjai, o UAB „Diržė“ laimėjo pasiūliusi mažiausią kainą – 116 123,70 Eur. UAB „Kvėdarsta“ buvo atmesta dėl 135 500 Eur maksimalios sumos viršijimo. Sutartis vėliau keista du kartus. Po pakeitimų⁶² galutinė sutarties vertė (**133 995,31 Eur**) viršijo likusio antro tiekėjo pasiūlymą (**126 267,52 Eur**) ir beveik pasiekė neatskleistą maksimalią 135 500 Eur sumą. Šis atvejis ypač iliustruoja riziką, kai mažiausia kaina laimėjęs tiekėjas sutarties vykdymo metu per pakeitimus pasiekia tokią vertę, kuri pirkimo metu būtų pakeitusi ekonominį pasiūlymų vertinimo rezultatą. **Tai reiškia, jog po įvykdytų pakeitimų, UAB „Diržė“ nebūtų laimėjusi minėto pirkimo.** Jeigu po pakeitimų laimėtojo kaina viršija antro tiekėjo pasiūlymą, kyla klausimas, ar pradinis sprendimas dėl laimėtojo išliko ekonomiškai pagrįstas. Tokia situacija sudaro prielaidas manyti, kad sutarties pakeitimais galėjo būti iškreiptas pradinis pirkimo rezultatas.

Taip pat, manytina reikšminga yra tai, kad dalyje atvejų papildomi darbai buvo grindžiami paties rangovo raštais, lokalinėmis sąmatomis ir pasitarimų protokolais. Pirkime Nr. 608819 UAB „Kvėdarsta“ pateikti raštai, sąmatos ir darbų keitimo dokumentai tapo pagrindu keisti sutartį, tačiau dokumentuose nematyti pakankamai duomenų apie nepriklausomą papildomų darbų rinkos kainos patikrinimą ar alternatyvių tiekėjų apklausą. Kai papildomi darbai skiriami vieninteliam pirkimo

⁶⁰ Kvėdarnos sen., Grimzdų k., K. Jauniaus g. (Nr. KV-16) ir Drungeliškės (III etapas) rekonstravimo darbų pirkimo Nr. B6(B)-189 pakeitimas Nr. 1.

⁶¹ Prieiga internete: <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2024-667085>

⁶² Šilalės r. sav., Kaltinėnų sen., Gineikių k., D. Poškos g. dalies ties Pk3+30 kapitalinio remonto darbų pirkimo sutarties Nr. B6-244 (b) pakeitimas Nr. 1 ir 2

dalyviui arba laimėjusiam tiekėjui, o jų kaina grindžiama paties tiekėjo pateiktais dokumentais, kyla padidinta rizika, kad kaina nebus patikrinta rinkos sąlygomis.

Vertinant sutarčių keitimus būtina analizuoti ne tik tai, ar procentinė pakeitimų vertė formaliai telpa į VPĮ 89 straipsnyje nustatytas ribas, bet ir tai, ar pakeitimas nepakeitė sutarties ekonominės pusiausvyros tiekėjo naudai, ar jis neturėjo įtakos pradinei pasiūlymų eilei, ar jo poreikis tikrai buvo objektyviai nenumatomas ir ar pakeitimu nebuvo sudarytos sąlygos išvengti konkurencijos. Analizuoti atvejai rodo, kad kai kuriose sutartyse būtent šie klausimai liko nepakankamai atsakyti.

Atskirai pasisakytina apie Šilalės rajono savivaldybės pirkimų praktiką keičiant viešojo pirkimo sutartis. Pastebėta, jog šioje savivaldybėje sutarčių pakeitimai, įvykdžius viešųjų pirkimų procedūras, yra itin dažni. Skaičiuojant laikotarpį nuo 2023 m. sausio 1 d. iki 2026 m. birželio 1 d., pagal CVPP IS sutarčių posistemės duomenis⁶³, savivaldybė atliko **net 206** sutarčių pakeitimus. Palyginimui, 3 kitose pagal gyventojų skaičių panašiose savivaldybėse, tokių pakeitimų atliekama ženkliai mažiau: Akmenės rajono savivaldybėje – 92, Pasvalio rajono savivaldybėje – 67, Kelmės rajono savivaldybėje – 1. Toje pačioje Šilutės rajono savivaldybėje atlikti tik 33 sutarčių pakeitimai.

Šių aplinkybių visuma leidžia konstatuoti, kad Šilalės rajono savivaldybės pirkimuose sutarčių keitimas jų galiojimo metu galėjo kelti reikšmingą korupcijos riziką. Ji pasireiškė tuo, kad pradinio pirkimo metu tiekėjai konkuravo pagal vieną kainą ir darbų apimtį, tačiau sutarties vykdymo metu ši darbų apimtis ir kaina buvo keičiama, dažniausiai laimėjusio tiekėjo naudai ir be pakartotinės konkurencijos. Tai sudaro prielaidas iškreipti pradinį konkurencinį rezultatą, sumažinti racionalaus lėšų naudojimo kontrolę ir sudaryti palankesnes sąlygas tiekėjams, kurie geriau žinojo objekto faktinę būklę, pirkimo dokumentų spragas ar galimus būsimus pakeitimus.

Apibendrinant, analizuotuose pirkimuose nustatyti keli pagrindiniai sutarčių keitimo korupcijos rizikos požymiai: mažiausią kainą pasiūlęs tiekėjas po sutarties pakeitimų sumažina pasiūlytos kainos pranašumą; papildomi darbai skiriami tam pačiam tiekėjui be atskiro konkurso; pakeitimai grindžiami paties rangovo dokumentais; pakeitimų priežastys kyla iš pirkimo dokumentų neapibrėžtumo, o ne iš objektyviai nenumatytų aplinkybių. Šių aplinkybių visuma savaime nesuponuoja jų neteisėtumo, tačiau pakeitimų gausa, jų pasikartojantis pobūdis, poveikis pradinei kainai kelia korupcijos pasireiškimo tikimybę.

PASTABA: Šilalės rajono savivaldybės dalyje pirkimų sudarytos sutartys buvo keičiamos didinant sutarties vertę, įtraukiant papildomus darbus, keičiant darbų apimtį, atsisakant dalies darbų arba pratęsiant terminus. Nors tokie pakeitimai savaime nėra draudžiami, jų dažnumas, pobūdis ir poveikis pradinei pasiūlymų eilei antikorupciniu požiūriu laikytini ydingais. Tai kelia korupcijos

⁶³ Prieiga internete: https://eviesiejipirkimai.lt/index.php?option=com_vptpublic&task=sutartys

riziką, jog viešojo pirkimo sutarties keitimai jos vykdymo metu gali būti naudojami kaip būdas suteikti papildomą ekonominę naudą laimėjusiam tiekėjui, išvengti pakartotinių pirkimo procedūrų, iškreipti pradinį pirkimo rezultatą ir sumažinti racionalaus savivaldybės lėšų naudojimo kontrolę, gali indikuoti apie susitarimus su tiekėju. Ši rizika ypač aktuali tais atvejais, kai sutarties keitimų priežastys kyla ne dėl objektyviai nenumatytų aplinkybių, o dėl nepakankamai tiksliai suplanuoto pirkimo objekto, neaiškių techninių sprendinių ar neįvertintų darbų apimčių.

PASIŪLYMAI:

Šilalės rajono savivaldybei

Užtikrinti viešojo pirkimo sutarčių keitimo praktikos atitiktį galiojančiam teisiniam reglamentavimui:

- 1. Visais atvejais pagrįsti ar keitimo poreikis kilo dėl objektyviai nenumatytų aplinkybių, ar dėl pirkimo dokumentų, techninio projekto, darbų kiekių ar planavimo trūkumų.*
- 2. Jeigu pakeitimas panaikina ar reikšmingai sumažina laimėtojo pradinę kainos ar kitų sąlygų pranašumą, tokį pakeitimą papildomai derinti su viešųjų pirkimų kontrolę vykdančiu asmeniu ar padaliniu.*
- 3. Prieš tvirtinant sutarties vertės, darbų apimties ar kitų esminių sąlygų pakeitimą, įvertinti, ar toks pakeitimas nebūtų galėjęs turėti įtakos tiekėjų pasiūlymams, pasiūlyimų eilei ar laimėtojo nustatymui.*
- 4. Nustatyti vidaus teisiniame reglamentavime, kad sutarties keitimas negalėtų būti taikomas tais atvejais, kai papildomų darbų, apimties ar techninių sprendinių poreikis galėjo ir turėjo būti numatytas rengiant pirkimo dokumentus.*
- 5. Nustatyti vidaus teisiniame reglamentavime, kad pasitarimų protokoluose, kuriais grindžiami sutarties pakeitimai, būtų aiškiai fiksuojama ne tik rangovo pozicija ar pateikiami dokumentai, bet ir savivaldybės, techninio priežiūrėtojo ar projekto vykdymo priežiūros atstovo vertinimas dėl pakeitimo būtinumo, nenumatomumo, kainos pagrįstumo ir poveikio sutarties rezultatui ir kt.*

3.7. Tiekėjai pateikia pasiūlymus, kurie iš esmės sutampa su perkančiosios organizacijos nustatyta maksimalia pirkimo kaina (kita antikorupcinė pastaba)

Kaip minėta, pagal Viešųjų pirkimų įstatymą vykdydama pirkimus perkančioji organizacija privalo laikytis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų, taip pat siekti, kad prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai. Šie principai reiškia, kad pirkimo procedūros turi būti organizuojamos taip,

kad visi tiekėjai turėtų vienodas galimybes dalyvauti pirkime, nebūtų sudaromos palankesnės sąlygos konkrečiam tiekėjui, o perkančiosios organizacijos sprendimai būtų pagrįsti, objektyvūs ir patikrinami.

Viešųjų pirkimų įstatyme nėra nustatytos bendros pareigos perkančiajai organizacijai pirkimo dokumentuose atskleisti pirkimui skirtą lėšų sumą ar maksimalią perkančiajai organizacijai priimtina kainą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas⁶⁴ yra išaiškinęs, kad skaidrumo principo laikymasis savaime nereiškia pareigos pirkimo dokumentuose atskleisti pirkimui skiriamų lėšų sumą. Toks teisinis aiškinimas grindžiamas tuo, kad pirkimui skirtos maksimalios sumos atskleidimas ne visais atvejais yra naudingas perkančiajai organizacijai – tam tikrais atvejais tai gali paskatinti tiekėjus orientotis ne į realią rinkos kainą, o į maksimalią perkančiajai organizacijai priimtina kainą. Tokiu atveju gali būti sudaromos prielaidos perkančiajai organizacijai nenaudingam ir neracionaliam lėšų panaudojimui. Ši suma yra reikšminga pasiūlymų vertinimui ir pirkimo baigčiai, nes tiekėjo pasiūlyta kaina, viršijanti pirkimui skirtas lėšas, gali būti pagrindas atmesti pasiūlymą kaip perkančiajai organizacijai nepriimtina.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog pirkimui skirtos lėšų sumos neviešinimas yra viena iš priemonių, galinčių padėti užtikrinti racionalų lėšų panaudojimą. Kai maksimali pirkimo kaina ar pirkimo biudžetas nėra nurodomi pirkimo dokumentuose, tiekėjai pasiūlymo kainą turėtų formuoti pagal rinkos sąlygas, savo sąnaudas ir siekį laimėti pirkimą, o ne pagal informaciją apie tai, kokią didžiausią sumą yra numčiusi mokėti perkančioji organizacija. Todėl situacija, kai tiekėjo pasiūlyta arba laimėjusi kaina yra lygi ar itin artima neviešintam pirkimo biudžetui, antikorupciniu požiūriu kelia korupcijos riziką, nes gali rodyti, kad tiekėjas galėjo turėti viešai neskelbtą informaciją apie pirkimui skirtas lėšas arba kad pasiūlymo kaina buvo derinama prie šios sumos.

Vertinant KRA metu Savivaldybių pateiktus dokumentus, nustatyta, jog dalyje pirkimų egzistuoja atvejai, kai tiekėjų pasiūlytos kainos sudarė nuo 94,0 iki 100,0 proc. neviešinto pirkimo biudžeto. Ši rizika ypač išryškėja tais atvejais, kai pirkime dalyvavo vienintelis tiekėjas arba kai faktiškai nebuvo realios kainų konkurencijos. Pavyzdžiui:

Šilalės rajono savivaldybės pirkimai

<i>Pirkimas</i>	<i>Objektas / būdas</i>	<i>Biudžetas, Eur su PVM</i>	<i>Tiekėjas ir kaina, Eur su PVM</i>	<i>Santykis</i>	<i>Pasiūl. sk.</i>
1463618 (3 dalis - med. atliekų aparatas)	Med. įranga (tarpt. konkursas)	107 690,00 Eur	UAB „Asanmeda“ - 107 690,00 Eur	100,0 %	1
2244118 (sausos druskos generatorius)	Med. įranga (tarpt. konkursas)	14 600,01 Eur	UAB „Meda LT“ - 14 400,00 Eur	98,6 %	1

⁶⁴ 2012 m. balandžio 11 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas byloje Nr. 3K-3-158/2012.

723934 (gatvės kapitalinis remontas)	Statyba (supapr. atviras konk.)	420 000,00 Eur	AB „Eurovia Lietuva“ - 412 061,98 Eur	98,1 %	keli
723934 (II vietos pasiūlymas)	Statyba	420 000,00 Eur	UAB „Kvėdarsta“ - 417 000,00 Eur	99,3 %	keli
2658754 (rekonstrukcija)	Statyba (supapr. atviras konk.)	820 000,00 Eur	UAB „Šilalės statyba“ - 789 998,74 Eur	96,3 %	keli

Šilutės rajono savivaldybės pirkimai

<i>Pirkimas</i>	<i>Objektas / būdas</i>	<i>Biudžetas, Eur su PVM</i>	<i>Tiekėjas ir kaina, Eur su PVM</i>	<i>Santykis</i>	<i>Pasiūl. sk.</i>
3096532 (elektriniai M3 mokykliniai autobusai)	Prekės (tarpt. konkursas)	715 000,00 Eur	UAB „Jogis“ - 714 674,40 Eur	99,95 %	1
5824207 (Švėkšnos sinagogos kap. remontas)	Statyba (supapr. atviras konk.)	400 000,00 Eur	UAB „Žibai“ - 394 944,00 Eur	98,7 %	1
726342 (M3 tarp miestiniai mokykliniai autobusai)	Prekės (tarpt. konkursas)	280 000,00 Eur	UAB „Verslo alėja“ - 273 460,00 Eur	97,7 %	1
5855613 (Rusnės kultūros namų rekonstrukcija)	Statyba (supapr. atviras konk.)	200 000,00 Eur	UAB „Stamela“ - 187 990,98 Eur	94,0 %	1
650742 (stadiono vakarinės pusės darbai)	Statyba (supapr. atviras konk.)	1 922 100,00 Eur	UAB „Stamela“ - 1 791 531,59 Eur	93,2 %	keli

Tokia artima pasiūlymų atitiktis ties neviešinto biudžeto riba, ypač vieno tiekėjo pirkimuose, manytina yra antikorupciniu požiūriu reikšminga. Akivaizdu, jog tiekėjas, būdamas rinkos dalyvis, turi žinoti savo sąnaudas, rinkos kainas ir kitas sąlygas, kurių pagalba gali būti konkurencingas pirkimų procesuose, todėl vien tai, kad pasiūlyta kaina yra artima pirkimo biudžetui, be jokios abejonės savaime neįrodo neteisėtų šių procesų dalyvių veiksmų. Kita vertus, kai pirkime dalyvauja tik vienas tiekėjas, pirkimo biudžetas nėra viešinamas, o pasiūlymo kaina beveik sutampa su šia neviešinta suma, tokia situacija pagrįstai kelia rizikas dėl perkančiosios organizacijos bei tiekėjų susitarimų. Šių aplinkybių visuma kelia korupcijos pasireiškimo tikimybę, kadangi reikiamos prekės / paslaugos gali būti įsigyjamos brangiau nei įprastinė rinkos kaina, kurią mokėtų bet koks kitas juridinis asmuo (perkančioji organizacija).

KRA atlikimo metu, Šilutės rajono savivaldybė nurodė, jog vien tiekėjo pasiūlymo kainos artumas planuotai maksimaliai pirkimo vertei savaime nepatvirtina neviešos informacijos perdavimo tiekėjui ar neteisėto susitarimo. Tokiam vertinimui būtina įvertinti konkretaus pirkimo aplinkybes, įskaitant informaciją, kuri iki pasiūlymų pateikimo buvo viešai prieinama rinkos dalyviams. Vykdamas konkrečius pirkimus, jie susiejami su perkančiosios organizacijos paviešinta suvestine, todėl tiekėjai turi galimybę susipažinti su perkančiosios organizacijos pirkimui skirta lėšų suma suvestinėje. Taip pat, labai dažnai tiekėjai pirkimo vykdymo metu teikia užklausas dėl maksimalios pirkimui skirtos lėšų sumos, tokiu atveju perkančioji organizacija ją skelbia visiems suinteresuotiems pirkimo dalyviams.

STT pažymi, jog KRA nėra teigiama, kad vien tiekėjo pasiūlytos kainos artumas maksimaliai pirkimui skirtai lėšų sumai savaime įrodo neviešos informacijos perdavimą ar neteisėtą susitarimą. Priešingai, išvadoje aiškiai pažymėta, kad tokia aplinkybė savaime neteisėtų veiksmų nepatvirtina. Taip pat, Savivaldybės argumentai dėl galimybės tiekėjams su pirkimui skirta suma susipažinti viešojo pirkimų suvestinėje ar ją sužinoti pirkimo procedūrų metu nėra susiję su KRA vertintų konkrečių pirkimų faktinėmis aplinkybėmis. KRA metu nustatyta, kad nurodytuose pirkimuose maksimali pirkimui skirta lėšų suma iki pasiūlymų pateikimo viešai paskelbta nebuvo. Taip pat nenustatyta, kad šių konkrečių pirkimų metu, tiekėjams pateikus paklausimus, tokia informacija būtų buvusi paviešinta visiems suinteresuotiems dalyviams. Savivaldybės pateikta informacija apie kitais atvejais taikomą bendrą praktiką šių konkrečių faktinių aplinkybių nepaneigia.

PASTABA: Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse nustatyta atvejų, kai tiekėjų pateiktos pasiūlymų kainos iš esmės sutapo arba buvo itin artimos perkančiosios organizacijos nustatytai, tačiau pirkimo dokumentuose neviešintai maksimaliai pirkimo kainai. Situacijos, kai vienintelis tiekėjas arba keli tiekėjai pateikia pasiūlymus, artimus neviešintai maksimaliai pirkimo kainai, antikorupciniu požiūriu laikytinos ydingomis, nes kelia pagrįstų abejonių, ar pasiūlymo kaina buvo nustatyta pagal realias rinkos sąlygas, o tai kelia neteisėtų susitarimų rizikas.

PASIŪLYMAI

Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei

Užtikrinti perkančiosios organizacijos vidinės informacijos kontrolę:

Įtvirtinti ir vykdyti papildomas viešųjų pirkimų procedūrų (neplaninės) kontrolės priemones ir nustčius atvejus, kuomet tiekėjų pasiūlymai sutampa (beveik sutampa) su neskelbiama pirkimo verte, atlikti tokio pirkimo procedūrų vertinimą bei pagal nustatytas aplinkybes, imtis galimų priemonių pirkimų skaidrumui užtikrinti.

3.8. Pasiūlymų vertinimo kokybės kriterijų neapibrėžtumo, perteklinio detalumo ir ekspertinio vertinimo diskrecijos keliama korupcijos rizika (kritinė antikorupcinė pastaba)

Pasiūlymų vertinimas yra vienas reikšmingiausių viešojo pirkimo etapų, nes būtent jo metu išrenkamas pirkimo laimėtojas. Kai pasiūlymai vertinami ne vien pagal kainą, bet ir pagal kokybės kriterijus, perkančiajai organizacijai suteikiama platesnė vertinimo diskrecija. Tokia diskrecija nėra savaime ydinga, tačiau antikorupciniu požiūriu kelia riziką tada, kai kokybės kriterijai suformuluojami abstrakčiai, nepakankamai aiškiai arba jų taikymas priklauso nuo subjektyvaus vertintojų (ekspertų) požiūrio.

Viešųjų pirkimų įstatymo 55 straipsnyje nustatyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas gali būti išrenkamas pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Tokiu atveju kokybės kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, aiškūs, patikrinami ir neturi suteikti perkančiajai organizacijai neribotos pasirinkimo laisvės. Šie reikalavimai yra tiesiogiai susiję su viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir proporcingumo principais.

Korupcijos rizika atsiranda tada, kai kokybės kriterijai tampa ne objektyviu pasiūlymų vertinimo rodikliu, o priemone suteikti konkurencinį pranašumą konkrečiam tiekėjui ar gamintojui. Tai gali pasireikšti keliais būdais: kai vertinamos ne objektyviai pamatuojamos savybės, o naudojamos neaiškios sąvokos, tokios kaip „logiškumas“, „realumas“, „detalumas“ ar „išsamumas“; kai balai skiriami už labai specifines technines savybes, galinčias atitikti konkretaus gamintojo įrangą; arba kai ekspertinis vertinimas nėra pakankamai motyvuotas ir dokumentuotas.

Vertinant šiuo aspektu viešųjų pirkimų skaidrumą svarbu analizuoti ne tik tai, ar laimėtojas nustatytas formaliai laikantis procedūrų, bet ir tai, ar kokybės kriterijai buvo pagrįsti, aiškiai aprašyti, objektyviai patikrinami ir proporcingi pirkimo objektui. Taip pat svarbu įvertinti, ar balų skyrimas buvo motyvuotas, ar tiekėjai iš anksto galėjo suprasti, už ką bus skiriami konkretūs balai, ir ar kokybės kriterijai nesudarė nepagrįsto pranašumo vienam tiekėjui ar ribotam tiekėjų ratui. KRA atlikimo metu nustatyta, kad dalyje Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas buvo nustatomas taikant kainos ir kokybės santykio vertinimą, kuriame reikšmingą balų dalį sudarė kokybės kriterijai, vertinami pagal galimai nepakankamai apibrėžtas, vertinamojo pobūdžio sąvokas. Tokia praktika kelia korupcijos riziką, nes kai kokybės kriterijai nėra aiškiai pamatuojami, o jų vertinimas paliekamas ekspertų nuožiūrai, atsiranda galimybė subjektyviu, tačiau formaliai teisėtu vertinimu pagrįsti atitinkamą (galimai ir siekiamą) pirkimo rezultatą.

Analizuotuose pirkimuose dažniausiai buvo taikomi tokie kriterijai kaip „Laiko planavimas“, „Pajėgumų paskirstymo planas“, darbų grafiko pagrįstumas, darbų organizavimo logika, plano išsamumas, grafiko realumas, detalumas ar optimalumas. Šios sąvokos gali būti reikšmingos darbų organizavimo kokybei, tačiau tik tada, kai pirkimo dokumentuose aiškiai

nurodoma, kokie konkretūs duomenys turi būti pateikti, kokie požymiai lemia atitinkamą balą ir kaip perkančioji organizacija patikrins tiekėjų pateiktų planų realumą. Kai to nepadaroma, tiekėjams nėra aišku, kokio turinio pasiūlymas bus vertinamas aukščiausiais balais, o vertintojams paliekama plati diskrecija spręsti, kas laikytina „logišku“, „realiu“, „detaliu“ ar „išsamiu“.

Šilutės miesto stadiono kapitalinio remonto pirkime Nr. 650742⁶⁵, kurį laimėjo UAB „Stamela“, pasiūlymai buvo vertinami pagal kainą, kuriai skirta 70 balų, ir kokybę, kurią sudarė statybos garantijos trukmė – 10 balų, defektų šalinimo terminas – 5 balai, ir „Laiko planavimo“ T3 kriterijus – net 15 balų iš 100. Tiekėjai turėjo pateikti darbų grafiką ir jį pagrindžiančius dokumentus – skaičiavimus, personalo, technikos ir kitus pagrindimus. Tačiau pats T3 vertinimas buvo atliekamas pagal tokias sąvokas kaip grafiko „neaiškumas“, „nelogiškumas“, „nepakankamas realumas“, „detalumas“, „išsamumas“ ir „logiškumas“:

3. Laiko planavimo kriterijaus T₃ vertinimas:

Tiekėjai savo pasiūlymuose turi pateikti darbų vykdymo grafiką ir jo įvykdymą pagrindžiančius dokumentus, kuriuose turi būti pateikti skaičiavimai, planuojamas personalas, technika.

Ekspertinio vertinimo aprašymas	Balai
Nepateiktas darbų įvykdymo grafikas ir jo įvykdymą pagrindžiantys dokumentai. 0 balų skiriama ir tuo atveju, kai rangovas pateikia pavienius dokumentus ar skaičiavimus, išskyrus atvejus, kai iš pavienių dokumentų aiškiai ir nedviprasmiškai galima suprasti darbų vykdymo seką ir (ar) darbams planuojamą personalą ir techniką.	0
Darbų įvykdymo grafikas neišsamus ir (ar) <u>nelogiškas</u> : neišvertinta darbų specifika ir jų atlikimo nurodytu laiku realumas, atsižvelgiant į perkamą objektą (pvz.: lauko gerbūvio darbai arba takų pagrindo sutankinimo ar įrengimo darbai atliekami šaltuoju metų laiku); nepateikti įrodymai (skaičiavimai), pagrindžiantys darbų atlikimą nurodytu laiku; dalies darbų grupių atlikimo terminai sutampa su kitų darbų grupių, kurių įvykdymas realiai įmanomas tik įvykdžius prieš tai esamą darbų eilutę, atlikimo terminu (pvz.: pagrindo tankinimo terminas sutampa su takų dangos įrengimo terminu).	5
Darbų įvykdymo grafikas nepakankamai <u>realus</u> (įmanomas): darbų įvykdymas suplanuotas logiška seka, tačiau neišvertintas atlikimo realumas atsižvelgiant į rangovo nurodomus pajėgumus, pvz.: neoptimaliai įvertintas darbų vykdymo efektyvumas atsižvelgiant į turimo personalo ir technikos resursus, t. y. darbų vykdymo grafike nurodyta darbų eilutės įvykdymo apimtis tam tikru laikotarpiu labai didelė palyginus su tam tikram darbui atlikti reikalingu rangovo/ūkio subjekto personalo skaičiumi ir technika.	10
Darbų įvykdymo grafikas yra detalus, išsamus ir logiškas: pateikti visi reikalingi skaičiavimai ir darbų vykdymo seką įrodantys dokumentai, įvertinta darbų specifika, efektyviai suplanuoti darbų procesai, personalas ir technika.	15

Subkriterijaus balas (T₃) apskaičiuojamas pagal ekspertų vertinimo vidurkį.

Ištrauka iš atviro konkurso (supaprastinto) sąlygų (3 punktas)

Šio kriterijaus keliama korupcijos riziką, manytina, patvirtina ne tik KRA metu nustatytos aplinkybės, bet ir tai, kad jis buvo ginčytas. Kitas tiekėjas dėl T3 kriterijaus kreipėsi į teismą, civilinėje byloje Nr. e2-557-618/2023 buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, o Viešųjų pirkimų tarnyba pateikė minėtoje civilinėje byloje išvadą, kurioje konstatavo, kad ekspertinio vertinimo aprašyme dominuoja vertinamojo pobūdžio sąvokos ir dėl to kyla abejonių dėl kriterijaus detalumo bei tikslumo. Taigi šiuo atveju subjektyvaus kriterijaus problema nebuvo hipotetinė. Ypač

⁶⁵ Prieiga internete: https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt/app/rfq/publicpurchase_docs.asp?PID=689170

reikšminga aplinkybė yra tai, kad pirkime Nr. 650742 T3 kriterijų ekspertiniu būdu vertino trys Šilutės rajono savivaldybės administracijos Ūkio skyriaus specialistai, t. y. perkančiajai organizacijai pavaldūs asmenys. Visi trys ekspertai UAB „Stamela“ skyrė maksimalų 15 balų įvertinimą. Pažymėtina ir tai, kad pačiose anketose **nėra absoliučiai jokių argumentų**, kodėl šiam tiekėjui yra skiriamas maksimalus balas:

TIEKĖJŲ PASIŪLYMŲ EKSPERTINIO VERTINIMO ANKETA

Pirkimas – atviras konkursas (supaprastintas) „Šilutės miesto stadiono vakarinės pusės futbolo aikštės kapitalinio remonto, žiūrovų tribūnų statybos, bėgimo takų ir lengvosios atletikos sektoriaus bei teniso aikštelės remonto, infrastruktūros įrengimo darbai“, pirkimo Nr. 650742.

Pirkimą vykdo – perkančiosios organizacijos vardu Šilutės rajono savivaldybės administracijos centrinė perkančioji organizacija.

Vertinamas objektas – vertinami viešajam pirkimui „Šilutės miesto stadiono vakarinės pusės futbolo aikštės kapitalinio remonto, žiūrovų tribūnų statybos, bėgimo takų ir lengvosios atletikos sektoriaus bei teniso aikštelės remonto, infrastruktūros įrengimo darbai“ dalyvių pateikti pasiūlymų techniniai duomenys, kuriuose pateikta skelbtame konkurse reikalauta informacija, apibūdinanti ir pagrindžianti siūlomus darbus bei siūlomų kokybės kriterijaus „Laiko planavimas“ – T₃ charakteristikas.

(techninio pasiūlymo pavadinimas)

Ekspertinio įvertinimo data – 2023 m. 06-16 d.*

Tiekėjo UAB „Stamela“ * pasiūlymo techninių duomenų įvertinimas:
(nurodyti vertinamo pasiūlymo tiekėjo pavadinimą)

Vertinimo kriterijus		Kriterijaus parametrų reikšmės balais
Šilutės miesto stadiono vakarinės pusės futbolo aikštės kapitalinio remonto, žiūrovų tribūnų statybos, bėgimo takų ir lengvosios atletikos sektoriaus bei teniso aikštelės remonto, infrastruktūros įrengimo darbai		
1.	Laiko planavimo kriterijaus T ₃	15

Ekspertas (parašas) (vardas, pavardė)

Kai subjektyvus kriterijus turi didelę reikšmę, o jo reikšmė vertinama ne nepriklausomų ekspertų, o pačios perkančiosios organizacijos darbuotojų ir maksimalus balas skiriamas be jokių argumentų konkrečiam tiekėjui, kurio laimėjimai savivaldybės pirkimuose vertinami kaip pasikartojantys (žr. šios KRA išvados 3.3 skyrių), kyla pagrįsta rizika, kad ekspertinė diskrecija galėjo kelti korupcijos pasireiškimą tikimybę ir turėti įtakos galutiniam pirkimo rezultatui.

Panašios rizikos nustatytos ir Šilutės Laisvės kvartalo sutvarkymo darbų pirkime Nr. 829656, kurį taip pat laimėjo UAB „Stamela“. Šiame pirkime pasiūlymai vertinti pagal kainą, kuriai skirta 70 balų, ir kokybę: „Pajėgumų paskirstymo planui“ T1 skirta 20 balų, o sutrumpintam darbų

terminui T2 – 10 balų⁶⁶. T1 kriterijus apėmė darbų etapų, trukmių, darbų frontų perėmimo, gyventojų informavimo, specialistų komandos, mechanizmų, lokaliųjų sąmatų ir subtiekjų apimčių vertinimą⁶⁷. Taigi, tokios T1 kriterijaus reikšmės suteikia pranašumą tiekėjui, kuris turi didelių organizacinių pajėgumų, patirties. Šiame pirkime UAB „Stamela“ už T1 kriterijų gavo maksimalų 20 balų įvertinimą, o keli žemesnę kainą pateikę tiekėjai už šį kriterijų gavo 0 arba 6 balus. Kadangi daugiausiai balų surinkęs tiekėjas vėliau buvo pašalintas nepateikęs reikiamų dokumentų, **UAB „Stamela“ liko daugiausiai balų surinkusiu dalyviu.**

Pažymėtina, jog šio pirkimo procedūrų metu, tiekėjai aktyviai ginčijo bei kėlė klausimus dėl T1 kriterijaus. Tiekėjams kilo neaiškumų, už ką konkrečiai bus skiriami balai, kaip bus vertinamas pajėgumų paskirstymo planas, ar bus vertinamas tik informacijos pateikimo faktas, ar jos turinys, taip pat ar tiekėjas, turintis daugiau specialistų, mechanizmų ar (ne)pasitelkiantis subtiekjus, įgis pranašumą. Tiekėjai taip pat kėlė klausimą, ar tokie kriterijaus elementai kaip specialistų komanda, kvalifikacija, mechanizmai, lokaliųjų sąmatų detalumas ir subtiekjų apimtys nėra pertekliniai arba nesidubliuoja su kvalifikacijos reikalavimais. Tai rodo, kad rinkos dalyviams T1 kriterijaus taikymas nebuvo pakankamai aiškus ir suprantamas.

Papildomą riziką sudarė pirkimo sąlygose įtvirtinta taisyklė, kad už nepateiktą arba nepilnai pateiktą informaciją pagal T1 kriterijų tiekėjui skiriama 0 balų ir tokios informacijos neleidžiama tikslinti. Tokia taisyklė, atsižvelgiant į T1 kriterijaus 20 balų reikšmę, galėjo lemti neproporcingai dideles pasekmes tiekėjams net dėl formalių ar skirtingo pirkimo sąlygų supratimo nulemtų trūkumų. Kitaip tariant, net nedidelis plano neišsamumas galėjo lemti reikšmingą balų praradimą, nors tai nebūtinai reiškė, kad tiekėjas realiai būtų nepajėgus tinkamai ir kokybiškai atlikti darbus.

Pasiūlymų vertinimo rezultatai rodo, kad UAB „Stamela“ pagal pasiūlytą kainą buvo **tik 7 vietoje iš 8 tiekėjų**. Jos pasiūlyta kaina sudarė 2 275 374,05 Eur su PVM ir buvo 405 477,98 Eur didesnė už mažiausią kainą, kurią pasiūlė daugiausiai balų surinkęs, tačiau vėliau nelaimėjęs tiekėjas.

Nepaisant to, UAB „Stamela“ gavo reikšmingą pranašumą dėl kokybės kriterijų, ypač T1 „Pajėgumų paskirstymo plano“. UAB „Stamela“ už T1 kriterijų gavo maksimalų 20 balų įvertinimą, taip pat pasiūlė minimalų 68 savaičių darbų atlikimo terminą pagal T2 kriterijų. Tuo tarpu dalis mažesnę kainą pasiūliusių tiekėjų už T1 kriterijų gavo 0 arba 6 balus. Dėl šios priežasties kokybės balai iš esmės kompensavo UAB „Stamela“ aukštesnę kainą ir leido šiam tiekėjui užimti aukštesnę vietą galutinėje ekonomiškai naudingiausių pasiūlymų eilėje.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad UAB „Stamela“ įgijo konkurencinį pranašumą ne dėl pasiūlytos kainos, bet dėl pirkimo sąlygose nustatytų vertinimo kriterijų. Formaliu požiūriu T1 kriterijus buvo taikomas visiems tiekėjams vienodai, tačiau jo didelė lyginamoji reikšmė, plati ir iš

⁶⁶ Pirkimo Nr. 829656 *Pasiūlymų vertinimo kriterijų ir sąlygų* 3 punktas.

⁶⁷ Pirkimo Nr. 829656 *Pasiūlymų vertinimo kriterijų ir sąlygų* 5.1. punktas.

dalies su tiekėjo pajėgumais susijusi apimtis, nepakankamai aiškos vertinimo ribos bei draudimas tikslinti nepilnai pateiktą informaciją sudarė prielaidas, kad pirkimo rezultatą gali lemti ne objektyviai geriausias kainos ir kokybės santykis, o tiekėjo gebėjimas pateikti formaliai išsamiausią planą. Tokia situacija didina korupcijos riziką, nes sudaro galimybes per vertinimo kriterijų turinį ir jų taikymo taisykles reikšmingai paveikti tiekėjų galutinę pasiūlymų eilę.

Manytina, kita reikšminga aplinkybė yra ta, jog pagal šio pirkimo specialiųjų sąlygų 2.1.1 punktą, pirkime nurodytus darbus reikėjo atlikti pagal UAB „Nemuno deltas projektai“ parengtą techninį darbo projektą „Šilutės miesto Laisvės alėjos ir Laisvės daugiabučių gyvenamųjų namų automobilių stovėjimo aikštelių rekonstravimo projektas“. Kaip minėta anksčiau, **šio techninio projekto rengėjo vienintelis akcininkas yra UAB „Stamela“ – šio pirkimo laimėtojas.**

Šakūnėlių polderio rekonstravimo pirkime Nr. 698751, kurį taip pat laimėjo UAB „Stamela“, kainai buvo skirta 71 balas, o kokybės dalį sudarė statybos vadovo patirtis – 10 balų, garantija – 5 balai, defektų šalinimas – 5 balai ir „Laiko planavimas“ P4 – 9 balai. P4 kriterijus buvo vertinamas ekspertiniu būdu pagal 0, 3, 6 ir 9 balų skalę, priklausomai nuo grafiko ir pagrindžiančių dokumentų „realumo“ bei „pagrįstumo“:

4. Kokybės P kriterijaus balas P4 apskaičiuojamas:

Laiko planavimas	Tiekėjai savo pasiūlymuose turi pateikti darbų vykdymo grafiką (be kainų) ir jo įvykdymą pagrindžiančius dokumentus, kuriuose turi būti pateikti skaičiavimai, planuojamas personalas, technika. Skaičiavimus pagrindžiančių dokumentų apimtis nėra ribojama ir pateiktų skaičiavimus pagrindžiančių dokumentų skaičius nedaro įtakos vertinimo balui, tačiau apimtis turi būti pakankama darbų vykdymo grafiko sudarymui pagrįsti.										
	Vertinimo metodika:										
	<table><tr><th>Ekspertinio vertinimo aprašymas</th><th>Balai</th></tr><tr><td>Nepateiktas darbų įvykdymo grafikas ir jo įvykdymą pagrindžiantys dokumentai. 0 balų skiriama ir tuo atveju, kai rangovas pateikia pavienius dokumentus ar skaičiavimus, išskyrus atvejus, kai iš pavienių dokumentų aiškiai ir nedviprasmiškai galima suprasti darbų vykdymo seką ir (ar) darbams planuojamą personalą ir techniką.</td><td>0</td></tr><tr><td>Darbų įvykdymo grafikas neišsamus ir (ar) nelogiškas: neįvertinta darbų specifiška ir jų atlikimo nurodytu laiku realumas, atsižvelgiant į perkamą objektą; nepateikti įrodymai (skaičiavimai), pagrindžiantys darbų atlikimą nurodytu laiku; dalies darbų grupių atlikimo terminai sutampa su kitų darbų grupių, kurių įvykdymas realiai įmanomas tik įvykdžius prieš tai esamą darbų eilutę, atlikimo terminu.</td><td>3</td></tr><tr><td>Darbų įvykdymo grafikas nepakankamai realus (įmanomas): darbų įvykdymas suplanuotas logiška seka (nepažeidžiami technologiniai procesai), tačiau neįvertintas atlikimo realumas atsižvelgiant į rangovo nurodomus pajėgumus, pvz.: neoptimaliai įvertintas darbų vykdymo efektyvumas (numatytas darbų atlikimas viršija tam darbui taikomą laiko normą) atsižvelgiant į turimo personalo ir technikos resursus, t. y. darbų vykdymo grafike nurodyta darbų eilutės įvykdymo apimtis tam tikru laikotarpiu labai didelė palyginus su tam tikram darbui atlikti reikalingu rangovo/ūkio subjekto personalo skaičiumi ir technika.</td><td>6</td></tr><tr><td>Darbų įvykdymo grafikas yra detalus, išsamus ir logiškas: pateikti visi reikalingi skaičiavimai ir darbų vykdymo seką įrodantys dokumentai, įvertinta darbų specifiška, nepažeidžiami technologiniai procesai, efektyviai suplanuoti darbų procesai (numatytas darbų atlikimas neviršija tam darbui taikomos laiko normos), personalas ir technika.</td><td>9</td></tr></table>	Ekspertinio vertinimo aprašymas	Balai	Nepateiktas darbų įvykdymo grafikas ir jo įvykdymą pagrindžiantys dokumentai. 0 balų skiriama ir tuo atveju, kai rangovas pateikia pavienius dokumentus ar skaičiavimus, išskyrus atvejus, kai iš pavienių dokumentų aiškiai ir nedviprasmiškai galima suprasti darbų vykdymo seką ir (ar) darbams planuojamą personalą ir techniką.	0	Darbų įvykdymo grafikas neišsamus ir (ar) nelogiškas: neįvertinta darbų specifiška ir jų atlikimo nurodytu laiku realumas, atsižvelgiant į perkamą objektą; nepateikti įrodymai (skaičiavimai), pagrindžiantys darbų atlikimą nurodytu laiku; dalies darbų grupių atlikimo terminai sutampa su kitų darbų grupių, kurių įvykdymas realiai įmanomas tik įvykdžius prieš tai esamą darbų eilutę, atlikimo terminu.	3	Darbų įvykdymo grafikas nepakankamai realus (įmanomas): darbų įvykdymas suplanuotas logiška seka (nepažeidžiami technologiniai procesai), tačiau neįvertintas atlikimo realumas atsižvelgiant į rangovo nurodomus pajėgumus, pvz.: neoptimaliai įvertintas darbų vykdymo efektyvumas (numatytas darbų atlikimas viršija tam darbui taikomą laiko normą) atsižvelgiant į turimo personalo ir technikos resursus, t. y. darbų vykdymo grafike nurodyta darbų eilutės įvykdymo apimtis tam tikru laikotarpiu labai didelė palyginus su tam tikram darbui atlikti reikalingu rangovo/ūkio subjekto personalo skaičiumi ir technika.	6	Darbų įvykdymo grafikas yra detalus, išsamus ir logiškas: pateikti visi reikalingi skaičiavimai ir darbų vykdymo seką įrodantys dokumentai, įvertinta darbų specifiška, nepažeidžiami technologiniai procesai, efektyviai suplanuoti darbų procesai (numatytas darbų atlikimas neviršija tam darbui taikomos laiko normos), personalas ir technika.	9
	Ekspertinio vertinimo aprašymas	Balai									
	Nepateiktas darbų įvykdymo grafikas ir jo įvykdymą pagrindžiantys dokumentai. 0 balų skiriama ir tuo atveju, kai rangovas pateikia pavienius dokumentus ar skaičiavimus, išskyrus atvejus, kai iš pavienių dokumentų aiškiai ir nedviprasmiškai galima suprasti darbų vykdymo seką ir (ar) darbams planuojamą personalą ir techniką.	0									
	Darbų įvykdymo grafikas neišsamus ir (ar) nelogiškas: neįvertinta darbų specifiška ir jų atlikimo nurodytu laiku realumas, atsižvelgiant į perkamą objektą; nepateikti įrodymai (skaičiavimai), pagrindžiantys darbų atlikimą nurodytu laiku; dalies darbų grupių atlikimo terminai sutampa su kitų darbų grupių, kurių įvykdymas realiai įmanomas tik įvykdžius prieš tai esamą darbų eilutę, atlikimo terminu.	3									
	Darbų įvykdymo grafikas nepakankamai realus (įmanomas): darbų įvykdymas suplanuotas logiška seka (nepažeidžiami technologiniai procesai), tačiau neįvertintas atlikimo realumas atsižvelgiant į rangovo nurodomus pajėgumus, pvz.: neoptimaliai įvertintas darbų vykdymo efektyvumas (numatytas darbų atlikimas viršija tam darbui taikomą laiko normą) atsižvelgiant į turimo personalo ir technikos resursus, t. y. darbų vykdymo grafike nurodyta darbų eilutės įvykdymo apimtis tam tikru laikotarpiu labai didelė palyginus su tam tikram darbui atlikti reikalingu rangovo/ūkio subjekto personalo skaičiumi ir technika.	6									
Darbų įvykdymo grafikas yra detalus, išsamus ir logiškas: pateikti visi reikalingi skaičiavimai ir darbų vykdymo seką įrodantys dokumentai, įvertinta darbų specifiška, nepažeidžiami technologiniai procesai, efektyviai suplanuoti darbų procesai (numatytas darbų atlikimas neviršija tam darbui taikomos laiko normos), personalas ir technika.	9										
Subkriterijaus balas (P4) apskaičiuojamas pagal ekspertų vertinimo vidurkį.											

Subkriterijaus balas (P4) apskaičiuojamas pagal ekspertų vertinimo vidurkį.

Šio pirkimo tiekėjas - UAB „Šilutės polderiai“, kėlė abejones dėl kriterijaus perteklinio pobūdžio, jo įtakos konkurencijai. Perkančioji organizacija pretenzijos dėl šio kriterijaus netenkino, motyvuodama, kad kriterijus susijęs su darbų organizavimu, tiekėjo pasirengimu laiku įvykdyti sutartį ir pirkimo objekto specifiška. Vis dėlto toks bendro pobūdžio pagrindimas nepašalina rizikos,

jeigu vėlesniame pasiūlymų vertinime nėra detalai dokumentuojama, kokie konkretūs grafiko, personalo, technikos ar skaičiavimų aspektai nulėmė kiekvieno tiekėjo įvertinimą.

Galutiniam vertinime UAB „Stamela“ už P4 kriterijų buvo skirti 8 balai, o UAB „Šilutės polderiai“ – 5 balai. Iš pirkimo dokumentų nėra pakankamai aišku, kokie konkretūs duomenys ar trūkumai lėmė būtent tokį 3 balų skirtumą. Nėra išsamiai palyginta, kuo UAB „Stamela“ pateiktas darbų grafikas buvo realesnis, labiau pagrįstas ar efektyviau suplanuotas nei UAB „Šilutės polderiai“ pateiktas grafikas.

Kartu pažymėtina, kad šiame pirkime P4 kriterijaus balų skirtumas nebuvo lemiamas galutiniam rezultatui, nes UAB „Stamela“ taip pat pasiūlė mažesnę kainą nei UAB „Šilutės polderiai“ ir būtent kainos kriterijus sudarė pagrindinę galutinio balų skirtumo dalį. Vis dėlto tai kelia korupcijos pasireiškimo tikimybę, nes šis kriterijus sudarė galimybę ekspertiniu vertinimu diferencijuoti tiekėjus pagal nepakankamai objektyviai apibrėžtus kriterijus. Kai kriterijaus turinys grindžiamas abstrakčiomis sąvokomis, o individualūs ekspertų vertinimo motyvai nėra išsamiai dokumentuojami, atsiranda rizika, kad tiekėjų pasiūlymai gali būti įvertinti nevienodai, o balų skirtumas gali būti sunkiai patikrinamas ar pagrindžiamas.

Šilutės rajono savivaldybė nurodė, jog šio pirkimo P4 kriterijaus teisėtumas, aiškumas ir atitiktis Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimams buvo teismo ginčo dalykas. Klaipėdos apygardos teismas civilinėje byloje Nr. e2-332-459/2024 dėl minimo pirkimo nustatė, jog Pirkimo sąlygų 7 priedo „Pasiūlymų vertinimo kriterijai ir sąlygos“ 3 p. įtvirtintas pasiūlymų vertinimo kriterijus „Laiko planavimas (Vertinama - laiko planavimas) P4“ ir jo aprašymas yra tikslūs, aiškūs ir nedviprasmiški, užtikrinantys veiksmingą tiekėjų konkurenciją, o pasiūlymų vertinimo kriterijai suformuluoti taip, kad tiekėjų pasiūlymuose pateiktos informacijos atitiktį nustatytiems pasiūlymų vertinimo kriterijams būtų galima patikrinti, taigi visiškai atitinka VPĮ 55 str. 5 d. reikalavimus. Lietuvos apeliacinis teismas civilinėje byloje Nr. e2A-277-370/2024 priimtą sprendimą paliko nepakeistą.

STT pažymi, jog nekvestionuoja šio kriterijaus teisėtumo, tačiau KRA atliekamas vertinimas nėra tapatus teismui pirkimo sąlygų teisėtumo vertinimui. Antikorupciniu požiūriu vertinama ir tai, kaip teisėtas kokybės kriterijus buvo praktiškai taikomas, kokia vertinimo diskrecija suteikta ekspertams ir ar konkrečių balų skyrimo motyvai yra pakankamai aiškiai dokumentuoti ir patikrinami. KRA metu vertintų pirkimo dokumentų turinyje nebuvo pakankamai aišku, kokie konkretūs tiekėjų pateiktų grafikų, personalo, technikos ar kitų pagrindžiančių duomenų skirtumai nulėmė būtent trijų balų vertinimo skirtumą. Todėl KRA keliama rizika siejama ne su P4 kriterijaus neteisėtumu, bet su ekspertinio vertinimo motyvavimo ir jo patikrinamumo pakankamumu. STT nuomone, aplinkybė, kad pats kriterijus teismų pripažintas teisėtu ir pakankamai aiškiu, savaime nepašalina poreikio užtikrinti, kad jo taikymas konkrečių pasiūlymų vertinimo metu būtų nuosekliai ir išsamiai

dokumentuojamas. Būtent nepakankamai atsekamas ekspertinio vertinimo motyvavimas gali sudaryti prielaidas platesnei vertintojų diskrecijai ir dėl to yra reikšmingas korupcijos rizikos požūriū.

Šilalės rajono savivaldybėje ši rizika materializuojasi kitu aspektu. Įvertinus Šilalės rajono savivaldybės administracijos vykdyto **medicininės įrangos pirkimo Nr. 3448489** dokumentus, nustatyta, kad dalyje pirkimo dokumentų buvo taikomi ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai, kurių reikšmė pasiūlymų vertinimui buvo didelė, o kai kurie kokybės kriterijai buvo susieti su **labai konkrečiomis technologinėmis savybėmis, funkcijomis arba jų pavadinimais**. Pirkimo 4 dalyje „Stacionarus rentgeno aparatas“ kainai buvo skirta 60 balų, o kokybės kriterijams – 40 balų. Kokybės balai buvo skiriami už dirbtinio intelekto funkcionalumą, automatinį vaizdų sujungimą, detektoriaus pikselio dydį ir garantinio aptarnavimo laikotarpį. Didžiausias kokybės balų skaičius galėjo būti skiriamas už 15 ir daugiau dirbtinio intelekto nurodomų diagnozių, 5 ir daugiau vaizdų automatinį sujungimą, 124,99 µm arba mažesnę detektoriaus pikselio dydį ir 60 mėnesių arba ilgesnį garantinio aptarnavimo laikotarpį:

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijai ir parametrai	Kriterijaus lyginamasis svoris ekonominio naudingumo įvertinime
1.	Pasiūlymo kaina (P)	$W_{kaina} = 60$
2.	Kokybės kriterijai (Q)	$W_{kokybe} = 40$
2.1.	Dirbtinis intelektas	Nurodo ne daugiau kaip 5 galimas diagnozes
		Nurodo nuo 6 iki 14 galimų diagnozių
		Nurodo 15 ir daugiau galimų diagnozių
2.2.	Automatinis vaizdų sujungimas	Sujungia iki 3 vaizdų į vieną
		Sujungia 4 vaizdus į vieną
		Sujungia 5 ir daugiau vaizdų į vieną
2.3.	Detektoriaus pikselio dydis	150 µm
		Nuo 125 µm iki 149,99 µm
		Nuo 124,99 µm ir mažiau
2.4.	Garantinio aptarnavimo laikotarpis	12 mėn.
		Nuo 12 mėn. iki 23 mėn.
		Nuo 24 mėn. iki 35 mėn.
		Nuo 36 mėn. iki 47 mėn.
		Nuo 48 mėn. iki 59 mėn.
		60 mėn. ir daugiau

Šios vertinimo sąlygos savaime nėra neteisėtos, kadangi kaip minėta pagal VPĮ 55 straipsnio nuostatas, perkančioji organizacija gali vertinti ne tik kainą, bet ir siūlomos įrangos funkcinius bei kokybinius pranašumus. Tačiau korupcijos rizikos požūriū reikšminga tai, kad kokybės kriterijams buvo suteikta didelė (40 proc.) reikšmė, o dalis jų buvo susieta su labai specifinėmis technologinėmis savybėmis. Tokiu atveju kokybės kriterijai gali suteikti konkurencinį pranašumą tam tikrus techninius niuansus turinčiai įrangai. Ši rizika ypač aktuali tais atvejais, kai techninėje specifikacijoje jau yra nustatyti detalūs privalomi reikalavimai, o papildomi kokybės balai skiriami už dar siauresnius arba aukštesnius tų pačių technologinių parametrų lygius.

Pateiktuose pirkimo dokumentuose matyti, jog procedūrų metu tiekėjai kėlė klausimus ir pretenzijas dėl techninių reikalavimų aiškumo, jų tarpusavio suderinamumo ir techninio pagrįstumo.

Tiekėjai atkreipė dėmesį į galimus techninės specifikacijos ir kokybės kriterijų prieštaravimus, įskaitant automatinio vaizdų sujungimo funkcijos vertinimą, detektoriaus judėjimo diapazono suderinamumą su vaizdų sujungimo reikalavimu ir galimas pasekmes paciento apšvitai. Pavyzdžiui, dėl detektoriaus pikselio dydžio buvo nurodyta, kad dokumentuose pateikti skirtingi vertinimo būdai: vienur už 124,99 μm ir mažesnę pikselio dydį numatyti 6 balai, kitur – 2 balai. Tiekėjas prašė patikslinti, kiek balų iš tiesų būtų skiriama. Nors perkančioji organizacija ne visus tiekėjų argumentus pripažino pagrįstais, vėlesnis 4 pirkimo dalies procedūros nutraukimas dėl pirkimo dokumentuose nustatytų klaidų patvirtina, kad techninės specifikacijos ir kokybės kriterijų formuluotės nebuvo pakankamai tikslios. Komisija pati nustatė prieštaravimą dėl *Auto Stitching* (liet. *automatinis vaizdų sujungimas*) funkcijos reikalavimo ir neaiškumą dėl dirbtinio intelekto funkcionalumo privalomumo, todėl konstatavo, kad dėl pirkimo dokumentų klaidų gali būti įsigytas perkančiosios organizacijos poreikių neatitinkantis objektas. Šios aplinkybės sudarė prielaidas tiekėjams skirtingai suprasti pirkimo sąlygas ir galėjo turėti įtakos jų galimybėms pateikti tinkamus, tarpusavyje palyginamus pasiūlymus.

Analogiško pobūdžio rizikos požymių nustatyta ir 5 bei 6 pirkimo dalyse, susijusiose su ultragarso aparatais. 5 pirkimo dalyje kokybės balai buvo skiriami už dirbtinio intelekto pagrindu veikiančią žmogaus nervų struktūrų vaizdavimo programą, konvekcinių daviklio technologiją, nurodant „vieno kristalo“, „Hanafy“ arba „Multi-D“ technologiją, taip pat už „strain elastography“ funkciją. 6 pirkimo dalyje vertinti tokie parametrai kaip maksimalus skenavimo gylis, dinaminis diapazonas, linijinio daviklio technologija, daviklių dažnių diapazonai ir dirbtinio intelekto pagalba veikianti automatinė kairiojo skilvelio išstūmimo frakcijos skaičiavimo funkcija.

Šie kriterijai taip pat gali būti funkcionaliai pagrįsti, tačiau jų naudojimas kelia riziką, kai pirkimo dokumentuose nėra aiškiai parodyta, kad tokios savybės yra būtinos konkrečiam perkančiosios organizacijos poreikiui, o ne tik suteikia pranašumą konkrečiam gamintojo įrenginiui. Rizika didėja, kai kriterijuose vartojami konkretūs technologijų pavadinimai arba funkcijų formuluotės, kurios rinkoje gali būti siejamos su konkrečiais gamintojais, jų patentuotomis funkcijomis, net jei prie jų formaliai nurodoma „arba lygiavertė“.

Atskirai pažymėtina, kad 5 ir 6 pirkimo dalyse buvo gauta po vieną pasiūlymą, o abiejose dalyse laimėtoju pripažinta UAB „Medicinos įranga“. Mažas tiekėjų aktyvumas pats savaime neįrodo pirkimo sąlygų neteisėtumo, tačiau kartu su detaliais technologiniais kriterijais ir tiekėjų pastabomis dėl sąlygų pagrįstumo jis laikytinas korupcijos rizikos požiūriu reikšmingu. Tokia situacija gali rodyti, kad pirkimo sąlygos nepakankamai skatino konkurenciją arba, kad potencialūs tiekėjai galėjo vertinti dalyvavimą kaip neperspektyvų dėl konkrečiai suformuotų techninių ar kokybinių reikalavimų. Kokybės kriterijai ir techninės specifikacijos reikalavimai galėjo būti suformuluoti pernelyg detalai, nepakankamai pagrindžiant jų būtinumą ir proporcingumą. Tokie kriterijai gali

mažinti realią tiekėjų konkurenciją, apsunkinti lygiaverčių sprendimų pasiūlymą ir sudaryti prielaidas palankesnėms sąlygoms konkrečių gamintojų ar tiekėjų siūlomai įrangai.

Apibendrinant šiame skyriuje vertintus pirkimus kaip visumą, matyti keli pasikartojantys subjektyvaus vertinimo rizikos požymiai. Pirmiausia, pirkimo dokumentuose nuosekliai kartojasi nepakankamai apibrėžtos sąvokos: „logiškumas“, „realumas“, „detalumas“, „išsamumas“, „nepakankamai“, „neoptimaliai“. Šios sąvokos, nepapildytos aiškiais ir pamatuojamais požymiais, suteikia vertintojams plačią diskreciją ir riboja tiekėjų galimybes iš anksto suprasti, kaip bus skiriami balai. Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, manytina, kad subjektyvių kokybės kriterijų ir ekspertinės diskrecijos taikymas Šilutės rajono savivaldybės pirkimuose, nustatant itin detalius kokybės kriterijus, kurių tarpusavio suderinamumas iš turimų duomenų galimai nėra pakankamai aiškus, galėjo mažinti sprendimų objektyvumą ir didinti korupcijos rizikos pasireiškimo tikimybę. Ši rizika pasireiškė ne vien tuo, kad buvo taikomi kokybės kriterijai, bet tuo, kad dalis jų nebuvo pakankamai aiškiai ir objektyviai apibrėžti, turėjo reikšmingą „svorį“ galutiniam rezultatui, buvo vertinami perkančiajai organizacijai pavaldžių asmenų, sukėlė tiekėjų ginčus ir kai kuriais atvejais lėmė maksimalų balų skyrimą tam pačiam, savivaldybės pirkimuose pasikartojančiam tiekėjui ar pirkimo procedūrų nutraukimą. Visa tai kelia korupcijos pasireiškimo tikimybę dėl „sutartų“ pirkimų, kitų neteisėtų perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susitarimų ir kt.

PASTABA: Dalyje pirkimų ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas buvo nustatomas taikant kainos ir kokybės santykio kriterijus, kurių dalis buvo nepakankamai aiškiai apibrėžti, sunkiai patikrinami arba priklausė nuo plačios vertintojų diskrecijos. Tokia praktika riboja tiekėjų galimybes iš anksto suprasti, kokio turinio pasiūlymas bus įvertintas aukščiausiai, o vertintojams suteikia plačią subjektyvaus vertinimo diskreciją. Nustatyta, kad kai kuriuose pirkimuose kokybės kriterijams buvo suteikta reikšminga įtaka galutiniam rezultatui, o maksimalūs arba aukštesni balai buvo skirti savivaldybės pirkimuose pasikartojantiems tiekėjams. Kituose pirkimuose itin tikslių kokybės kriterijų, kurių suderinamumas kvestionuotinas, taikymas lėmė nutrauktas pirkimo procedūras. Šių aplinkybių visuma leidžia konstatuoti, kad tai kelia korupcijos riziką, kadangi subjektyvūs kokybės kriterijai ir nepakankamai kontroliuojama, ekspertinė diskrecija gali būti naudojami kaip priemonė formaliai pagrįsti iš anksto palankų pirkimo rezultatą, suteikti pranašumą konkrečiam tiekėjui.

PASIŪLYMAI

Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei

Įteisinti privalomą kokybės kriterijų pagrindimą:

1. Pakeisti viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus, nustatant, kad kiekvienas kokybės kriterijus būtų raštu pagrindžiamas prieš paskelbiant pirkimą.

2. Nustatyti, kad prieš skelbiant pirkimą būtų tikrinama, ar kokybės kriterijai yra aiškūs, objektyviai patikrinami, susiję su pirkimo objektu ir nesuteikia neribotos vertinimo diskrecijos.

3. Nustatyti, kad subjektyviai vertinamų kokybės kriterijų svoris būtų ribojamas ir negalėtų turėti lemiamos įtakos pirkimo rezultatui, jeigu kriterijai nėra objektyviai pamatuojami.

4. Nustatyti, kad maksimalus balas už kokybės kriterijų gali būti skiriamas tik pateikus išsamų motyvavimą, kodėl tiekėjo pasiūlymas visiškai atitinka aukščiausio įvertinimo požymius ir kuo jis pranašesnis už kitų tiekėjų pasiūlymus.

5. Prioritetą teikti objektyviems rodikliams, kuriuos galima patikrinti dokumentais, skaičiavimais, sertifikatais, techniniais duomenimis ar kitais įrodymais.

6. Tais atvejais, kai kokybės balai skiriami už konkrečias technologines funkcijas, pirkimo dokumentuose pagrįsti, kad šios funkcijos yra būtinos arba reikšmingos perkančiosios organizacijos poreikiui, yra suderinamos tarpusavyje ir jas gali pasiūlyti daugiau nei vienas gamintojas ar tiekėjas.

3.9. Korupcijos rizika Visagino savivaldybės viešuosiuose pirkimuose (kritinė antikorupcinė pastaba)

Kaip minėta anksčiau, viešojo pirkimo sutarties keitimas jos vykdymo metu gali kelti didelę korupcijos pasireiškimo tikimybę. Pirkimo procedūrų metu tiekėjai konkuruoja pagal iš anksto paskelbtas sąlygas, o sudaryta sutartis turi kuo tiksliau atspindėti šio proceso rezultatą. Dėl šios priežasties Viešųjų pirkimų įstatymo 89 straipsnyje nustatytas reglamentavimas yra skirtas užtikrinti, kad po sutarties sudarymo nebūtų pakeista pirkimo ekonominė pusiausvyra, nebūtų sudarytos palankesnės sąlygos laimėjusiam tiekėjui ir nebūtų paneigti kitų pirkime dalyvavusių tiekėjų teisėti lūkesčiai.

Nagrinėjamu atveju aktualus VPI 89 straipsnio 1 dalies 3 punktas, pagal kurį viešojo pirkimo sutartis gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros tik tais atvejais, kai pakeitimo poreikis atsiranda dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija **negalėjo numatyti**. Todėl antikorupciniu požiūriu svarbu vertinti ne tik tai, ar buvo neviršytos įstatyme nustatytos vertės ribos, bet ir tai, ar realiai egzistavo nenumatytos aplinkybės, ar pakeitimu nebuvo perkelta tiekėjui pagal fiksuotos kainos sutartį tenkanti rizika ir ar pakeitimas nebūtų turėjęs įtakos tiekėjų konkurencijai, jeigu tokios sąlygos būtų buvusios žinomos dar pirkimo metu.

Atliekant KRA buvo įvertinti Visagino savivaldybės administracijos vykdyto pirkimo Nr. 735551 „Kitos paskirties inžinerinių statinių, susisiekimo komunikacijų, inžinerinių tinklų, Jaunystės g. 4, Visagine, statybos darbai“⁶⁸ dokumentai.

⁶⁸ Prieiga internete: <https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/778814/0/0?returnUrl=&b=>

Dėl vykdyto pirkimo faktinių aplinkybių.

Visagino savivaldybės administracija minėtą pirkimą vykdė supaprastinto atviro konkurso būdu. Pirkime buvo gauta 10 pasiūlymų, o laimėjusiu pripažintas UAB „Langasta“ pasiūlymas, kurio kaina sudarė 645 427,61 Eur su PVM. Nors pirkime buvo vertinami ir kiti ekonominio naudingumo kriterijai, iš Savivaldybės pateiktos medžiagos matyti, kad tiekėjo pranašumą iš esmės nulėmė pasiūlyta mažiausia kaina. Darbų atlikimo terminas taip pat buvo vertinamas, o UAB „Langasta“ už šį kriterijų gavo mažiau balų nei kiti tiekėjai, pasiūlę trumpesnius terminus. Ši aplinkybė, manytina, yra aktuali bendrame pirkimo kontekste, kuris bus nagrinėjamas toliau⁶⁹.

2024 m. spalio 31 d. su UAB „Langasta“ sudaryta statybos rangos sutartis buvo fiksuotos kainos sutartis. Techninėje užduotyje buvo aiškiai nustatyta, kad darbų kiekliai nematuojami, **o riziką dėl kiekių prisiima tiekėjas**⁷⁰. Taip pat nurodyta, kad sutarties vykdymo metu perkančioji organizacija nepriims reikalavimų keisti kainą dėl tiekėjo klaidų ar neatidumo. Šios sąlygos yra reikšmingos, nes jos suponuoja, kad tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, turėjo įsivertinti visą darbų apimtį ir galimas su ja susijusias rizikas dėl papildomų išlaidų ir t.t.

Statinio projekto 0 laida (toliau – Projektas 0 laida) numatyta kalną įrengti iš Dūkšto kel. 84A, Visagine, esančio grunto, pasiekiant nustatytą 45 MPa rodiklį. Savivaldybė nurodė, kad 2025 m. sausio 28 d. rangovas pranešė negalintis šio rodiklio pasiekti dėl grunto molingumo ir drėgmės. Jos nurodytais 2025 m. kovo mėn. AB „EUROVIA LIETUVA“ tyrimų duomenimis, faktinis tiriamo grunto drėgnis buvo 17,5 proc., o optimalus – 12,4 proc. Savivaldybė savo ruožtu užsakė papildomus tyrimus, o jų rezultatai patvirtino, kad naudojant tik atvežamą gruntą pradinio projekto reikalavimų pasiekti nepavyks.

2025 m. gegužės 19 d. Administracija kreipėsi į UAB „Inžinerinis projektavimas“ dėl Projekto tikslinimo. Parengtoje konstrukcijų ir susisiekimo dalies A laidoje (toliau – Projektas A laida) atvežamam gruntui nustatytas $Ev_2 \geq 20$ MPa rodiklis, o kas metrą numatyta įrengti 25 cm storio gerai drenuojančio grunto sluoksnius, kuriems taikomas $Ev_2 \geq 45$ MPa reikalavimas. Taip pat numatyta užtikrinti, kad prieš pilant kitą sluoksnį apatinis būtų nusidrenavęs ir tinkamai sutankintas. Taigi pakeisti ne tik atskiram gruntui taikomi rodikliai, bet ir kalno įrengimo technologija.

Sutarties vykdymo metu buvo sudaryti **keturi papildomi susitarimai**, t. y. keistos viešojo pirkimo sutarties sąlygos. Pirmuoju ir antruoju susitarimais sutarties kaina nekeista, tačiau buvo pratęstas darbų atlikimo terminas (*dar kartą pažymėtina, jog darbų atlikimo terminas turėjo reikšmę pasiūlymų vertinime*) ir ištaisyta susitarimo techninė klaida. Esminę reikšmę turi trečiasis ir ketvirtasis susitarimai: trečiuoju susitarimu, remiantis, be kita ko, VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punktu, sutarties

⁶⁹ Pirkimo sąlygose ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas buvo vertinamas pagal kainos ir kokybės santykį: kainai skirta 75 balai, garantiniam terminui – 5 balai, o darbų atlikimo terminui – net 20 balų.

⁷⁰ Techninės užduoties 2 skyrius.

vertė buvo padidinta iki **911 488,33 Eur su PVM** ir pratęstas darbų terminas, o ketvirtuoju susitarimu ši vertė patikslinta iki 909 488,33 Eur su PVM.

Savivaldybė teigė, kad nei ji, nei rangovas iki sutarties sudarymo neturėjo objektyvios galimybės nustatyti, jog grunto nepavyks sutankinti pagal Projekto reikalavimus, nes tai paaiškėjo tik atliekant darbus. STT nuomone, šis argumentas neatsako į keliamą klausimą, kaip iki pirkimo buvo įvertinta jau identifikuota grunto tinkamumo rizika. Faktinis negalėjimo pasiekti rodiklį patvirtinimas vykdant darbus ir objektyvi galimybė iš anksto numatyti tokią riziką pagal VPĮ 89 straipsnio sąlygas, manytina nėra identiškos aplinkybės.

Dar 2024 m. rugpjūčio 14 d. viešojo pirkimo komisijos posėdyje pažymėta, kad techninėje specifikacijoje trūksta informacijos apie Dūkšto kel. 84A saugomą gruntą, jo preliminarų kiekį, grupę ir tinkamumą planuojamiems darbams. Komisija siūlė papildyti techninę specifikaciją ir tuo metu pirkimo sąlygų netvirtinti:

Komisijos pirmininkas komisijos narius informavo, kad iniciatoriaus parengtoje techninėje specifikacijoje nėra aprašymo apie gruntą (preliminaraus kiekio, jo grupės ir t.t.) kuris yra saugomas Dūkšto kel. 84A, Visagine. Pažymėjo, kad neaišku, ar tas gruntas tinkamas planuojamiems atlikti darbams.

Ištrauka iš komisijos protokolo

VP komisijos pastaba savaime neįrodo, kad jau tuomet buvo žinomas konkretus grunto netinkamumas arba būsimų papildomų darbų apimtis. Vis dėlto, pagrindžiant nenumatytų aplinkybių egzistavimą, manytina, turėjo būti paaiškinta, kokiais veiksmais ir duomenimis šios abejonės buvo pašalintos iki pirkimo sąlygų patvirtinimo. Be to, pati Savivaldybė paaiškinimuose nurodo, kad projektavimo metu atliktų 2023 m. gegužės 22 d. tyrimų duomenimis gruntas buvo tinkamas **tik iš dalies**.

Vertinant šią situaciją vien formaliai, galima konstatuoti, kad sutarties kainos padidinimas nevirsijo VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytos atskiros pakeitimo vertės ribos. Tačiau antikorpociniu požiūriu, viešojo pirkimo sutarties pakeitimas turi būti vertinamas ir pagal jo turinį, t. y. ar jis buvo būtinas dėl objektyviai nenumatytų aplinkybių, ar nepakeitė sutarties ekonominės pusiausvyros tiekėjo naudai ir ar, jeigu tokia kaina būtų buvusi žinoma pirkimo metu, nebūtų pasikeitęs pasiūlymų vertinimo rezultatas.

Manytina, jog šių aplinkybių visuma yra ydinga antikorpociniu požiūriu. Sutarties kaina buvo padidinta **daugiau kaip 260 tūkst. Eur**, o didžiąją šio padidinio dalį sudarė gerai drenuojančio smėlio sluoksnio įrengimas, jau pakeitus pirminį *Projektą 0 laida*. Nors Savivaldybės pateikti dokumentai (defektiniai aktai, ekspertų išvados) įrodo šių darbų pagrįstumą, tačiau neatsako į šiame skyriuje keliamą klausimą: kodėl šių grunto savybių, jo tinkamumo ir galimybės pasiekti

projektinius tankinimo rodiklius nebuvo galima patikrinti ar įvertinti iki pirkimo sąlygų patvirtinimo ir sutarties sudarymo.

STT nuomone, tokios aplinkybės labiau rodo projektavimo, kiekių apskaičiavimo ar pirkimo dokumentų parengimo trūkumą, o ne objektyviai nenumatytą aplinkybę. Antikorupciniu požiūriu tokie trūkumai reikšmingi tuo, kad gali sudaryti prielaidas pirkimo metu nepakankamai tiksliai apibrėžti realią darbų apimtį, jų kainą ir tiekėjui tenkančias rizikas, o reikšmingus techninius ar papildomų darbų sprendimus priimti jau sutarties vykdymo metu, kai konkurencija tarp tiekėjų nebevyksta. Tokiu būdu gali būti sudaromos sąlygos po pirkimo pakeisti pradinę sutarties ekonominę pusiausvyrą laimėjusio tiekėjo naudai, perkančiajai organizacijai perimti rizikas, kurios pagal pirkimo dokumentus ir fiksuotos kainos sutartį turėjo tekti tiekėjui, bei padidinti sutarties vertę tokiomis sąlygomis, dėl kurių kiti tiekėjai pirkimo metu neturėjo galimybės konkuruoti.

Be to, tokia situacija gali mažinti pirkimo procedūrų skaidrumą ir sudaryti prielaidas nevienodam tiekėjų vertinimui: tiekėjas gali laimėti pirkimą pasiūlęs mažesnę kainą, o vėliau dalį iš pradžių neįvertintų ar nepakankamai įvertintų darbų ir išlaidų kompensuoti keičiant sutartį. Jeigu tikroji darbų apimtis ir galutinė jų kaina būtų buvusios žinomos pirkimo pradžioje, negalima atmesti, kad kiti tiekėjai būtų pateikę kitokius pasiūlymus ar būtų pasikeitęs pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimas. Todėl tokie pasirengimo pirkimui trūkumai gali indikuoti ne tik nepakankamą planavimą, bet ir kelti korupcijos pasireiškimą tikimybę, susijusią su konkurencijos ribojimu, nepagrįsto ekonominio pranašumo konkrečiam tiekėjui suteikimu ar nepakankamai racionalių viešųjų lėšų naudojimu.

Savivaldybės teigimu, rengiant defektinius aktus specialistams net nekilo klausimas, kad galimybės pasiekti projektinius tankinimo rodiklius nebuvo galima patikrinti ar įvertinti iki pirkimo sąlygų patvirtinimo ir sutarties sudarymo, nes tokie tankinimo darbai iš esmės negali būti atliekami nepradėjus pačių statybos darbų objekte. Grunto savybės buvo nustatytos projektavimo metu, atlikus geologinius tyrimus (esamas gruntas, kuris numatytas naujam perpylimui formuojant kalną yra iš dalies geras (reikiamos kokybės)).

STT ne visiškai sutinka su Savivaldybės teiginiu, kad galimybės pasiekti projektinius grunto tankinimo rodiklius nebuvo galima įvertinti iki pirkimo sąlygų patvirtinimo ir rangos sutarties sudarymo, nes pateikti dokumentai tokio teiginio neginčijamai nepagrindžia. Nors 2025 m. gegužės 29 d. defektiniame akte Nr. 1 nurodyta, kad rengiant projektą nebuvo įmanoma nustatyti viso tūrio grunto kokybės ir sudėties, jame nepaaiškinta, kodėl nebuvo galima iš anksto įvertinti turimų tyrimų duomenų pakankamumo, papildomų tyrimų poreikio ir numatytų projektinių sprendinių įgyvendinamumo. Taip pat, pats defektinis aktas buvo parengtas Savivaldybės, projektuotojo ir tiekėjo, t. y. suinteresuotų šalių, o ne nepriklausomų ekspertų. Jokių kitų dokumentų (ekspertizių,

išvadų ir t.t.), kurie objektyviai įrodytą aplinkybę, jog šių darbų nebuvo galima numatyti, nebuvo pateikta.

Atskirai pažymėtina, kad projektas buvo vykdomas viešojoje rekreacinėje teritorijoje, kuri iki darbų pradžios buvo naudojama poilsio reikmėms. Šiuos procesus kontroliuojančių institucijų patikrinimų dokumentai rodo, kad darbų vykdymo metu kilo klausimų dėl poveikio aplinkai vertinimo atrankos ir statybą leidžiančio dokumento teisėtumo. Šios aplinkybės tiesiogiai neįrodo šių procedūrų neteisėtumo viešųjų pirkimų ar kitos srities teisinio reglamentavimo prasme, tačiau suponuoja, kad pirkimo objektas turėjo reikšmingų planavimo, pasirengimo trūkumų, kurie aiškėjo jau vykdant darbus ir galėjo sudaryti prielaidas papildomiems sprendimams bei išlaidoms.

Funkcijų diversifikavimo stokos ir pasirengimo pirkimui trūkumai.

Analizuojant pirkimo ir sutarties vykdymo procesą, matyti, kad didelė dalis viešųjų pirkimų proceso funkcijų buvo sutelktos vieno darbuotojo diskrecijoje. Tas pats asmuo dokumentuose nurodomas kaip pirkimo iniciatorius, techninės užduoties rengėjas, už sutarties vykdymą atsakingas asmuo ir statinio techninis prižiūrėtojas. Ši aplinkybė savaime nereiškia, kad darbuotojas veikė neteisėtai, tačiau antikorpuciniu požiūriu tokia funkcijų koncentracija yra ydinga, nes sudaro sąlygas vienam asmeniui daryti esminę įtaką tiek pirkimo parengimui, tiek sutarties pakeitimams, tiek darbų priėmimui.

Vertinant pasirengimą pirkimui nustatyta, kad techninės specifikacijos projektas nebuvo paskelbtas, rinkos konsultacija nevykdyta, o nepriklausomi ekspertai buvo pasitelkti jau vykdant pirkimo procedūras. Atsižvelgiant į tai, kad pirkimo objektas buvo specifinis - susijęs su kalno formavimu iš sukaupto grunto, grunto tinkamumu ir jo kiekiais, šios aplinkybės vertintinos kaip reikšmingas planavimo trūkumas.

Papildomai pažymėtina, kad laimėtojo pasiūlyta kaina buvo reikšmingai mažesnė už kitų tiekėjų pasiūlymų vidurkį, nors formaliai nepasiekė VPI 57 straipsnyje nustatytos privalomos neįprastai mažos kainos ribos. Vis dėlto antikorpuciniu požiūriu tokiais atvejais perkančioji organizacija turėtų atidžiau įvertinti, ar tiekėjo fiksuotos kainos pasiūlymas realiai apima visą darbų apimtį ir su ja susijusias rizikas. Vėlesnis reikšmingas sutarties kainos padidinimas rodo, kad pradinė kaina galėjo nepakankamai atspindėti realią darbų apimtį, ypač susijusią su grunto darbais.

Taip pat nustatyta, kad galutinė sutarties vertė viršijo pirkimui skirtą maksimalią sumą. Tai kelia klausimą, ar numatoma pirkimo vertė buvo tinkamai pagrįsta ir ar sutarties keitimo metu buvo pakankamai kontroliuojamas racionalus lėšų naudojimas. Jeigu reali darbų apimtis buvo didesnė nei numatyta pirkimo pradžioje, tai rodo ne tik sutarties vykdymo, bet ir pirkimo planavimo trūkumus.

PASTABA: Visagino savivaldybės organizuoto pirkimo laimėtojas buvo atrinktas pagal ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, vėliau fiksuotos kainos sutartis buvo reikšmingai pakeista – padidinta jos vertė ir pratęstas darbų atlikimo terminas. Nustatytos aplinkybės kelia abejonių ar visi darbai negalėjo būti numatyti dar pirkimo procedūrų metu. Taip pat, galimai neįvertintos kai kurios techninės aplinkybės ir nepasitelktos papildomos priemonės sudėtingam pirkimui parengti. Nustatyta funkcijų koncentracija vieno asmens diskrecijoje, mažinanti vidaus kontrolės veiksmingumą. Šios aplinkybės galėjo sudaryti tikimybę ir prielaidas iš esmės pakeisti pirkimo rezultatus, suteikti papildomą ekonominę naudą laimėjusiam tiekėjui ir nepakankamai užtikrinti skaidraus bei racionalaus viešųjų lėšų naudojimo principų laikymąsi.

PASIŪLYMAI:

Visagino savivaldybei

- 1. Sustiprinti pasirengimą techniškai sudėtingiems pirkimams, nustatant, kad prieš tvirtinant pirkimo dokumentus būtų įvertinamas turimų techninių, projektinių, geologinių ar kitų duomenų pakankamumas, identifikuojamos galimos sutarties vykdymo rizikos ir, atsižvelgiant į jų reikšmingumą, sprendžiama dėl papildomų tyrimų, rinkos konsultacijų, nepriklausomų specialistų ar kitų pasirengimo priemonių poreikio. Nustatytos rizikos ir priimti sprendimai turi būti dokumentuojami.*
- 2. Sustiprinti reikšmingų viešojo pirkimo sutarčių pakeitimų kontrolę, nustatant, kad keičiant sutarties kainą, darbų apimtį ar terminus būtų dokumentuojamas pakeitimo techninis, teisinis ir ekonominis pagrindimas, jo atsiradimo priežastys bei poveikis pradinei sutarties ekonominei pusiausvyrai ir racionaliam lėšų naudojimui.*
- 3. Mažinti viešojo pirkimo proceso funkcijų koncentraciją, siekiant, kad pirkimo inicijavimo ir rengimo, sutarties vykdymo kontrolės bei techninės priežiūros funkcijos nebūtų sutelktos vieno asmens atsakomybėje, o kai jų visiškai atskirti nėra galimybės – būtų taikoma papildoma nepriklausoma sprendimų dėl sutarties pakeitimų ir darbų priėmimo kontrolė.*

4. PASTABOS IR REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI

KRITINĖS ANTIKORUPCINĖS PASTABOS	REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI
1. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse reikšminga dalis pirkimų vykdoma neskelbiamos apklausos būdu, dažnai apklausiant vieną tiekėją, o tam tikrais atvejais tie patys tiekėjai sistemingai kartojasi panašaus objekto pirkimuose skirtingais laikotarpiais, panašiomis arba identiškais sumomis. Tai kelia pagrįstų abejonių dėl pirkimų planavimo, poreikio konsolidavimo, pirkimo būdo pasirinkimo ir dirbtinio pirkimų skaidymo. Neviešinamų mažos vertės pirkimų skaičius yra neproporcingai didelis, lyginant ne tik su panašaus dydžio, bet ir su gerokai didesnėmis savivaldybėmis. Sisteminiis neskelbiamos apklausos būdo taikymas ir dažnas kreipimasis tik į vieną tiekėją riboja tiekėjų konkurenciją, mažina pirkimų skaidrumą, sudaro prielaidas susiformuoti siauram nuolatinį tiekėjų ratui ir didina riziką, kad pirkimų poreikiai gali būti planuojami bei skaidomi taip, kad būtų išvengta atviresnių pirkimo procedūrų, kelia kitas perkančiosios organizacijos ir tiekėjų neteisėtų susitarimų rizikas (motyvai nurodyti KRA 3.2 skyriuje).	Siekdami mažinti korupcijos riziką savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo procesuose, siūlome: <u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> 1.1. Tobulinti neskelbiamos apklausos būdu vykdomų pirkimų tvarką ir praktiką: 1.1.1. Teisiniame reglamentavime įtvirtinti papildomas kontrolės priemones, siekiant periodiškai įvertinti VPI, savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo (taisyklių) principų bei nuostatų tinkamą įgyvendinimą neskelbiamos apklausos būdu atliekamų pirkimų procese. 1.1.2. Įtvirtinti pareigą papildomai motyvuoti atvejus, kai neskelbiamos apklausos būdu perkami pasikartojančio pobūdžio darbai, paslaugos ar prekės. 1.1.3. Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkose nustatyti, kad neskelbiamos apklausos būdu vykdomi mažos vertės pirkimus paprastai būtų apklausiami ne mažiau kaip 3 tiekėjai, išskyrus aiškiai pagrįstus ir dokumentuotus atvejus. 1.1.4. Nustatyti, kad kreipimasis tik į vieną tiekėją būtų galimas tik išimtiniais atvejais, kai tai objektyviai pagrįsta pirkimo objekto specifika, skubos aplinkybėmis, tiekėjo išimtinėmis teisėmis ir (ar) kitomis aplinkybėmis, dėl kurių tik šis tiekėjas gali suteikti prekę ar paslaugą. 1.1.5. Tobulinti pirkimų poreikių konsolidavimo praktiką, nustatant sistemingą pasikartojančių, panašaus pobūdžio ar su tuo pačiu objektu susijusių pirkimų vertinimą ir,

	<i>esant galimybei, jų konsolidavimą, kai tai sudarytų sąlygas taikyti konkurencingesnę pirkimo procedūrą ir racionaliau naudoti savivaldybės lėšas.</i>
2. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse viešųjų pirkimų bendra vertė koncentruojasi siaurame tiekėjų rate, o didelė dalis pirkimų vykdoma esant itin ribotai konkurencijai, dažnai gaunant tik vieną pasiūlymą. Nors pasikartojantis tų pačių tiekėjų laimėjimas savaime nėra viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimas, nustatytų aplinkybių visuma rodo sisteminę skaidrumo, konkurencijos ir racionalaus lėšų naudojimo riziką. Pirkimų dokumentuose nebuvo nustatyta pakankamai duomenų, pagrindžiančių, kad prieš pirkimus buvo atliekami ir dokumentuojami kokybiški rinkos tyrimai, leidžiantys patikrinti numatomos pirkimo vertės ir tiekėjų rato pasirinkimo pagrįstumą. Tai sudaro prielaidas neobjektyviai nustatyti pirkimo vertę, pritaikyti pirkimo sąlygas rinkoje dominuojantiems ar savivaldybei gerai žinomiems tiekėjams. Šių aplinkybių visuma kelia korupcijos riziką dėl neteisėtų susitarimų, permokant už prekes, paslaugas, o tai mažina viešųjų pirkimų proceso skaidrumą ir visuomenės pasitikėjimą	<u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> 2.1. Tobulinti rinkos tyrimo dokumentavimo tvarką ir praktiką: 2.1.1. <i>Pakeisti viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus, įtvirtinant, kad rinkos tyrimas turi būti ne tik atliekamas, bet ir dokumentuojamas, išskyrus aiškiai apibrėžtus atvejus.</i> 2.1.2. <i>Parengti ir patvirtinti standartizuotą rinkos tyrimo formą, nustatant, kad rinkos tyrimo dokumentuose būtų nurodomi identifikuoti potencialūs tiekėjai, jų siūlomos ar viešai skelbiamos kainos, ankstesnių panašių pirkimų kainos, rinkos kainų intervalai ir numatomos pirkimo vertės nustatymo pagrindimas.</i> 2.2. Stiprinti pirkimų planavimą ir pasikartojančių poreikių konsolidavimą, šių procesų kontrolę: 2.2.1. <i>Nustatyti pirkimų iniciatorių pareigą prieš inicijuojant pirkimą patikrinti, ar analogiškų arba panašių prekių, paslaugų ar darbų poreikis nėra pasikartojantis kituose savivaldybės padaliniuose, seniūnijose ar pavaldžiose įstaigose.</i> 2.2.2. <i>Įtvirtinti pareigą konsoliduoti pasikartojančius pirkimus, kai tai leistų pritraukti daugiau tiekėjų, taikyti konkurencingesnę procedūrą ar gauti ekonomiškai naudingesnį pasiūlymą.</i>

savivaldybių veikla (motyvai nurodyti KRA 3.3 skyriuje).	2.2.3. <i>Kai pirkime dalyvauja arba yra kviečiamas pasikartojantis tiekėjas, papildomai vertinti pirkimo sąlygų pagrįstumą, tiekėjo pasirinkimo motyvus, rinkos tyrimo kokybę ir konkurencijos užtikrinimo priemonės ir kt.</i> 2.2.4. <i>Periodiškai atnaujinti potencialių tiekėjų sąrašus pagal atskiras pirkimų kategorijas, įtraukiant ne tik ankstesnius tiekėjus, bet ir naujus rinkos dalyvius, kitų savivaldybių pirkimuose dalyvavusius tiekėjus, CPO kataloge esančius tiekėjus ir viešai prieinamuose šaltiniuose identifikuotus subjektus.</i>
3. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų techninių specifikacijų rengimo praktikoje nustatyta, jog dalyje pirkimų buvo taikomi itin detalūs, tarpusavyje susiję ir galimai ne visais atvejais objektyviai pagrįsti techniniai bei kiti reikalavimai, galėję nepagrįstai riboti konkurenciją ir sudaryti palankesnes sąlygas konkretiems tiekėjams ar techniniams sprendiniams. Pirkimuose techninės sąlygos buvo siejamos su konkrečiam gaminiui, modeliui, projekto autoriui ar siauram tiekėjų ratui būdingomis charakteristikomis. Kai kuriuose pirkimuose buvo gautas tik vienas pasiūlymas, taip pat nustatyti požymiai, rodantys galimą techninių specifikacijų pritaikymą iš anksto žinomoms prekėms. Šių aplinkybių visuma leidžia indikuoti korupcijos	<u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> 3.1. Peržiūrėti techninių specifikacijų rengimo procesą ir jo kontrolę: 3.1.1. <i>Užtikrinti, jog techninėje specifikacijoje nebūtų perteklinių, pernelyg detalių, tarpusavyje nepagrįstai susietų ar konkrečiam tiekėjui, gamintojui, modeliui, projekto autoriui ar techniniam sprendiniui būdingų reikalavimų.</i> 3.1.2. <i>Vengti nepagrįstų ribinių parametrų, tokių kaip itin tikslūs matmenys, svoris, galia, tūris, našumo intervalai, konkretūs techniniai ciklai, komplektacijos elementų deriniai ar kitos charakteristikos, jeigu jos nėra būtinos objektyviam pirkimo tikslui pasiekti.</i> 3.1.3. <i>Jeigu konkretus parametras yra būtinas, pirkimo dokumentuose nurodyti jo objektyvų pagrindimą ir paaiškinti, kodėl negali būti taikomas platesnis intervalas arba lygiavertis sprendinys.</i> 3.1.4. <i>Prieš vykdant didesnės vertės ar specializuotus medicinines įrangos, transporto priemonių, atliekų tvarkymo, rangos, melioracijos ir infrastruktūros pirkimus, svarstyti galimybę vykdyti išankstines rinkos konsultacijas, siekiant įvertinti, ar planuojami techniniai reikalavimai atitinka realią rinkos pasiūlą ir nepagrįstai neriboja konkurencijos.</i>

riziką dėl techninių specifikacijų rengimo neatlikus arba tinkamai nedokumentavus rinkos tyrimų, neįvertinus alternatyvių sprendinių ir nepakankamai užtikrinant konkurenciją. Dėl to gali būti sudaromos sąlygos konkrečių tiekėjų pranašumui, mažinamas viešųjų pirkimų skaidrumas ir racionalaus savivaldybių lėšų naudojimo galimybės (motyvai nurodyti KRA 3.4 skyriuje).	<i>3.1.5. Papildomai įsivertinti / peržiūrėti pirkimus, kuriuose nustatyti galimo techninių specifikacijų pritaikymo požymiai: vienas pasiūlymas, labai tikslus pasiūlymo parametrų sutapimas su techninės specifikacijos ribomis, pasiūlymo kaina artima neviešintai maksimaliai vertei, dažnos pretenzijos dėl sąlygų arba pasikartojantys tie patys laimėtojai. Nustačius tokius pirkimus, tolimesniuose pirkimuose dėti maksimalias pastangas išvengti tokių situacijų pasikartojimo.</i>
4. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių dalyje pirkimų pirkimo objektas nebuvo skaidomas į dalis, nors apėmė skirtingo pobūdžio darbus, paslaugas, teritorijas, etapus ar specializuotas veiklas. Nustatytais atvejais pirkimo objekto neskaidymo pagrindimai buvo formalūs, deklaratyvūs arba apskritai nepateikti, todėl nėra aišku, ar savivaldybės realiai vertino neskaidymo poveikį pirkimo konkurencijai. Tokia praktika galėjo riboti mažesnių ar specializuotų tiekėjų galimybes savarankiškai dalyvauti pirkimuose ir sudaryti palankesnes sąlygas didesniems, platesnius pajėgumus turintiems ar vietoje veikiantiems rangovams. Po sutarčių sudarymo atskiroms darbų dalims buvo pasitelkiami subtiektėjai ar kiti specializuoti subjektai, o	<u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> <i>4.1. Pirkimų praktikoje išsamiau pagrįsti pirkimo objekto neskaidymo motyvus:</i> <i>4.1.1. Pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius techninius, ekonominius, organizacinius ar rinkos tyrimu pagrįstus argumentus, kodėl pirkimo objekto skaidymas būtų netikslingas.</i> <i>4.1.2. Jeigu pirkimas neskaidomas dėl skirtingų darbų koordinavimo, kainos padidėjimo ar techninio sudėtingumo rizikų, šias rizikas pagrįsti konkrečiais duomenimis, skaičiavimais ar ekspertiniu vertinimu.</i> <i>4.1.3. Ateityje papildomai vertinti atvejus, kai viename pirkime jungiami projektavimo, statybos, elektrotechnikos, geodeziniai, kadastriniai, apželdinimo, dangų įrengimo, melioracijos ar kiti specializuoti darbai, pirkimo paraiška būtų papildomai tikrinama konkurencijos užtikrinimo aspektu.</i>

tai rodo, kad šios darbų dalys rinkoje gali egzistuoti savarankiškai, o tokie subjektai ekonominę naudą gauna ne tiesiogiai konkuruodami viešojo pirkimo procedūrose, o per pagrindinio rangovo pasirinktus sutartinius santykius. Tai mažina pirkimo proceso skaidrumą, apsunkina subtiekejams perduodamų darbų vertės ir apimties kontrolę bei riboja galimybes perkančiajai organizacijai palyginti specializuotų darbų kainas rinkoje. Tokia praktika taip pat gali didinti pirkimų kainą, mažinti racionalaus lėšų naudojimo galimybes ir sudaryti prielaidas neskaidriems pagrindinių rangovų bei subtiekėjų tarpusavio susitarimams (motyvai nurodyti KRA 3.5 skyriuje).	4.2. Didinti tiekėjų galimybes dalyvauti pirkimuose: 4.2.1. Planuojant pirkimus sudaryti sąlygas specializuotiems tiekėjams savarankiškai dalyvauti dėl atskirų darbų, paslaugų ar prekių dalių. 4.2.2. Pirkimo objektą skaidyti taip, kad mažesni tiekėjai galėtų teikti pasiūlymus dėl konkrečių specializuotų dalių, nebūdami priklausomi nuo pagrindinio rangovo pasirinkimo. 4.3. Įteisinti papildomą subtiekėjų pasitelkimo kontrolę: 4.3.1. Nustatyti, kad kai neskaidomame pirkime tiekėjas numato pasitelkti subtiekejus ar specialistus atskiroms darbų dalims, pirkimo dokumentuose būtų aiškiai nurodoma subtiekejams perduodamų darbų rūšis, apimtis ir, kai įmanoma, vertė. 4.3.2. Periodiškai stebėti ar tie patys subtiekėjai sistemingai pasitelkiami tų pačių pagrindinių rangovų, kokių darbų dalims jie pasitelkiami ir kokia ekonominė nauda jiems tenka.
5. Šilalės rajono savivaldybės dalyje pirkimų sudarytos sutartys buvo keičiamos didinant sutarties vertę, įtraukiant papildomus darbus, keičiant darbų apimtį, atsisakant dalies darbų arba pratęsiant terminus. Nors tokie pakeitimai savaime nėra draudžiami, jų dažnumas, pobūdis ir poveikis pradinei pasiūlymų eilei antikorupciniu požiūriu laikytini ydingais. Tai kelia korupcijos riziką, jog viešojo pirkimo sutarties keitimai	<u>Šilalės rajono savivaldybei</u> 5.1. Užtikrinti viešojo pirkimo sutarčių keitimo praktikos atitiktį galiojančiam teisiniam reglamentavimui: 5.1.1. Visais atvejais pagrįsti ar keitimo poreikis kilo dėl objektyviai nenumatytų aplinkybių, ar dėl pirkimo dokumentų, techninio projekto, darbų kiekių ar planavimo trūkumų. 5.1.2. Jeigu pakeitimas panaikina ar reikšmingai sumažina laimėtojo pradinę kainos ar kitų sąlygų pranašumą, tokį pakeitimą papildomai derinti su viešųjų pirkimų kontrolę vykdančiu asmeniu ar padaliniu.

jos vykdymo metu gali būti naudojami kaip būdas suteikti papildomą ekonominę naudą laimėjusiam tiekėjui, išvengti pakartotinių pirkimo procedūrų, iškreipti pradinį pirkimo rezultatą ir sumažinti racionalaus savivaldybės lėšų naudojimo kontrolę, gali indikuoti apie susitarimus su tiekėju. Ši rizika ypač aktuali tais atvejais, kai sutarties keitimų priežastys kyla ne dėl objektyviai nenumatytų aplinkybių, o dėl nepakankamai tiksliai suplanuoto pirkimo objekto, neaiškių techninių sprendinių ar neįvertintų darbų apimčių (motyvai nurodyti KRA 3.6 skyriuje).	<i>5.1.3. Prieš tvirtinant sutarties vertės, darbų apimties ar kitų esminių sąlygų pakeitimą, įvertinti, ar toks pakeitimas nebūtų galėjęs turėti įtakos tiekėjų pasiūlymams, pasiūlymų eilei ar laimėtojo nustatymui.</i> <i>5.1.4. Nustatyti vidaus teisiniame reglamentavime, kad sutarties keitimas negalėtų būti taikomas tais atvejais, kai papildomų darbų, apimties ar techninių sprendinių poreikis galėjo ir turėjo būti numatytas rengiant pirkimo dokumentus.</i> <i>5.1.5. Nustatyti vidaus teisiniame reglamentavime, kad pasitarimų protokoluose, kuriais grindžiami sutarties pakeitimai, būtų aiškiai fiksuojama ne tik rangovo pozicija ar pateikiami dokumentai, bet ir savivaldybės, techninio prižiūrėtojo ar projekto vykdymo priežiūros atstovo vertinimas dėl pakeitimo būtinumo, nenumatomumo, kainos pagrįstumo ir poveikio sutarties rezultatui ir kt.</i>
6. Dalyje pirkimų ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas buvo nustatomas taikant kainos ir kokybės santykio kriterijus, kurių dalis buvo nepakankamai aiškiai apibrėžti, sunkiai patikrinami arba priklausė nuo plačios vertintojų diskrecijos. Tokia praktika riboja tiekėjų galimybes iš anksto suprasti, kokio turinio pasiūlymas bus įvertintas aukščiausiai, o vertintojams suteikia plačią subjektyvaus vertinimo diskreciją. Nustatyta, kad kai kuriuose pirkimuose kokybės kriterijams buvo suteikta reikšminga įtaka galutiniam rezultatui, o maksimalūs arba aukštesni balai buvo skirti	<u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> 6.1. Įteisinti privalomą kokybės kriterijų pagrindimą: <i>6.1.1. Pakeisti viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus, nustatant, kad kiekvienas kokybės kriterijus būtų raštu pagrindžiamas prieš paskelbiant pirkimą.</i> <i>6.1.2. Nustatyti, kad prieš skelbiant pirkimą būtų tikrinama, ar kokybės kriterijai yra aiškūs, objektyviai patikrinami, susiję su pirkimo objektu ir nesuteikia neribotos vertinimo diskrecijos.</i> <i>6.1.3. Nustatyti, kad subjektyviai vertinamų kokybės kriterijų svoris būtų ribojamas ir negalėtų turėti lemiamos įtakos pirkimo rezultatui, jeigu kriterijai nėra objektyviai pamatuojami.</i>

savivaldybės pirkimuose pasikartojantiems tiekėjams. Kituose pirkimuose itin tikslų kokybės kriterijų, kurių suderinamumas kvestionuotinas, taikymas lėmė nutrauktas pirkimo procedūras. Šių aplinkybių visuma leidžia konstatuoti, kad tai kelia korupcijos riziką, kadangi subjektyvūs kokybės kriterijai ir nepakankamai kontroliuojama, ekspertinė diskrecija gali būti naudojami kaip priemonė formaliai pagrįsti iš anksto palankų pirkimo rezultatą, suteikti pranašumą konkrečiam tiekėjui (<i>motyvai nurodyti KRA 3.8 skyriuje</i>).	<i>6.1.4. Nustatyti, kad maksimalus balas už kokybės kriterijų gali būti skiriamas tik pateikus išsamų motyvavimą, kodėl tiekėjo pasiūlymas visiškai atitinka aukščiausio įvertinimo požymius ir kuo jis pranašesnis už kitų tiekėjų pasiūlymus.</i> <i>6.1.5. Prioritetą teikti objektyviems rodikliams, kuriuos galima patikrinti dokumentais, skaičiavimais, sertifikatais, techniniais duomenimis ar kitais įrodymais.</i> <i>6.1.6. Tais atvejais, kai kokybės balai skiriami už konkrečias technologines funkcijas, pirkimo dokumentuose pagrįsti, kad šios funkcijos yra būtinos arba reikšmingos perkančiosios organizacijos poreikiui, yra suderinamos tarpusavyje ir jas gali pasiūlyti daugiau nei vienas gamintojas ar tiekėjas.</i>
7. Visagino savivaldybės organizuoto pirkimo laimėtojas buvo atrinktas pagal ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, vėliau fiksuotos kainos sutartis buvo reikšmingai pakeista – padidinta jos vertė ir pratęstas darbų atlikimo terminas. Nustatytos aplinkybės kelia abejonių ar visi darbai negalėjo būti numatyti dar pirkimo procedūrų metu. Taip pat, galimai neįvertintos kai kurios techninės aplinkybės ir nepasitelktos papildomos priemonės sudėtingam pirkimui parengti. Nustatyta funkcijų koncentracija vieno asmens diskrecijoje, mažinanti vidaus kontrolės	<u>Visagino savivaldybei</u> <i>7.1. Stiprinti techniškai sudėtingų viešųjų pirkimų planavimą ir sutarčių vykdymo kontrolę:</i> <i>7.1.1. Sustiprinti pasirengimą techniškai sudėtingiems pirkimams, nustatant, kad prieš tvirtinant pirkimo dokumentus būtų įvertinamas turimų techninių, projektinių, geologinių ar kitų duomenų pakankamumas, identifikuojamos galimos sutarties vykdymo rizikos ir, atsižvelgiant į jų reikšmingumą, sprendžiama dėl papildomų tyrimų, rinkos konsultacijų, nepriklausomų specialistų ar kitų pasirengimo priemonių poreikio. Nustatytos rizikos ir priimti sprendimai turi būti dokumentuojami.</i> <i>7.1.2. Sustiprinti reikšmingų viešojo pirkimo sutarčių pakeitimų kontrolę, nustatant, kad keičiant sutarties kainą, darbų apimtį ar terminus būtų dokumentuojamas pakeitimo</i>

veiksmingumą. Šios aplinkybės galėjo sudaryti tikimybę ir prielaidas iš esmės pakeisti pirkimo rezultatus, suteikti papildomą ekonominę naudą laimėjusiam tiekėjui ir nepakankamai užtikrinti skaidraus bei racionalaus viešųjų lėšų naudojimo principų laikymąsi (motyvai nurodyti KRA 3.9 skyriuje).	<i>techninis, teisinis ir ekonominis pagrįstumas, jo atsiradimo priežastys bei poveikis pradinei sutarties ekonominei pusiausvyrai ir racionaliam lėšų naudojimui.</i> <i>7.1.3. Mažinti viešojo pirkimo proceso funkcijų koncentraciją, siekiant, kad pirkimo inicijavimo ir rengimo, sutarties vykdymo kontrolės bei techninės priežiūros funkcijos nebūtų sutelktos vieno asmens atsakomybėje, o kai jų visiškai atskirti nėra galimybės – būtų taikoma papildoma nepriklausoma sprendimų dėl sutarties pakeitimų ir darbų priėmimo kontrolė.</i>
KITOS ANTIKORUPCINĖS PASTABOS:	REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI
8. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių viešųjų pirkimų organizavimo, inicijavimo, techninių specifikacijų rengimo, pasiūlymų vertinimo, pretenzijų nagrinėjimo ir sutarčių vykdymo kontrolės funkcijos nėra pakankamai atskirtos. Praktikoje tie patys asmenys arba tie patys administracijos padaliniai dalyvauja keliuose to paties pirkimo proceso etapuose, todėl susilpnėja vidaus kontrolė, sumažėja sprendimų nepriklausomo patikrinimo galimybės ir didėja rizika, kad pirkimo sąlygos, tiekėjų pasiūlymų vertinimas ar sutarties vykdymo sprendimai gali būti nepakankamai objektyvūs. Kai pirkimo poreikį formuojantis ar techninę specifikaciją rengiantis asmuo vėliau dalyvauja komisijoje, nagrinėja pretenzijas arba prižiūri	<u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> 8.1. Pagal galimybes atskirti viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių asmenų funkcijas: <i>8.1.1. Pakeisti viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašus (taisykles), nustatant, kad, kiek leidžia savivaldybės administracijos žmogiškieji ištekliai, to paties pirkimo iniciatoriaus, techninės specifikacijos rengėjo, pirkimo organizatoriaus, viešojo pirkimo komisijos nario, pretenzijų nagrinėjimo komisijos nario ir sutarties vykdymo priežiūrą atliekančio asmens funkcijos būtų atskirtos.</i> <u>Šilalės rajono savivaldybei</u> 8.2. Užtikrinti privačių interesų konflikto regimybės prevenciją: <i>8.2.1. Užtikrinti privačių interesų kontrolės tinkamą vykdymą.</i> <i>8.2.2. Patikslinti savivaldybės vidaus teisės aktus, nustatant aiškią nusišalinimo ir nušalinimo procedūrą viešųjų pirkimų procese, kai pirkime dalyvaujantis asmuo turi</i>

sutarties vykdymą, sumažėja galimybė objektyviai įvertinti, ar pirkimo sąlygos nebuvo pritaikytos konkrečiam tiekėjui, ar pirkimo objektas pagrįstai neskaidomas į dalis, ar sutarties pakeitimai ir papildomi darbai yra pagrįsti objektyviomis aplinkybėmis. Taip pat nustatyta, kad Šilalės rajono savivaldybėje egzistuoja viešųjų ir privačių interesų konflikto regimybės rizika dėl pirkimuose netiesiogiai dalyvaujančių asmenų ir tiekėjų (motyvai nurodyti KRA 3.1 skyriuje).	<i>deklaruotų ar žinomų ryšių su tiekėju, jo vadovais, akcininkais, darbuotojais ar kitais naudos gavėjais.</i> <u>Šilutės rajono savivaldybei</u> <i>8.3. Tobulinti privačių interesų kontrolės procedūras:</i> <i>8.3.1. Pagal skirsnyje aprašytas aplinkybes tobulinti su privačių interesų konfliktų valdymu susijusį teisinį reguliavimą numatant jame atsakingus už deklaracijose pateiktų duomenų vertinimą asmenis, tokių vertinimų periodiškumą ir kt.</i>
9. Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybėse nustatyta atvejų, kai tiekėjų pateiktos pasiūlymų kainos iš esmės sutapo arba buvo itin artimos perkančiosios organizacijos nustatytai, tačiau pirkimo dokumentuose neviešintai maksimaliai pirkimo kainai. Situacijos, kai vienintelis tiekėjas arba keli tiekėjai pateikia pasiūlymus, artimus neviešintai maksimaliai pirkimo kainai, antikorpuciniu požiūriu laikytinos ydingomis, nes kelia pagrįstų abejonių, ar pasiūlymo kaina buvo nustatyta pagal realias rinkos sąlygas, o tai kelia neteisėtų susitarimų rizikas (motyvai nurodyti KRA 3.7 skyriuje).	<u>Šilalės rajono savivaldybei ir Šilutės rajono savivaldybei</u> <i>9.1. Užtikrinti perkančiosios organizacijos vidinės informacijos kontrolę:</i> <i>9.1.1. Įtvirtinti ir vykdyti papildomas viešųjų pirkimų procedūrų (neplaninės) kontrolės priemones ir nustačius atvejus, kuomet tiekėjų pasiūlymai sutampa (beveik sutampa) su neskelbiama pirkimo verte, atlikti tokio pirkimo procedūrų vertinimą bei pagal nustatytas aplinkybes, imtis galimų priemonių pirkimų skaidrumui užtikrinti.</i>

Direktorius pavaduotojas

Elanas Jablonskas

Rokas Rimša, mob. tel. +370 657 91 934, el. p. rokas.rimsa@stt.lt

Rengėjo tiesioginis vadovas Domantas Lukauskas, Korupcijos rizikos skyriaus viršininkas,
tel. +370 656 60 933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt

Išvados dėl korupcijos rizikos analizės
Šilalės ir Šilutės rajonų savivaldybių bei
Visagino savivaldybės viešųjų pirkimų
organizavimo procesuose priedas

ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

I. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas.
3. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas;
4. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas.

II. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI IR VERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

1. Privačių interesų registro (<https://pinreg.vtek.lt/app/>) informacija.
 2. KRA atlikimo metu elektroninio pašto adresu rokas.rimsa@stt.lt iš KRA subjektų gauta informacija ir paaiškinimai.
 3. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus patvirtintas Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas;
 4. Šilalės rajono savivaldybės viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas;
 5. Šilutės rajono savivaldybės viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas;
 6. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras;
 7. Analizuotų Šilalės, Šilutės ir Visagino savivaldybių viešųjų pirkimų dokumentai (pirkimo sąlygos, techninės specifikacijos, komisijų protokolai, sutartys ir jų pakeitimai, tiekėjų pasiūlymai ir kt.).
 8. KRA subjektų pateikiama informacija jų interneto svetainėse.
-